

श्री जिनायनम. ।

धर्मसर्वस्वाधिकार

तथा

कस्तुरीप्रकरण ।

(कर्ता श्री जयशेखरसूरि तथा हेमव्रिजयगुणि)

संस्कृतपर्यायी

गुजरातीमा

बीजी आठचिमुधारीने

छपायी प्रसिद्ध करनार

श्रावक जीमसिंह माणिक

निर्णयसागर प्रेस

संवत् १९६५

सन १९०८

પ્રસ્તાવના ॥

। ધર્મસર્વસ્વાધિકાર ।

મત્ર જૈન જ્ઞાડશ્રોને માલુમ થાય જે આપણો આ જૈન ધર્મ સર્વ ધર્મો કરતા વધારે સૂદમ રીતે દયામય છે, અને તેથી તેમા દયા સગ્રધિ વિશેષ ઉપદેશ આપેલો છે, જૈનીઓની તેરી સૂદમ દયા જોડને આધુનિક મમયના અન્ય દર્શનીઓ તે સગ્રધિ પોતાને મનગમતી ધર્મો કરે છે, પણ આ ગ્રંથ વાચનાથી તેઓને પોતાને પણ જણાશે કે, આપણા પુરાણ, સ્મૃતિ, ગીતા આદિક શાસ્ત્રોમા પણ દયાસગ્રધિ વેટલો વધો અમૂલ્ય ઉપદેશ આપેલો છે વલ્લી કેમલ દયાસગ્રધિજ નહીં, પણ મમજ્ઞાણના દૂષણો, રાત્રિજોજનના દૂષણો, કદમૂલજ્ઞાણના દૂષણો અણગજ પાણી વાપરવાના દૂષણો વિગેરે અનેક પ્રકારનો તે પુરાણો આદિકમા ઉપદેશ કરલો છે, તે ઉપદેશ અચલગત્તાધિપતિ આચાર્ય મહારાજ શ્રીજયશેઠસૂરીશ્વરે પુરાણો આદિકમાથી ઓધરીને અન્ય દર્શનીઓપર સરેમર મહોટો ઉપકાર કર્યો છે વલ્લી તે આચાર્ય મહારાજ મહાન વિદ્વાન અને કવિચમત્કારી હતા હાલ પણ તેમના રચેલા મહાન ગ્રંથો માહેલા, જૈનબુમારસગ્રંથ મહા કાવ્ય, ઉપદેશચિતામણિ, પ્રબોધચિતામણિ તથા ધર્મમિલ્લચરિત્ર આદિક ઘણા ગ્રંથો દૃષ્ટિગોચર થાય છે અને તે જોવાથી તેમની મહાન વિદ્વત્તા સરેસર જણાડ આવે છે

જીમસિંહ માણેક

કસ્તૂરી પ્રકરણ

આ કસ્તૂરી પ્રકરણ પણ શ્રી હેમવિજયગણિજીએ રચેલું છે, તથા તેમાં જવ્ય લોકો માટે ઘણોજ સારો ઉપદેશ આપેલો છે, તેમ રમણિક અને અલકારોથી જરેલા, તથા જુદા જુદા ઠંઠમાં હોયથી મનને અત્યંત આપનારા છે

આ રત્ને ગ્રંથો લોકોને માટે ઉપયોગી જાણીને અમોએ તે મૂલમહિત વપારી પ્રસિદ્ધ કર્યા છે આ ગ્રંથો મૂલ સસ્કૃત જાપામાં છે, અને તે જાપાનું સર્વન જાણપણું નહીં હોયથી અમોએ તેનું શુદ્ધ ગુજગતી જાણાતર કરાવી વપારી પ્રસિદ્ધ કર્યું છે

જીમસિદ્ધ માણેક

अनुक्रमणिका

आंक विषय	धर्मसर्वस्वाधिकारः	पृष्ठ.
१ अहिसानो महिमा	१	२६ गुरु प्रक्रम ७८
२ मासभक्षणना दूषणो	१०	२७ देव प्रक्रम ८०
३ ब्राह्मणोनु लक्षण	१३	२८ विनय प्रक्रम ८३
४ मैथुनना दूषणो	१७	२९ न्याय प्रक्रम ८५
५ ब्रह्मचर्यना गुणो	२२	३० पैशूय प्रक्रम ८८
६ क्रोधनु स्वरूप	२४	३१ सत्सग प्रक्रम ९०
७ क्षमानु स्वरूप	२५	३२ मन शुद्धि प्रक्रम ९२
८ रात्रि भोजनना दूषणो	२८	३३ द्युत प्रक्रम ९५
९ तीर्थोना अधिकार	३०	३४ मास प्रक्रम ९७
अणगल पाणी वापरवाना दूषणो	३२	३५ मद्य प्रक्रम ९९
११ तपनो महिमा	३६	३६ वेद्या प्रक्रम १०२
१२ दाननु माहाभ्य	४०	३७ पापद्धि प्रक्रम १०४
१३ अतिथिनु स्वरूप	४७	३८ चौरकी प्रक्रम १०७
१४ मधभक्षणना दूषणो	४८	३९ परस्त्री प्रक्रम १०९
१५ फदमूलभक्षणना दूषणो	४९	४० इन्द्रिय प्रक्रम ११२
कस्तूरी प्रकरण		
१६ द्वारकाव्य	५६	४१ दया प्रक्रम ११४
१७ दान प्रक्रम	५६	४२ सत्य प्रक्रम ११७
१८ शील प्रक्रम	५९	४३ अदत्त प्रक्रम ११९
१९ तप प्रक्रम	६१	४४ ब्रह्म प्रक्रम १२१
२० भाव प्रक्रम	६३	४५ परिग्रह प्रक्रम १२३
२१ क्रोध प्रक्रम	६६	४६ गुण प्रक्रम १२६
२२ मान प्रक्रम	६८	४७ वैराग्य प्रक्रम १२८
२३ माया प्रक्रम	७०	४८ विवेक प्रक्रम १३०
२४ लोभ प्रक्रम	७३	४९ अथकारणी प्रशस्ति १३२
२५ पितृ प्रक्रम	७५	५० श्रीआदिजिन विनति १३८

श्रीजिनाय नम श्रीजयगेखरसूरिणोधृतः धर्मसर्वस्वाधिकारः ।

अथता धर्मसर्वस्व, श्रुत्वा चैवावधार्यताम् ॥
 आत्मन प्रतिकूलानि, परेषा न समाचरेत् ॥ १ ॥

अर्थ—धर्मनो रहस्य सांजलो, तथा ते सांजलीने
 धारण करी राखो, पोताने जे वाचतो प्रतिकूल होय,
 ते परप्रते आचरवी नही ॥ १ ॥

यथा चतुर्जि कनक परीक्ष्यते, निर्घर्षणञ्चेदनतापताडनं ॥
 तथैव धर्मो विदुषा परीक्ष्यते, श्रुतेन शीखेन तपोदयागुणै २

अर्थ—जेम, कप, ठेद, ताप अने तामन, ए चार
 प्रकारची सोनानी परीक्षा कराय ठे, तेमज पंक्ति
 माणस ज्ञान, शील, तप अने दयारूप गुणोष्ट
 करीने धर्मनी परीक्षा करे ठे ॥ २ ॥

कथमुत्पद्यते धर्म, कथं धर्मो विवर्धते ॥
 कथं च स्याप्यते धर्मो विनश्यति ॥ ३

અર્થ—ધર્મ કેમ ઉત્પન્ન થાય છે ? તથા તે કેમ વૃદ્ધિ પામે છે ? તથા તેને શીરીતે સ્થિર કરી શકાય છે ? તથા શીરીતે તે નાશ થાય છે ? (તેનો વિચાર કરવો)

સત્યેનોત્પદ્યતે ધર્મો, દયા દાનેન વર્ધતે ॥

દમયા ચ સ્થાપ્યતે ધર્મ, ક્રોધલોનાદિનશ્યતિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—સત્યથી ધર્મની ઉત્પત્તિ થાય છે, દયા અને દાનથી તેની વૃદ્ધિ થાય છે, દમથી તે સ્થિર થાય છે, તથા ક્રોધ અને લોજથી તેનો નાશ થાય છે ॥ ૪ ॥

સર્વે વેદા ન તત્કુર્યુ, સર્વે યજ્ઞાશ્ચ જારત ॥

સર્વે તીર્થાન્નિષેકાશ્ચ, યત્કુર્યાત્પ્રાણિના દયા ॥ ૫ ॥

અર્થ—હે જારત, પ્રાણીઓપરની દયા જે કદ (અમૂલ્ય લાજ) કરે છે, તે (લાજ) સઘલા વેદો, સઘલા યજ્ઞો, તથા સર્વે તીર્થોમા કરેલા સ્નાનો પણ કરીશકતા નથી

અહિસા મત્યમસ્તેય, ત્યાગો મૈથુનવર્જનમ્ ॥

એતેષુ પચસૂક્તેષુ, સર્વે ધર્મા પ્રતિષ્ઠિતા ॥ ૬ ॥

અર્થ—અહિંસા (દયા), સત્ય ચોરી નહીં કરવી, તે (પરિગ્રહનો) ત્યાગ, અને મૈથુનનુ વર્જન, એ પાંચ આવતો કહેવાથી સર્વે ધર્મોનું પ્રતિપાદન થાય છે ॥ ૬ ॥

અહિસાલક્ષ્ણો ધર્મો, અધર્મ પ્રાણિના વધ ॥

તસ્માદ્ધર્માથિના વત્સ, વર્તવ્યા પ્રાણિના દયા ॥ ૭ ॥

अर्थ—दया ठे लक्षण जेनु, एवो धर्म ठे, तथा प्राणीओनी जे हिंसा ते अधर्म ठे, माटे हे वत्स ! धर्मनां अर्थि माणसे प्राणीओनी दया करवी ॥ ९ ॥

धृन् प्राणिवधो यज्ञे, नास्ति यज्ञस्त्वहिंसकः ॥

सर्वसत्त्वेषु हिंसेव, यदा यज्ञो युधिष्ठिर ॥ १० ॥

अर्थ—यज्ञमा खरेखर प्राणीनो वध ठे, माटे हे युधिष्ठिर ! यज्ञ हिंसा विनानो नथी, माटे जो यज्ञ करीए तो सर्व प्राणीओमां हिंसा थाय ठे ॥ १० ॥

इन्द्रियाणि पशून् कृत्वा, वेदीं कृत्वा तपोमयीं ॥

अहिंसामाहुति कृत्वा, आत्मयज्ञं यजाम्यहम् ॥ ११ ॥

अर्थ—विष्णु जगवान कहे ठे के, हे युधिष्ठिर ! इन्द्रियो-रूपी पशुने करीने, तथा तपरूप वेदी करीने, अने दया-रूपी आहुती करीने, हु आत्मरूपी यज्ञ करू तुं ॥ ११ ॥

यूपं त्रितया पशून् हत्वा, कृत्वा रुधिरकर्दमम् ॥

यदेव गम्यते स्वर्गं, नरके केन गम्यते ॥ १२ ॥

अर्थ—पशुने बाधवानो यज्ञस्तज ठेदीने, तथा पशुने हणीने, अने लोहीनो कर्दम करीने, ज्यारे स्वर्गें जवातु होय, तो हे युधिष्ठिर ! पठी नरके कोण जशे । । । ॥ १२ ॥

महाभारतनां शांतिपर्वमा प्रथम पदमा कथुं ठे के,

मातृवत्परदाराणि परभ्रव्याणि लोष्ठवत् ॥

आत्मयत्सर्वज्ञतेषु, यः पश्यति स पश्यति ॥ १३ ॥

અર્થ—જે માણસ પરસ્ત્રીઓને માતાનીપેઠે જુએ છે, તથા પરદ્રવ્યને ઢેફાંનીપેઠે જુએ છે, તથા સર્વ પ્રાણીઓને વિષે જે પોતાના આત્માનીપેઠે જુએ છે, તેજ તત્ત્વથી જોનારો છે ॥ ૧૧ ॥

અહિંસા સર્વજીવાના, સર્વજ્ઞ પરિજાપિતા ॥

ઐદ હિ મૂલ ધર્મસ્ય, શેષસ્તસ્યાસ્તિ વિસ્તર ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—સર્વ જીવોપ્રતે દયા રાખવી, એમ સર્વજ્ઞોએ કહેલું છે, કેમકે, તે અહિંસાજ ધર્મનું મૂલ છે, અને વાકીનાં સત્યાદિક તો તેનો વિસ્તાર છે ॥ ૧૨ ॥

અહિંસા પ્રથમ પ્રોક્તા, યસ્માત્સર્વજગત્પ્રિયા ॥

તસ્માત્સર્વપ્રયત્નેન, કર્તવ્યા સા વિચક્ષણૈ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—અહિંસા (દયા) સર્વથી પેહેલી કહેલી છે, કેમકે, તે સમસ્ત જગતને પ્રિય છે, માટે વિચક્ષણ પુરુષોએ સર્વ પ્રયત્ને કરીને તે દયાજ કરવી ॥ ૧૩ ॥

યથા મમ પ્રિયા પ્રાણા,સ્તથા તસ્યાપિ દેહિન ॥

ઇતિ મત્વા પ્રયત્નેન, ત્યાજ્ય પ્રાણિવધો બુધૈ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—જેમ મારા પ્રાણ મને વહાલા છે, તેમ તે પ્રાણીને પણ તેના પ્રાણ વહાલા છે, એમ માનીને પ્રયત્ન-પૂર્વક પશ્ચિત્તોએ જીવહિંસાનો ત્યાગ કરવો ॥ ૧૪ ॥

મરિપ્યામીતિ યદુ સ્ત, પુરુષસ્યેહ જાયતે ॥

શક્યસ્તેનાનુમાનેન, પરીઽપિ પરિરક્તિમ્ ॥ ૧૫ ॥

अर्थ—आ दुनीआमां “ हुं मरी जइश ’ एवा
विचारथी माणसने जे दु ख थाय ठे, ते अनुमानथी
परजीवनुं पण रक्षण करी शकाय ठे. ॥ १५ ॥

उद्यत शस्त्रमाखोक्य, निषादजयविह्वला ॥

जीया कपति सत्रस्ता, नास्ति मृत्युसम जयम् ॥ १६ ॥

अर्थ—जगामेला शस्त्रने जोइने, खेद अने जयथी
विह्वल थएला जीवो, त्रास पामता थका कपे ठे,
केमके, मृत्यु समान बीजो जय नथी ॥ १६ ॥

कटकेनापि निःश्वस्य, महती वेदना जयेत् ॥

चक्रकुतासिशक्त्याद्यैश्चिद्यमानस्य कि पुन ॥ १७ ॥

अर्थ—कांटार्थी विंथाएला प्राणीने पण ज्यारे
मोटी वेदना थाय ठे, त्यारे चक्र, जालु, तलवार,
तथा बरठी आदिकथी ठेदाता प्राणीनी वेदनानी
तो वातज शी करवी ? ॥ १७ ॥

दीयते मार्यमाणस्य, कोटि जीवितमेववा ॥

धनकोटि न ग्रहणीया, त्सर्गे जीवितमिच्छति ॥ १८ ॥

अर्थ—मरता एवा प्राणीने कोरु धन अथवा जो
जीवित आपीए, तो ते कोरु धनने ग्रहण नहीं करे,
पण जीवितने ग्रहण करशे, केमके सर्व प्राणी जी-
वितने इछे ठे. ॥ १८ ॥

यदद्यात्काचन मेरु, कृत्स्ना चापि वसुधराम् ॥

सागर रत्नपूर्णवा, नच तुल्यमहिसया ॥ १९ ॥

અર્થ—સોનાનો મેરૂ પર્વત આપે, અંને સમસ્ત પૃથ્વીને આપે, અથવા રત્નથી ઝરેલો સમુદ્ર આપે, પણ તે અહિંસાની તુલ્ય આવતુ નથી ॥ ૧૯ ॥

યો યત્ર જાયતે જતુ , સ તત્ર રમતે ચિરમ્ ॥

તત સર્વેષુ જૂતેષુ, દયા કુર્વતિ સાધવ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—જે પ્રાણી ज्या उत्पन्न થાય છે, તે ત્યાં જાવા કાલસુધિ આનંદ મેલવે છે, તેથી ઉત્તમ માણસો સર્વ પ્રાણીઓપ્રતે દયા કરે છે ॥ ૨૦ ॥

અમેધ્યમધ્યે કીટસ્ય, સુરેષ્ઠસ્ય મુરાલયે ॥

સમાના જીવિતાકાક્ષા, તુલ્ય મૃત્યુજય ધ્યો ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—વિષ્ટામા રહેલા કીટાને, તથા દેવલોકમા રહેલા ઇંડ્રને જીવિતાની ઇચ્છા સરખીજ છે, અંનેવલી તેઓ વલ્લેને મૃત્યુનો જય પણ તુલ્યજ છે ॥ ૨૧ ॥

અહિંસા સર્વજીવાના, માજન્માપિહિ રોચ્યતે ॥

નિત્યમાત્મનો ત્રિપયે, તસ્માત્ધ્યેયા પરેષ્યપિ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—સર્વ જીવોને અહિંસા જન્મથી માનીને જ રૂંચે છે, માટે પોતાને વિષે જેમ, તેમ પરને વિષે પણ પ્રાણીપ વર્તવું ॥ ૨૨ ॥

જીવાના રક્ષણ શ્રેષ્ઠ, જીવા જીવિતાકાક્ષિણ ॥

તસ્માત્સમસ્તદાનાના, મજયદાન પ્રશસ્યતે ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—જીવોનું રક્ષણ કરવું, તે ઉત્તમ કાર્ય છે, કેમકે, જીવો જીવિતાની ઇચ્છા રાખે છે, માટે સઘલા દાનોમા અજયદાન પ્રશસા કરવા લાયક છે ॥ ૨૩ ॥

अहिंसा प्रथम पुष्प, पुष्पमिन्द्रियनिग्रहः ॥

सर्वज्ञतदयापुष्प, क्षमापुष्प विशेषतः ॥ २४ ॥

ध्यानपुष्प तप पुष्प, ज्ञानपुष्प च सप्तमम् ॥

सत्य चैवाष्टम पुष्प, तेन तुष्यति देवता ॥ २५ ॥

अर्थ-पेहेलु पुष्प अहिंसा, बीजु पुष्प इन्द्रियोनो
निग्रह, बीजु पुष्प सर्व प्राणीओमा दया, चोथु पुष्प
विशेषे करीने क्षमा, पांचमुं पुष्प ध्यान, ठठु पुष्प तप,
सातमुं पुष्प ज्ञान, अने आठमु पुष्प सत्य ठे, एवी रीतनां
पुष्पोथी (पूजन करवांथी) देवताओ प्रसन्न थाय ठे.

पृथिव्यामप्यह पार्थ, पायायमां जलेऽप्यहम् ॥

वनस्पतिगतश्चाह, सर्वज्ञतगतोऽस्म्यहम् ॥ २६ ॥

अर्थ-बली हे युधिष्ठिर! पृथ्वीमां, वायुमां, अग्निमां,
जलमा अने वनस्पतिमां पण हुं प्राप्त यएखो तु, अने
एवी रीते पांचे जूतोमा हु प्राप्त यएखो हुं ॥ २६ ॥

यो मा सर्वगतः श्रुत्वा, न च हिंसेत्कदाचन ॥

-तस्याह न प्रणिश्यामि, स च मे न प्रणिश्यति ॥ २७ ॥

अर्थ-जे माणस मने सर्व व्यापक जाणीने, कोइ
बखते हिंसा करतो नथी, ते माणसप्रतेथी हु छूर जइश
नहीं, तथा ते मारथी छूर जशे नहीं ॥ २७ ॥

यो ददाति सहस्राणि, गवामश्वशतानि वा ॥

अजय सर्वसत्वेभ्यः, स्तृष्टानमतिरिच्यते ॥ २८ ॥

अर्थ-जे माणस हजारो गायो तथा सैंकनो घोडा-
ओ आपे ठे, (ते कइ हिंसाबमां नथी) पण जे माणस

સર્વ પ્રાણીઓ પ્રતે અન્નયદાન આપે છે, તે દાન સર્વથી શ્રેષ્ઠ ગણાય છે ॥ ૨૯ ॥

કસ્તિવ્રજાના સહસ્રતુ, યો વિજેન્ય પ્રયદ્ધતિ ॥

એકસ્ય જીવિત દદાત, કલા નાપ્યતિપોરુશીમ્ ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—જે માણસ બ્રાહ્મણો પ્રતે હજારો હાથીઓનું દાન આપે છે, તે પણ શુ હિસાબમાં છે ? કેમકે, જે માણસ એકજ પ્રાણીપ્રતે જીવિતદાન આપે છે, તેની સાથે તે સોસમે હિસે પણ નથી ॥ ૨૯ ॥

તતો જૂયસ્તરો ધર્મ, કશ્ચિદન્યો ન જૂતલે ॥

પ્રાણિના જયજીતાના, મજય યત્પ્રદીયતે ॥ ૩૦ ॥

અર્થ—માટે હું યુધિષ્ઠર ! જયજીત થયેલા પ્રાણીઓને જે અન્નયદાન આપવું, તેથી વધારે વીજો કોઈ પણ વર્મ આ પૃથ્વીપર નથી ॥ ૩૦ ॥

ચરમેકસ્ય સત્ત્વસ્ય, દદાદન્નયદક્ષિણામ્ ॥

નતુ વિપ્રસહસ્રેન્યો, ગોસહસ્રમલકૃતમ્ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર ! એક પ્રાણી પ્રતે અન્નયદાનની દક્ષિણા દેવી તે શ્રેષ્ઠ છે, પણ હજારો બ્રાહ્મણો-પ્રતે, આજૂપણયુક્ત હજારો ગાયો દેવી તે શ્રેષ્ઠ નથી ૩૧

અન્નય સર્વસત્ત્વેન્યો, યો દદાતિ દયાપર ॥

તસ્ય દેહવિયુક્તસ્ય, જય નાસ્તિ કુતસ્તન ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—જે માણસ સર્વ પ્રાણીઓ પ્રતે, દયામા તત્પર થયો થકો અન્નયદાન આપે છે, તે માણસને મૃત્યુ વાદળ પણ કોઈ જગોઈ જય પ્રાપ્ત થતો નથી ॥ ૩૨ ॥

હેમધેનુચરાદીના, દાતાર સુલજા યુધિ ॥

દુર્લજ પુરુષો લોકે, ય પ્રાણિવ્રજયપ્રદ ॥ ૩૩ ॥

અર્થ—સુવર્ણ, ગાય, અને વરદાનનાં દેનારાઓ તો આ પૃથ્વીમાં સુલજ હોય છે, પણ જે માણસ પ્રાણીઓ પ્રતે અજયદાન આપે છે, તેવો માણસ આ ધુનીશ્રામાં દુર્લજ છે ॥ ૩૩ ॥

મહતામપિ દાનાના, કાલેન હીયતે ફલમ્ ॥

જીતાજયપ્રદાનસ્ય, ક્વય એવ ન પ્રિયતે ॥ ૩૪ ॥

અર્થ—મોટાં દાનોનું પણ ફલ કાલે કરીને ક્યય પામે છે, પણ ધીતા એવા પ્રાણીને અજયદાન દેવાનું જે ફલ, તેનો ક્યયજ થતો નથી ॥ ૩૪ ॥

યથા મેઽપ્રિયો મૃત્યુઃ, સર્વેષા પ્રાણિના તથા ॥

તસ્માન્મૃત્યુજયવ્રતા, સ્વાતઙ્યા પ્રાણિનોબુધે ॥ ૩૫ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર! એમ વિચારવું કે જેમ મને પોતાને મૃત્યુ અપ્રિય લાગે છે, તેમ સર્વ પ્રાણીઓને પણ તે અપ્રિય લાગે છે, માટે જાહ્યા માણસોએ મૃત્યુના જય-થી જયજીત થયેલા પ્રાણીઓનું રક્ષણ કરવું. ॥ ૩૫ ॥

એકત કૃતવ સર્વે, સમગ્રપરદક્ષિણા ॥

એકતો જયજીતસ્ય, પ્રાણિન પ્રાણરક્ષણમ્ ॥ ૩૬ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર! એક વાજુ સઘલા વર-દાનની દક્ષિણાવાલા સર્વે યજ્ઞો અને વીજી તરફ જયજીત થયેલા પ્રાણીનાં પ્રાણનું રક્ષણ કરવું, (તે વધારે શ્રેષ્ઠ છે.) ॥ ૩૬ ॥

સર્વસત્યેષુ યદાન, મેકસત્યે ચ યા દયા ॥

સર્વદાનપ્રદાનાધિ, દયૈર્નૈકા પ્રશસ્યતે ॥ ૩૭ ॥

અર્થ—સર્વ પ્રાણીઓ પ્રતે જે સુવર્ણ આદિકનુ દાન આપવુ, અને એક પ્રાણીપ્રતે દયા રાખવી તેમા પણ તે સર્વ પ્રાણીપ્રતે સુવર્ણ આદિકના દાનથી પણ એક પ્રાણી પ્રતેની દયા વધારે પ્રશસવા લાયક છે ॥ ૩૭ ॥

એકત કાચન મેરુ, વહુરલા વસુધરામ્ ॥

એકસ્ય જીવિત દયા, જ ચ તુલ્ય યુધિષ્ઠિર ॥ ૩૮ ॥

અર્થ—વહી હે યુધિષ્ઠર ॥ એક વાજુથી સોનાનો મેરુ પર્વત તથા વહુરતવાલી પૃથ્વી આપે, અને એક પ્રાણીને જીવિતદાન આપે પણ તે વન્ને સરખા નથી ૩૮ યુકામલ્કુણ્દશાદીન્, યે જતુસ્તુદતસ્તન્તુ ॥

પુત્રવત્પરિરક્ષતિ, તે નરા સ્વર્ગગામિન ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—વહી હે યુધિષ્ઠર ॥ જે માણસો શરીરને પીના કરતા એવા પણ જુ, માંકડ તથા નાસ આદિકનુ પુત્રની પેઠે રક્ષણ કરે છે, તે માણસો સ્વર્ગમા જનારાઓ છે ॥ ૩૯ ॥

ન ગગા નષ્ક કેદાર, ન પ્રયાગ ન પુષ્કર ॥

ન જ્ઞાન નચ હોમશ્ચ, ન તપો ન જપક્રિયા ॥ ૪૦ ॥

ન ધ્યાન નૈવ ચ સ્નાન, ન દાન નાપિ સત્ક્રિયા ॥

સર્વે તે નિષ્ફલા યાતિ, યસ્તુમાસ પ્રયચ્છતિ ॥ ૪૧ ॥

અર્થ—વહી હે યુધિષ્ઠર ॥ જે માણસ માસનુ દાન આપે છે, તેની ગગા, કેદારનાથ, પ્રયાગ પુષ્કર વિગેરેની

યાત્રા તથા તેનું જ્ઞાન, હોમ, તપ્તજપની ક્રિયા, ધ્યાન, સ્નાન, દાન વિગેરે સઘલી ક્રિયાઓ નિષ્ફલ જાય છે ૪૦

શુક્રશોણિતસંજત, મમેધ્ય માસમુચ્યતે ॥

યસ્માદમેધ્યસંજત, તસ્માદ્વિષ્ટો વિવર્જયેત્ ॥ ૪૧ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર! વીર્ય તથા રુધિરથી સ-
ત્પન્ન થયેલુ એવું માંસ વિષ્ટાસરણુ અપવિત્ર કહેવાય
છે, માટે એવી રીતે અપવિત્રતાવાહું માંસ આદ્યા પુરુષે
તજવું જોઈએ ॥ ૪૧ ॥

અમેધ્ય યદજ્ઞદયત્વા, ન્માનુષ્યૈરપિ યજિંતમ્ ॥

દિવ્યોપજોગાન્ શુજતો, માસ દેવા ન શુજતે ॥ ૪૨ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર! અજ્ઞદ્ય હોવાથી અપ-
વિત્ર એવી વિષ્ટા મનુષ્યોણ પણ તજી છે, ત્યારે દિવ્ય
જોગોને જોગવતા એવા દેવો વિષ્ટાનુસ્ય માંસનું
જઠ્રાણ કરતાજ નથી ॥ ૪૨ ॥

દેવાનામગ્રતઃ કૃત્વા, ધોર પ્રાણિન્ધ નરા ॥

યે જઠ્રયતિ માસ ચ, તે વ્રજત્યધમા ગતિમ્ ॥ ૪૩ ॥

અર્થ—જે માણસો દેવોની આગલ જયંકર એવો
પ્રાણીઓનો વધ કરીને, માંસ જઠ્રાણ કરે છે, તે માણસો
નરક આદિક અધમ ગતિમાં જાય છે. ॥ ૪૩ ॥

માસ પુત્રોપમ મત્વા, સર્વમાસાનિ ધર્જયેત્ ॥

દયાદાનવિશુદ્ધયર્થ, કૃપિર્નિર્વજિત પુરા ॥ ૪૪ ॥

अर्थ—मांसने पुत्रसमान जाणीने, सर्व प्राणीओनां मांसनो त्याग करवो, केमके, अगाज पण रुपिओए दया अने दाननी शुद्धिमाटे ते तजेलु ठे ॥ ४४ ॥

न ग्राह्यानि न देयानि, पद्वस्तूनि च पण्डिते ॥

अग्निर्मधु विष शस्त्र, मद्य मांस तथैव च ॥ ४५ ॥

अर्थ—अग्नि, मध, विष, शस्त्र, मदिरा अने मांस ए ठ वस्तुओ पण्डितोए ग्रहण करवी नहीं, तेम कोशने देवी पण नही ॥ ४५ ॥

यावन्ति पशुरोभाणि, पशुगात्रेषु चारत ॥

तावत्पर्यसहस्राणि, पच्यते पशुघातका ॥ ४६ ॥

अर्थ—वली हे चारत । पशुनां शरीरपर जेटला रूवां होय ठे, तेटला हजार वर्षों सुधी पशुहिसा करनाराओ पकावाय ठे ॥ ४६ ॥

आकाशगामिनो विप्रा, पतिता मांसजक्षणात् ॥

विप्राणा पतन दृष्ट्वा, तस्मान्मांस न जक्षयेत् ॥ ४७ ॥

अर्थ—वली हे युधिष्ठिर ! आकाशमां गमन करनारा एवा पण ब्राह्मणो मांस जक्षणार्थी पतित थए ला ठे, माटे एवी रीते ब्राह्मणोनु पतन जोशने, मांस जक्षण करवु नही ॥ ४७ ॥

घातकश्चानुमता च, जक्षक क्रयविक्रयी ॥

क्षिप्यते प्राणिघातेन, पचाप्येते युधिष्ठिर ॥ ४८ ॥

अर्थ—वली हे युधिष्ठिर ! प्राणीनी घात करनार, तथा प्राणीघातनी आज्ञा आपनार, मांसनु जक्षण

करनार, मांस वेचातु देनार तथा मांस वेचातु
देनार ए पाचे जीवहिंसाथी विस थाय ठे, अर्थात्
ए पाचेने जीवहिंसा लागे ठे ॥ ४८ ॥

किं जापहोमनियमै, स्तीर्थस्नानैश्च चारत ॥

यदि खादति मांसानि, सर्वमेव निरर्थकम् ॥ ४९ ॥

अर्थ-हे चारत ! जो मांसनु जक्षण कराय, तो
पढी जाप, होम, नियम, तथा तीर्थस्नानथी शुं थवानु
ठे ॥ ॥ केमके मांस जक्षणथी ते सघडु निरर्थक ठे

प्रजास पुष्कर गंगा, बुरदेत्र सरस्वती ॥

देविका चंद्रजागा, सिंधुश्च महानदी ॥ ५० ॥

एतस्तीर्थमहापुण्य, य कुर्यादजिपेचनम् ॥

अजक्षण च मांसस्य, नच तुल्य युधिष्ठिर ॥ ५१ ॥

अर्थ-बली हे युधिष्ठिर ! प्रजास, पुष्कर, गंगा, कुरु-
क्षेत्र, सरस्वती, देविका, चंद्रजागा, सिंधु, तथा महा-
नदी, इत्यादि तीर्थोनी यात्रा करीने पण जे महापुण्य
उपार्जन करे ठे, ते अने मांसनु नहीं जक्षण करवु ते,
वन्ने तुल्य नथी, अर्थात् ते वधां तीर्थोनी यात्रा करता
पण मांसनु जक्षण नहीं करवु ते वधारे श्रेष्ठ ठे

केके नु ब्राह्मणा प्रोक्ता, किया ब्राह्मणलक्षणम् ॥

एतदिदमि विज्ञातु, तन्मे कथय सुप्रत ॥ ५२ ॥

अर्थ-(हवे अही युधिष्ठिर, जगवान श्रीविष्णुने पूठे
ठे के, हे जगवन्,) ब्राह्मणो कया कया कहेला ठे ? अने

બ્રાહ્મણનુ લક્ષણ શુ છે ? તે જાણવાની મારી ઇચ્છા છે,
માટે હે ઉત્તમ આચરણવાલા ! તે તમો મને કહો ? ૫૨

ત્યારે હવે જગવાન વિષ્ણુ તેને કહે છે

હ્રમાઽદત્તો દયા દાન, સત્ય શીલ ધૃતિર્ઘૃણા ॥

ત્રિધા ત્રિજ્ઞાન માસ્તિક્ય, મેતદ્ બ્રાહ્મણલક્ષણમ્ ॥ ૫૩ ॥

અર્થ—હે યુધિષ્ઠર ! હ્રમા, નિષ્કપટપણું, દયા, દાન,
સત્ય, શીલ, ધીરજ, લજ્જા, વિદ્યા, કલા તથા આસ્તિ
કપણું, ઇટલાં બ્રાહ્મણના લક્ષણો છે ॥ ૫૩ ॥

સત્ય બ્રહ્મ તપો બ્રહ્મ, બ્રહ્મ ચૈદ્રિયનિગ્રહ ॥

સર્વજૂતદયા બ્રહ્મ, એતદ્ બ્રાહ્મણલક્ષણમ્ ॥ ૫૪ ॥

અર્થ—સત્ય, તપ, ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ, તથા સર્વ
પ્રાણીઓમાં દયા, એ ચારે બ્રહ્મ કહેવાય છે, અને
તેજ બ્રાહ્મણનુ લક્ષણ છે ॥ ૫૪ ॥

શૂદ્ધોઽપિ શીલસંપન્નો, ગુણગાન્ બ્રાહ્મણો મત ॥

બ્રાહ્મણોઽપિક્રિયાહીન શુદ્ધાદ્યધમો જવેત્ ॥ ૫૫ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર ! જાતિએ કરીને શૂદ્ધ હોય
પણ તે જો શીલયુક્ત તથા ગુણવાન હોય, તો તેને
બ્રાહ્મણ માનેલો છે, અને જાતિથી જે બ્રાહ્મણ હોય,
પણ જે શીલ આદિક ક્રિયાથી હીન હોય, તે શુદ્ધ
થકી પણ મહા અધમ થાય છે ॥ ૫૫ ॥

સર્વજાતિષુ ચામાલા, સર્વજાતિષુ બ્રાહ્મણા ॥

બ્રાહ્મણેષ્વપિ ચામાલા, આમાલેષ્વપિ બ્રાહ્મણા ॥ ૫૬ ॥

અર્થ—માટે હે યુધિષ્ઠર ! સર્વ જાતિઓમાં ચામુલ
 હોય છે, અને સર્વ જાતિઓમાં બ્રાહ્મણો પણ હોય
 છે, તેમ બ્રાહ્મણોમાં ચાંડાલ હોય છે, અને ચાંદા-
 લોમાં પણ બ્રાહ્મણો હોય છે ॥ ૫૬ ॥

બ્રાહ્મણો બ્રહ્મચર્યેણ, યથા શિષ્યેન શિષ્યિક ॥

અન્યથા નામમાત્ર સ્યા, દિગ્ગોપકકીટયત્ ॥ ૫૭ ॥

અર્થ—જેમ શિષ્યકલ્પાર્થી શિષ્યી કહેવાય છે, તેમ
 બ્રહ્મચર્યથી બ્રાહ્મણ કહેવાય છે, અને તેથી જલદી રીત-
 નો તો, જેમ “દિગ્ગોપ” એવા નામનો કીડો કહેવાય
 છે, તેમ નામમાત્ર બ્રાહ્મણ કહેવાય છે ॥ ૫૭ ॥

અત્રતાથ દુરાચારા, યત્ર જહ્યચરા વિજા ॥

ત ગ્રામ દમ્યેષ્ઠાજા, ચૌરજત્કપ્રદાયકમ્ ॥ ૫૮ ॥

અર્થ—વહ્ની હે યુધિષ્ઠર ! જે ગામમાં વ્રતવિનાના,
 દુરાચારી, અને જિહ્વા માગનારા એવા બ્રાહ્મણો વસતા
 હોય, તે ગામને, ચોરને જાતુ દેનારુ જાણીને, રાજાએ
 તે ગામનો દરુ કરવો જોઈએ ॥ ૫૮ ॥

શ્તુકાલે વ્યતિક્રાતે, યસ્તુ સેવત મૈથુનમ્ ॥

બ્રહ્મહત્યા ફલ તસ્ય, સૂતક ચ દિને દિને ॥ ૫૯ ॥

અર્થ—શ્તુકાલે ગયા વાદ જે મૈથુન સેવે તેને બ્રહ્મ
 હત્યાનુ ફલ, તથા દીનદીન વ્રતે સૂતક લાગે છે ॥ ૫૯ ॥

યે સ્ત્રીજંઘોરસપ્ષ્ઠા, કામગૃધ્રાથ ચે વિજા ॥

યે ચરિતોઽધમા પ્રથા સ્તેઽપિ શુષ્ઠા યુધિષ્ઠિર ॥ ૬૦ ॥

અર્થ—જે બ્રાહ્મણો સ્ત્રીની જગા અંને સાથલોનેસ્પર્શ કરીને રહેલા છે, તથા જેઓ વિષયસુખમાં લોહુપી થઈને પડેલા છે, અંને જેઓ પોતાનાં આચરણોથી ત્રપ્ત થઈલા છે, તેઓને પણ હે યુધિષ્ઠર! શુદ્ધ જાણવા ૬૦

યસ્તુ રસેષુ દતેષુ, વેદમુચરતે હિજ ॥

અમેધ્ય તસ્ય જિહ્વામે, સૂતક ચ દિને દિને ॥ ૬૧ ॥

અર્થ—બલી હે યુધિષ્ઠર! જે બ્રાહ્મણ, પોતાનાં વાતો અલ્પતા આદિકથી રંગીને વેદનો ઉચ્ચાર કરે છે, તેની જીજ્ઞાસા અમ્મ જાગપર વિષ્ટા જાણવી, તથા તેને દિન દિનપ્રતે સૂતક આવે છે ॥ ૬૧ ॥

હસ્તતલપ્રમાણા તુ, યો જમિ કર્ષતિ હિજ ॥

નશ્યતે તસ્ય વ્રહ્મત્વ, શૂદ્રત્વ ત્વજિજ્ઞાયતે ॥ ૬૨ ॥

અર્થ—જે બ્રાહ્મણ હાથના તલીઆં જેટલી પણ જૂમિને છેડે છે, તેનું વ્રહ્મપણું નાશ પામે છે, તથા તેને શુદ્ધપણું પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૬૨ ॥

કૃપિયાણિજ્યગોરક્ષા, રાજસેવા તથાધમામ્ ॥

યે બ્રાહ્મણા પ્રકુર્ચતિ, વૃષલાસ્તે ન સશય ॥ ૬૩ ॥

અર્થ—બલી હે યુધિષ્ઠર! જે બ્રાહ્મણો સ્વેતી, વેપાર રાજ્ય, તથા અધમ એવી રાજસેવા કરે છે, તે બ્રાહ્મણોને નીચ શુદ્ધ જાણવા, તેમાં સંશય નથી ॥ ૬૩ ॥

યદ્વત્કાષ્ઠમયો હસ્તી, યદ્વત્ચર્મમયો મૃગ ॥

બ્રાહ્મણસ્તુ ક્રિયાહીન, સ્વયસ્તે નામધારકાઃ ॥ ૬૪ ॥

अर्थ-लाकमानो हाथी, अने चांवमानो हरिण,
तथा क्रिया विनानो ब्राह्मण, ते त्रणे फक्त नाम ध
राजनाराथो ठे ॥ ६४ ॥

अप्रतानामशीलाना, जातिमात्रोपजीविना ॥
सहस्रमुचिताना तु, ब्रह्मत्व नोपजायते ॥ ६५ ॥

अर्थ-व्रतविनाना, शीलविनाना, अने जातिमा
त्रयी आजीविका चलावनारा, एवा हजारो ब्राह्म-
णोने पण ब्रह्मपण प्राप्त यतुं नथी ॥ ६५ ॥

ये स्त्रीरशगता नित्य, विश्वासोपहृताश्च ये ॥

ये स्त्रीपादगज स्पृष्टा, स्तेऽपि शुद्धा युधिष्ठिर ॥ ६६ ॥

अर्थ-वली हे युधिष्ठिर ॥ जे माणसो हमेशां स्त्रीने
वश रहेला ठे, तथा जेशो विश्वासघाती ठे, अने
स्त्रीनां पगनी रजयी स्पर्श कराएला ठे, ते पण
शुद्धो जाणवा ॥ ६६ ॥

आरने वर्तमानस्य, हिमकस्य युधिष्ठिर ॥

गृहस्थस्य कुत शौच, मैथुनाजिरतस्य च ॥ ६७ ॥

अर्थ-वली हे युधिष्ठिर ॥ आरजमावर्तता, तथा
हिंसक, अने मैथुनमा रक्त रहेला एवा गृहस्थने
पवित्रता कयाथी होय ॥ ६७ ॥

मैथुन ये न सेवते, ब्रह्मचारा दृढप्रता ॥

ते ससारसमुद्गस्य, पार गच्छति सुप्रता ॥ ६८ ॥

અર્થ—વહી જેઓ મૈથુન સેવતા નથી, તથા બ્રહ્મચર્ય
રૂપી દૃઢવ્રતને પાલે છે, એવા ઉત્તમ આચરણવાલા
બ્રાહ્મણો સસારરૂપી સમુદ્રનાં પારને પામે છે ॥૬૬॥

હલકર્ષણકર્માણિ, यस્ય પ્રિપ્તસ્ય વર્તતે ॥

સ નહિ બ્રાહ્મણ પ્રોક્ત, કિંતુ શૂન્નો યુધિષ્ઠિર ॥ ૬૬ ॥

અર્થ—જે બ્રાહ્મણને હલ આદિક સ્વેતીનું કાર્ય હોય
છે, તેને બ્રાહ્મણ કહેલો નથી, પણ હે યુધિષ્ઠિર ॥
તેને તો શુદ્ધ કહેલો છે ॥ ૬૬ ॥

હિંસકોઽનૃતગ્રાદી ચ, ચૌર્યોપરતશ્ચ ય ॥

પરદારોપસેત્રી ચ, સર્વે તે પતિતા દિજા ॥ ૬૭ ॥

અર્થ—હિંસા કરનાર, જૂઠાબોલો, ચોરીમા રક્ત,
તથા જે પરસ્ત્રીને સેવનારો છે, એવા સઘલા બ્રાહ્મ
ણોને વટલેલા જાણવા ॥ ૬૭ ॥

સ્વાધ્યાયહીના યૃષલા, પરકર્મોપજીવિન ॥

આકાશગામિનો વિપ્રા સર્વજાતિષુ નિંદિતા ॥ ૬૮ ॥

અર્થ—સ્વાધ્યાયથી હીન, વાયલા, તથા પારકી
ચાકરી કરીને આજીવિકા ચલાવનારા, અને આ-
કાશગમન કરનારા એવા બ્રાહ્મણો સર્વે જાતિઓમા
નિંદાયેલા છે ॥ ૬૮ ॥

ગોવિક્રયાસ્તુ યે પ્રિપ્તા, જ્ઞેયાસ્તે માતૃવિક્રયા ॥

તેહિ દેવાશ્ચ વેદાશ્ચ, વિક્રીતા નાત્ર સશય ॥ ૬૯ ॥

અર્થ—વલી જે બ્રાહ્મણો ગાયને વેચનારા છે, તેઓને પોતાની માતાના વેચનારા જાણવા, વલી તેથી તેઓએ દેવ તથા વેદોને પણ વેચ્યા સમજવાં, તેમા સશય નથી

બ્રહ્મચર્યતપોયુક્તા, સમાનલોહકાચના ॥

સર્વજૂતદયાવતો, બ્રાહ્મણા સર્વજાતિષુ ॥ ૭૨ ॥

અર્થ—જેઓ બ્રહ્મચર્ય અને તપેં કરીને યુક્ત છે, તથા જેઓને માટીનું ઢેફું અને સુવર્ણ વસ્ત્રે સરસા છે, તથા જેઓ સર્વ પ્રાણીઓમાં દયાવાલા છે, એવા માણસો સર્વ જાતિઓમાં પણ બ્રાહ્મણો કહેવાય છે ॥ ૭૨ ॥

ત્યક્તદારા સદાચારા, જુગ્મજોગા જિતેન્દ્રિયા ॥

જાયતે ગુરવો નિત્ય, સર્વજ્ઞતાજયપ્રદા ॥ ૭૩ ॥

અર્થ—તજેલી છે સ્ત્રીઓ જેઓએ, તથા સદાચાર-વાલા, તજેલા છે જોગોજેઓએ, તથા જીતેલી છે ઇન્દ્રિઓ જેઓએ, એવા તથા સર્વ પ્રાણીઓપર દયા રાખનારા, એવા બ્રાહ્મણો હમેશાં ગુરુતરિકે થાય છે ॥ ૭૩ ॥

અધિત્ય ચતુરો વેદાન્, સાગોપાગાન્ ચિકિત્સિકાન્ ॥

શૂદ્રાત્પ્રતિગૃહ કૃત્વા, સ્વરો જનતિ બ્રાહ્મણ ॥ ૭૪ ॥

અર્થ—અગોપાગ સહિત, તથા વૈદકયુક્ત એવા ચાર વેદોને જાણીને, જે બ્રાહ્મણ શુદ્રથકી પ્રતિગ્રહ કરે છે, તે ગધેઘો થાય છે ॥ ૭૪ ॥

સ્વરો બ્રાહ્મજન્માનિ, પૃષ્ઠિજન્માનિ શુકર ॥

શ્વાન સપ્તિજન્માનિ, કૃત્યેવ મનુરવ્રતીત ॥ ૭૫ ॥

અર્થ—વલી તેવો બ્રાહ્મણ વાર જન્મો સુધિ ગધેનો થાય છે, સાઠ જન્મો સુધિ મુકર થાય છે, તથા સીત્તેર જન્મો સુધિ કુતરો થાય છે, એમ મનુરૂપિણ પણ કહેલું છે ॥ ૭૬ ॥

અહિસાસત્યમસ્તેય, બ્રહ્મચર્યાપરિગ્રહી ॥

કામક્રોધનિવૃત્તસ્તુ, બ્રાહ્મણ સ યુધિષ્ઠિર ॥ ૭૭ ॥

અર્થ—અહિસા (દયા) કરનારો, સત્ય બોલનારો, ચોરી નહીં કરનારો, બ્રહ્મચારી, પરિગ્રહ નહીં રાખનારો, અને કામક્રોધથી નિવૃત્ત થયેલો, એવો માણસ, હે યુધિષ્ઠર ! બ્રાહ્મણ કહેવાય છે ॥ ૭૭ ॥

મત્ય નાસ્તિ તપો નાસ્તિ, નાસ્તિ ચંદ્રિયનિગ્રહ ॥

સર્વજીવદયા નાસ્તિ, એતદ્વાચ્છાલલક્ષણમ્ ॥ ૭૮ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર ! જ્યાં સત્ય ન હોય, તપ ન હોય, ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ ન હોય, તથા સર્વ પ્રાણીઓ પ્રતે દયા ન હોય, તે ચામુલનું લક્ષણ છે ॥ ૭૮ ॥

યે ક્ષાતિ દાતા શ્રુતિપૂર્ણકર્ણા ।

જિતેન્દ્રિયા પ્રાણિગ્રહે નિવૃત્તા ॥

પરિગ્રહે સત્કુચિતાગ્રહસ્તા-

સ્તે બ્રાહ્મણાસ્તારયિતુ સમર્થા ॥ ૭૯ ॥

અર્થ—જે બ્રાહ્મણો ક્ષમાનાંદેનારા, તથા શ્રુતિથી પૂર્ણ થયેલ છે કાન જેઓના એવા, તથા જીવહિંસાથી નિવૃત્ત

યણા, અને પરિગ્રહ ધરવામાં સંકોચ પામેલ છે હસ્તાય
જેઓનાં, એવા બ્રાહ્મણો તારવાને સમર્થ હોય છે ॥ ૭૯ ॥

ચતુર્વેદોઽપિ યો જૂલ્યા, ચરુકર્મ સમાચરેમ્ ॥

ચામ્બાલ સ તુ વિજ્ઞેયો, નવેદાસ્ત્રકારણમ્ ॥ ૮૦ ॥

અર્થ—ચાર વેદનો જાણ થઈને પણ જે બ્રાહ્મણ
જયકર કાર્ય કરે તેને ચામ્બાલ જાણવો, તેનાં બ્રાહ્મ-
ણપણામાં કઈ વેદો કારણજૂત નથી ॥ ૮૦ ॥

વાર્ધક્યા સેતકાશ્વેન, નદ્યત્રિથિસૂચકા ॥

ઘટે શૂદ્ધસમા વિપ્રા, મનુના પરિકીર્તિતા ॥ ૮૧ ॥

અર્થ—વ્યાજસૂત્ર, ચાકરી કરનારા, તથા નદ્યત્ર
અને તિથિને સૂચવનારા, એવા બ્રાહ્મણોને મનુષ્યપિ
શુદ્ધ સરસ્વા કહેલા છે ॥ ૮૧ ॥

દશસૂનાસમશ્ચક્રી, દશચક્રિસમો ધ્વજ ॥

દશધ્વજસમા વેશ્યા, દશવંશ્યાસમો નૃપ ॥ ૮૨ ॥

અર્થ—દશ કસાઈલાના સરસો ચક્રી છે, અને દશ
ચક્રી સરસો એક કલાલ છે, અને દશ કલાલ સરસી
એક વેશ્યા છે, અને દશ વેશ્યા સરસો એક રાજા છે ૮૨
રાજા પરિગ્રહો ધોરો, મધુસ્વાદો વિપોષમ ॥

પુત્રમાસ પર જદ્ય, નતુ રાજપ્રતિગ્રહમ્ ॥ ૮૩ ॥

અર્થ—રાજાનો પરિગ્રહ (પ્રથમ) મવનાસ્વાદસરસો
પણ (અંતે) વિપ સમાન જયકર છે, માટે પુત્રનુ માસ
સ્વાદુ સારુ, પણ (બ્રાહ્મણે) રાજાનુ દાન લેવું નહીં ૮૩

राजपरिग्रहदग्धाना, ब्राह्मणाना युधिष्ठिर ॥

सदितानामिदं बीजाना, पुनर्जन्म न विद्यते ॥ ८४ ॥

अर्थ—वली हे युधिष्ठिर ! राजाना परिग्रहार्थी दग्ध
थपला एवा जे ब्राह्मणो, तेथोनो सडेला बीजनी
पेठे पुनर्जन्म पण होतो नथी ॥ ८४ ॥

हवे महाजारतना शातिपर्वमा कहेलु

ब्रह्मचर्यनु वर्णन करेते

ब्रह्मचर्य जवेन्मूल, सर्वेषां ब्रह्मचारिणाम् ॥

ब्रह्मचर्यस्य जगेन, व्रता सर्वे निरर्थका ॥ ८५ ॥

अर्थ—हे युधिष्ठिर ! सधला ब्रह्मचारीथोनु, ब्रह्मचर्य
मूल ठे, माटे ब्रह्मचर्यना जगे करीने सधला व्रतो
निरर्थक ठे ॥ ८५ ॥

तावूज सुदमनस्त्राणि, स्त्रीकथेऽजियपोषणम् ॥

दिना निद्रा सदा क्रोधो, व्रतिना पतितानि पद् ॥ ८६ ॥

अर्थ—तावूज, सूक्ष्म वस्त्र, स्त्रीथोनी कथा, इजियोनु
पोषण, दिवसे निद्रा, तथा हमेशानो क्रोध, ए ठ वावतो
व्रतिथोना व्रतने जग करावनारी ठे ॥ ८६ ॥

सुखशय्यासन वस्त्र, तावूज स्नानमर्दनम् ॥

दत्तकाष्ठ सुगंध च, ब्रह्मचर्यस्य दूषणम् ॥ ८७ ॥

अर्थ—कोमल शय्या अने आसन तथा वस्त्र, तावूज
स्नान, मर्दन, दातण अने सुगंध, पटली वावतो
ब्रह्मचर्यने दूषण करनारी ठे ॥ ८७ ॥

શૃગારમદનોત્પાદ, યસ્માત્સ્નાન પ્રકીર્તિતમ્ ॥

તસ્માત્સ્નાન પરિત્યક્ત, નૈષ્ટિકૈર્બ્રહ્મચારિણિ ॥ ૬૯ ॥

અર્થ—સ્નાનને શૃગાર અને કામદેવને ઉત્પન્ન કરનારૂં કહ્યું છે, અને તેથી ઉત્તમ બ્રહ્મચારીઓએ તેને તજેલું છે ॥ ૬૯ ॥

બ્રહ્મચર્યેણ શુદ્ધસ્ય, સર્વજૂતહિતસ્ય ચ ॥

પદેપદે યજ્ઞફલ, પ્રસ્થિતસ્ય યુધિષ્ઠિર ॥ ૭૦ ॥

અર્થ—હે યુધિષ્ઠિર! બ્રહ્મચર્યે કરીને શુદ્ધ, અને સર્વ પ્રાણીઓનું હિત કરનાર, એવા બ્રાહ્મણને પગલે પગલે યજ્ઞનું ફલ મળે છે ॥ ૭૦ ॥

એકરાત્ર્યુપિતસ્યાપિ, યા ગતિર્બ્રહ્મચારિણ ॥

ન સ્મઋતુસહસ્રેણ, વક્તુ શક્ત્યા યુધિષ્ઠિર ॥ ૭૧ ॥

અર્થ—હે યુધિષ્ઠિર! એક રાત્રિ પણ બ્રહ્મચર્ય પાલનારની જે ગતિ છે, તે હજાર યજ્ઞની સાથે પણ સરખાવી શકાય તેમ નથી ॥ ૭૧ ॥

એકતશ્ચતુરો વેદા, બ્રહ્મચર્ય તુ એકત ॥

એકત સર્વપાપાનિ, મદ્યમામ ચ એકત ॥ ૭૨ ॥

અર્થ—એક વાજુથી ચાર વેદો, અને એક વાજુથી બ્રહ્મચર્ય, એક વાજુથી સર્વ પાપો, અને એક વાજુથી મદિરા માંસ સરસા છે ॥ ૭૨ ॥

નૈષ્ટિક બ્રહ્મચર્ય તુ, યે ચરતિ મુનિશ્ચિતા ॥

દેવાનામપિ તેષાં, પરિત્ર મગલ તથા ॥ ૭૩ ॥

અર્થ—જે ઉત્તમ બ્રાહ્મણો નિષ્ઠા સહિત બ્રહ્મચર્ય પાલે છે, તેઓ દેવોને પણ પૂજનીક થાય છે, તથા તેઓ પવિત્ર મગલરૂપ છે ॥ ૯૩ ॥

શીલાનામુત્તમ શીલ, વ્રતાનામુત્તમ વ્રતમ્ ॥

ધ્યાનાનામુત્તમ ધ્યાન, બ્રહ્મચર્ય સુરક્ષિતમ્ ॥ ૯૪ ॥

અર્થ—ઉત્તમ રીતે પાલેલું બ્રહ્મચર્ય, સઘલા શીલોમા ઉત્તમ શીલ છે, તથા સઘલા વ્રતોમાં ઉત્તમ વ્રત છે, અને સઘલા ધ્યાનોમાં ઉત્તમ ધ્યાન છે. ॥ ૯૪ ॥

પુત્રદારકુટુંબેષુ, સક્તા સીદતિ જતવ ॥

સર પકાર્ણયે મમ્ના, જીર્ણવીર્યા ગજા ઘ્ન ॥ ૯૫ ॥

અર્થ—પુત્ર, સ્ત્રી અને કુટુંબને વિપેક્ષાસક્ત થઈ જાણે એવા જતુઓ, તલાવના કાદવરૂપી સમુદ્રમા બુઢેલા, તથા જીર્ણ થઈ જાય છે વીર્ય જેઓનું એવા હાથીઓની પેઠે હુલ્લ પામે છે ॥ ૯૫ ॥

હવે તૈજ શાંતિપર્વમાં વર્ણવેલું ક્રોધનું
સ્વરૂપ કહે છે

ક્રોધ પરિતાપકર, સર્વસ્યોદ્દેગકારક ॥

ક્રોધો વૈરાનુપંગીક, ક્રોધ સુગતિનાશક ॥ ૯૬ ॥

અર્થ—ક્રોધ છે તે, સર્વને પરિતાપ, તથા ઉદ્દેગ કરનારો છે, વહી તે વૈર કરાવનારો, તથા સુગતિને નાશ કરનારો છે ॥ ૯૬ ॥

ક્રોધો મૂલમનર્થાના, ક્રોધ સસારવર્ધન ॥

ધર્મહયકર ક્રોધ, સત્સાત્ક્રોધ ત્રિર્જયિત્ ॥ ૯૭ ॥

અર્થ - ક્રોધ છે તે અનર્થોનું મૂલ, તથા સસારને વધારનારો, અને ધર્મનો હાય કરનારો છે, માટે તેનો ત્યાગ કરવો ॥ ૯૭ ॥

સ શૂર સાત્વિકો ત્રિજ્ઞાન્, સ તપસ્વી જિતેન્દ્રિય ॥

યેનાસી હ્રાતિપદ્મગેન, ક્રોધશત્રુનિપાતિત ॥ ૯૮ ॥

અર્થ - જે માણસે આ ક્રોધરૂપી શત્રુને, હમા રૂપ સ્વરૂપે કરીને હણ્યો છે, તેજ માણસ, શૂરો, સત્ત્વવાન, વિદ્વાન અને જિતેન્દ્રિય છે ॥ ૯૮ ॥

યસ્ય હ્રાતિમય શસ્ત્ર, ક્રોધાગ્રેરપનાશનમ્ ॥

નિત્યમેવ જય તસ્ય, શત્રૂણામુદય કુત ॥ ૯૯ ॥

અર્થ - જે માણસ પાસે ક્રોધરૂપી અગ્નિને નાશ કરનારૂ હમારૂપી હથેલીયાર છે, તેનો હમેશાં જય થાય છે, અને તેને શત્રુનો ઉદય ક્યાથી હોય ? ॥ ૯૯ ॥

હમાગુણાન્ પ્રત્યયામિ, સદ્દેષેણ તુ શ્રુયતામ્ ॥

ધર્માર્થકામમોક્ષાણા, હમાકારણમુચ્યતે ॥ ૧૦૦ ॥

અર્થ - હે યુધિષ્ઠર! હવે હું સદ્દેષથી તને હમાના ગુણોનું વર્ણન કરું છું, તે તું સાંજલ? હમા છે તે, ધર્મ, અર્થ, કામ, અને મોક્ષનું કારણ કહેવાય છે ૧૦૦

હમા શાંતિ હમા શાસ્ત્ર, હમા શ્રેય હમા ધૃતિ ॥

હમા વિત્ત ધ્વ ચિત્તચ, હમા રક્ષા હમાનલમ્ ॥ ૧૦૧ ॥

अर्थ - दामा ठे ते शाति, शस्त्र, कल्याण, धीरज,
धन, चित्त, रक्षा अने वल ठे ॥ १०१ ॥

दामा नाथ दामा त्राता, दामा माता दामा सुहृद् ॥

दामा लब्धि दामा लक्ष्मी, दामा शोभा दामा शुभम् ॥ १०२ ॥

अर्थ - दामा ठे ते, स्वामी, रक्षणकरनार, माता,
मित्र, लब्धि, लक्ष्मी, शोभा अने श्रेय ठे ॥ १०२ ॥

दामा श्लाघा दामा चार, दामा कीर्ति दामा यश ॥

दामा सत्य च शौच च, दामा तेज दामा रति ॥ १०३ ॥

अर्थ - दामा ठे ते, प्रशंसा, आचार कीर्ति, यश,
सत्य, पवित्रता, तेज अने भोजशोक ठे ॥ १०३ ॥

दामा श्रेय दामा पूजा, दामा देव दामा हितम् ॥

दामा दान पवित्र च, दामा मागद्वयमुत्तमम् ॥ १०४ ॥

अर्थ - दामा ठे ते, कल्याण, पूजा, देव, हित,
पवित्र दान तथा उत्तम मागद्वय ठे ॥ १०४ ॥

दानितुद्वय तपो नास्ति, न सतोपात्पर सुखम् ॥

न मंत्रीसदृश दान, नास्ति धर्मो दयासम ॥ १०५ ॥

अर्थ - वली दे युधिष्ठिर! दामा समान कोइतप नथी,
सतोपथी वीजु उत्तम सुख नथी, मित्राइ समान वीजु
दान नथी, अने दया समान वीजो धर्म नथी ॥ १०५ ॥

कामक्रोधादिसहित, किमरण्यं करिष्यति ॥

अथना त्रिनिजित्यंतो, किमरण्यं करिष्यति ॥ १०६ ॥

અર્થ—કામ અને ક્રોધ આદિકથી જરેલો પવો માણસ, જગલોષ કરીને શું કરવાનો હતો? અથવા તે-ઓને જીતીને પણ જગલોષ કરીને શું કરવાનો હતો?

સકપાયસ્ય ચિત્તસ્ય, કપાયૈં કિં પ્રયોજનમ્ ॥

અથના નિકપાયત્તે, કપાયૈં કિં પ્રયોજનમ્ ॥ ૧૦૭ ॥

અર્થ—જેનું ચિત્ત કપાયવાલું છે, તેને કપાયોષ કરીને શું પ્રયોજન છે? અથવા કપાય રહિતપણુ હોતે ઠતે પણ કપાયોષે કરીને શું પ્રયોજન છે? ॥ ૧૦૭ ॥

કિમરણ્યૈરદાતસ્ય, દાતસ્ય ચ કિમાશ્રમૈ ॥

યત્ર યત્ર જગેદાત, સ્તદરણ્ય તદાશ્રમમ્ ॥ ૧૦૮ ॥

અર્થ—જેણે હૃદિઓને દમી નથી, તેને વનોનું શું પ્રયોજન છે? અને જેણે હૃદિઓને દમી છે, તેને આશ્રમોની શી જરૂર છે? માટે જ્યાં જ્યાં જિતેન્દ્રિય છે, તે તે અરણ્ય અને આશ્રમજ છે ॥ ૧૦૮ ॥

સત્યાધારસ્તપસ્તૈલ, દમોવતિ હ્રમાશિખા ॥

અધકારે પ્રગેષ્ટવ્ય, દીપો યલ્લેન ધાર્યતામ્ ॥ ૧૦૯ ॥

અર્થ—સસારરૂપી અંધકારમા પ્રવેશ કરતી વેલાએ સત્યરૂપી પાત્રવાલો, તપરૂપી તેલવાલો, ઢમતારૂપી વાટવાલો, તથા હ્રમારૂપી શિખાવાલો દીપક યલ-પૂર્વેક ધારણ કરવો. ॥ ૧૦૯ ॥

દીપો જ્ઞાનમયો યસ્ય, વર્તિર્યસ્ય તપોમયી ॥

જ્વલતે શીલતૈલેન, ન તમસ્તસ્ય જાયતે ॥ ૧૧૦ ॥

અર્થ—જે માણસનો તપરૂપી વાટવાલો જ્ઞાનરૂપી દીવો, શીલરૂપી તૈલથી વલે છે, તે માણસને અજ્ઞાનરૂપી અધકાર થતો નથી ॥ ૧૧૦ ॥

સુખેન દાત સ્વપિતિ, સુખેન પ્રતિબુધ્યતિ ॥

સમ સર્વેષુ ચૃત્તેષુ, મનો યસ્ય પ્રસીદતિ ॥ ૧૧૧ ॥

અર્થ—જેનું મન સઘલા પ્રાણીઓને વિષે તુલ્ય રીતે આનંદ પામે છે, તેવો જિતેન્દ્રિય માણસ સુખેથી નિડા કરે છે, તથા સુખેથીજ જાગૃત થાય છે ॥ ૧૧૧ ॥

યદાધીતે પરુગાનિ, વેદાગાશ્વતુરો વિજ ॥

દમી ન સમહીનસ્તુ, ન પૂજા કિંચિદર્હતિ ॥ ૧૧૨ ॥

અર્થ—જ્યારે કોઈ બ્રાહ્મણ ઠ અગો, અને ચાર વેદો જાણે છે, પણ જો તે જિતેન્દ્રિય, તથા સમતાથી હીન હોય તો તે કશું પણ પૂજાને લાયક થતો નથી ॥ ૧૧૨ ॥

અહિસાસત્યમસ્તેષ, બ્રહ્મર્ચ્યમસચય ॥

મધમાસમધુત્યાગો, રાત્રિજોજનવર્જનમ્ ॥ ૧૧૩ ॥

અર્થ—હે યુધિષ્ઠર ॥ દયા, સત્ય, ચોરી નહીં કરવી તે બ્રહ્મર્ચ્ય, અપરિગ્રહ, મધ્ય, માંસ અને મધનો ત્યાગ, તથા રાત્રિજોજનનો ત્યાગ, (એ ધર્મનાં અગો છે) ॥ ૧૧૩ ॥

ये रात्रौ सर्वदाहार, वर्जयति मुमेधस ॥

तेषा पक्षोपवासस्य, फल मासेन जायते ॥ ११४ ॥

अर्थ—जे उत्तम बुद्धिवाला माणसो रात्रिने विषे हमेशां आहारनो त्याग करे ठे, तेथोने एक मासमां पक्षदिवसनां उपवासनु फल थाय ठे ॥ ११४ ॥

करोति विरति धन्यो, य सदा निशि जोजनात् ॥

सोऽध पुरुषायुषस्य, स्यादवश्यमुपोषित ॥ ११५ ॥

अर्थ—जे धन्य माणस हमेशा रात्रिजो जनधी विरति पामे ठे, ते माणसने पोतानां अरधा आयुष्यना उपवासनु फल मळे ठे ॥ ११५ ॥

मृते स्वजनमात्रेऽपि, सूतक जायते ध्रुम् ॥

अस्त गते दियानाथे, जोजन क्रियते कथम् ॥ ११६ ॥

अर्थ—स्वजनमात्र पण मृत्यु पामते ठे, ज्यारे निश्चये करीने सूतक थाय ठे, त्यारे सूर्य अस्त पामते ठे जोजन केम कराय ? ॥ ११६ ॥

नोदकमपि पातव्य, रात्रावत्र युधिष्ठिर ॥

तपस्विना विशेषेण, गृहस्थेन विवेकिना ॥ ११७ ॥

अर्थ—हे युधिष्ठिर ॥ आ पुनियामां रात्रिने विषे लोपाणी पण नहीं पीवु, अने तेमा पर तपस्वीक विवेकी एवा गृहस्थे तो विशेषे करीने नही

हवे तीर्थनो अधिकार कहे ठे

सत्य तीर्थ तपस्तीर्थ, तीर्थमिधियनिग्रह ॥

सर्वज्ञतदया तीर्थ, एतत्तीर्थस्य लक्षणम् ॥ ११८ ॥

अर्थ—सत्य, तप, इन्द्रियोनो निग्रह तथा सर्व प्राणी-
ओ प्रते दया, ए तीर्थ ठे, अने तेज तीर्थनु लक्षण ठे

आत्मानदी सयमतोयपूर्णा ॥

सत्यावहा शीलतटा दयोर्मि ॥

तत्राजिपेक कुरु पादुपुत्र ॥

न धारिणा शुद्ध्यति चातरात्मा ॥ ११९ ॥

अर्थ—सयमरूपी पाणीथी जरेल्ली, सत्यने धारण
करनारी, शीलरूपी कागवाली तथा दयारूपी मो-
जावाली एवी आत्मरूपी नदीमां, हे पादुपुत्र । तु
अजिपेक कर ? केमके केवल पाणीथी कइ अतरा-
त्मा शुरू यतो नथी ॥ ११९ ॥

चित्तमर्गतं दुष्टं, तीर्थस्नानेन शुद्ध्यति ॥

शतशोऽपि जले धातं, सुराचारमिमांशुचि ॥ १२० ॥

अर्थ—अतरमा दुष्ट थएलु एवु जे चित्त ते तीर्थना
स्नानोथी कइ शुरू यतु नथी, केमके सेंकमो वखत
पाणीथीधोएलो एवो मयनो घमो अपवित्रज रहे ठे

मृदोजारसहस्रेण, जलकुञ्जशतेन च ॥

न शुद्ध्यति दुराचारा, स्नानतीर्थशतरपि ॥ १२१ ॥

અર્થ-હુરાચારી માણસો હજારો ચાર માટીથી,
તથા સેંકડો ગમે પાણીના ઘમાઓથી, અને સેંકડો
તીર્થનાં સ્નાનોથી પણ શુદ્ધ થતા નથી ॥ ૧૨૧ ॥

સત્ય શૌચ તપ શૌચ, શૌચમિંદ્રિયનિગ્રહ ॥

સર્વજૃતદયા શૌચ, જલશૌચ ચ પચમમ્ ॥ ૧૨૨ ॥

અર્થ-સત્ય, તપ, ઇંદ્રિયોનો નિગ્રહ, તથા સર્વ પ્રાણી
ઓમા દયા એ શૌચ એટલે પવિત્રતા છે, અને જલથી
પવિત્રતા તો પાંચમા નવરની એટલે ઠેઠી છે ॥ ૧૨૨ ॥

દૃષ્ટિપૂત ન્યસેત્પાદ, વસ્ત્રપૂત જલ પિવેત્ ॥

સત્યપૂત ઘદેદ્વાક્ય, મન પૂત સમાચરેત્ ॥ ૧૨૩ ॥

અર્થ-દૃષ્ટિથી પવિત્ર થયેલું પગલું મુકવું, વસ્ત્રથી
પવિત્ર થયેલું જલ પીવું, સત્યથી પવિત્ર થયેલું વચન
વોલવું, તથા મનથી પવિત્ર થયેલું આચરવું ॥ ૧૨૩ ॥

કામરાગમદોન્મત્તા, સ્ત્રીણા વે વશગર્તિન ॥

ન તે જલેન શુદ્ધયન્તિ, સ્નાતાસ્તીર્થશતૈરપિ ॥ ૧૨૪ ॥

અર્થ-કામરાગથી મદોન્મત્ત થયા થકા જે પુરુષો
સ્ત્રીઓને વશ થઈને રહે છે, તેઓ સેંકડો તીર્થોના જલ-
થી સ્નાન કરે, તો પણ શુદ્ધ થતા નથી ॥ ૧૨૪ ॥

નોદકઘ્નિન્નગાત્રોપિ, સ્નાત્ત ઇત્યનિધીયતે ॥

મુન્નાતો યો દમસ્નાત, સ વાહ્યાન્યતર શુચિ ॥ ૧૨૫ ॥

અર્થ-પાણી માત્રથી ઝીંજણલા શરીરવાલો માણસ
કઈ સ્નાન કરેલો કહેવાતો નથી, પણ જેણે ઇંદ્રિયોને

દમી ઠે, તેજ સ્નાન કરેલો, તથા તેજ વાહ્ય અને
અતરથી પવિત્ર થયેલો કહેવાય ઠે ॥ ૧૨૫ ॥

નિગૃહીતેઽધ્યધારો, યત્રોપવિશતે મુનિ ॥

તત્રતત્ર કુરુદેત્ર, નાન્યત્ર પુષ્કર જના, ॥ ૧૨૬ ॥

અર્થ—જેણે ઇન્દ્રિયોના દ્વારો વશમા રાખ્યાં ઠે, એવો
મુનિ જ્યા જ્યા રહે ઠે, ત્યાં ત્યા કુરુદેત્ર ઠે, તેમ હે લોકો
પુષ્કર તીર્થ પણ તે શિવાય વીજી જગોણ નથી ૧૨૬

સર્વેપામેઽ શૌચાના, મર્ય શૌચ વિશિષ્યતે ॥

યોઽર્થેષુ શુચિ સ શુચિ, નર્મદાવારિન્નિ શુચિ ॥ ૧૨૭ ॥

અર્થ—સઘલી શુચિઓમા અર્થશુચિ વિશેષ ઠે,
માટે જે અર્થોમા શુચિ થયેલો ઠે, તેને નર્મદાના પા
ણીથી શુચિ થયેલો જાણવો ॥ ૧૨૭ ॥

સવત્સરેણ યત્પાપ, કૈવર્તસ્ય હિ જાયતે ॥

एकाहेन तदामोति, अपृतजलसमग्री ॥ ૧૨૮ ॥

અર્થ—જે પાપ ઇક વર્ષે પારાધિને થાય ઠે, તેજ પાપ
ઇક દીવસ અણગલ પાણી પીનારને થાય ઠે ॥ ૧૨૮ ॥

य कुर्यात्सर्वकर्माणि, वस्त्रपूतेन धारिणा ॥

સ મુનિ સ મહાસાધુ, સ યોગી સ મહાવ્રતી ॥ ૧૨૯ ॥

અર્થ—જે માણસ વસ્ત્રથી ગાલેલા પાણીથી સર્વ
કાર્યો કરે ઠે, તેનેજ મુનિ મહાસાધુ યોગી તથા
મહા વ્રતધારી જાણવો ॥ ૧૨૯ ॥

चित्त रागादिजि क्लिष्टं, अस्वीक्यचनैर्मुसम् ॥

जीघातादिजि काय, सत्य गगा पराङ्मुखी ॥ १३० ॥

अर्थ—जेनु चित्त राग आदिकोधी क्लीष्ट थएलु ठे, तथा जेनु मुख जुगं वचनोधी अपवित्र थएलु ठे, तथा जेनी काया जीवहिंसा आदिकधी अशुचि थएली ठे, तेनाधी गगा उलटां मुखवाली रहे ठे ॥ १३० ॥

चित्त शमादिजि शुद्ध, वदन सत्यजापणै ॥

ब्रह्मचर्यादिजि काय, शुद्धो गगाविनापि स ॥ १३१ ॥

अर्थ—जेनु चित्त समता अदिकधी शुद्ध थएलुं ठे, तथा जेनु मुख सत्य वचनोधी शुद्ध थएलु ठे, तथा जेनु शरीर ब्रह्मचर्यादिकधी पवित्र थएलु ठे, ते मा-
णस गगा विना पण शुद्ध ठे ॥ १३१ ॥

जगम स्थावर चैत्र, द्वित्रिध तीर्थमुच्यते ॥

जगम रूपय स्तीर्थ, स्थावर तैनिपेक्षितम् ॥ १३२ ॥

अर्थ—जगम अने स्थावर एम वे प्रकारनु तीर्थ कहेवाय ठे, तेमा रूपियो ठे ते, जगम तीर्थ ठे, तथा तेश्रोए सेवेलु ते स्थावर तीर्थ ठे ॥ १३२ ॥

अहिंसा सत्यमस्तेय-ब्रह्मचर्यापरिग्रहा ॥

जैद्वयवृत्तिरता ये च, तत्तीर्थं जगम स्मृतम् ॥ १३३ ॥

अर्थ—अहिंसा, सत्य, चोरी नही करवी ते, ब्रह्मचर्य, अपरिग्रह, तथा जिह्वा वृत्तिमा जे लोको तत्पर थएला ठे एवा साधुओ जंगम तीर्थ कहेवाय ठे ॥ १३३ ॥

અગાધે વિમલે શુદ્ધે, સત્યશીલસમે હૃદિ ॥

જ્ઞાતવ્ય જગમ તીર્થ, જ્ઞાનાર્જનદયાપર ॥ ૧૩૪ ॥

અર્થ-અગાધ, નિર્મલ, શુદ્ધ, તથા સત્ય, શીલ અને
સમતારૂપ હૃદય હોતે ઠતે, જ્ઞાન, આર્જવ, અને દયામાં
તત્પર થયેલા માણસો જગમ તીર્થ જાણવું ॥ ૧૩૪ ॥

આચારવસ્ત્રાતરગાલિતેન ।

સત્યપ્રયત્નદ્વમશીતલેન ॥

જ્ઞાનાધુના સ્નાતિ ચ યો હિ નિત્ય ।

કિ તસ્ય ખૂયાત્સલિલેન કૃત્યમ્ ॥ ૧૩૫ ॥

અર્થ-આચારરૂપી વસ્ત્રથી ગાલેલા, તથા સત્યનો
પ્રયત્ન અને દ્વમથી શીતલ થયેલા એવા જ્ઞાનરૂપી
પાણીથી જે હમેશા સ્નાન કરે છે, તેને જલના સ્નાનનું શું
પ્રયોજન છે ? (અર્થાત્ કંઈ પ્રયોજન નથી) ॥ ૧૩૫ ॥

ઇદ તીર્થમિદ તીર્થ, યે ધ્રમન્તિ તમોષ્ટતા ॥

યેષા નાસ્તા ચ તીર્થં હિ, તેષા તીર્થં નિરર્થકન્ ॥ ૧૩૬ ॥

અર્થ-આ તીર્થ, આ તીર્થ, એવી રીતે જે માણસો
અજ્ઞાનથી આઘાદિત થયા થકા તીર્થોમાં જમે છે,
તથા જેઓને ફક્ત નામરૂપજ તીર્થ છે, તેઓનું તીર્થ
નિરર્થક છે ॥ ૧૩૬ ॥

ન મૃત્તિકા નૈવ જલ, નાપ્યગ્નિ કર્મશોધનમ્ ॥

શોધયતિ બુધા કર્મ, જ્ઞાનધ્યાત્તતપોજલે ॥ ૧૩૭ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર! માટી, પાણી તથા અગ્નિ
પણ કર્મરૂપી મેલને ધોવાને સમર્થ નથી, તેથી માલ્યા
માણસો તો, જ્ઞાન ધ્યાન અને તપરૂપી પાણીથી કર્મ-
રૂપી મેલને ધુણે છે ॥ ૧૩૭ ॥

અશુચિ પાપકર્મા ય, શુદ્ધકર્મા યતિર્જયેત્ ॥

તસ્માત્કર્માત્મક શૌચ— મન્યશૌચ નિરર્થકમ્ ॥ ૧૩૮ ॥

અર્થ—અપવિત્ર, તથા પાપકાર્ય કરનારો યવો પણ
મુનિ, (જ્ઞાન, ધ્યાન અને તપથી) શુદ્ધ કર્મવાલો
થાય છે, માટે કર્મનુ શુચિપણ અગીકાર કરવું, તે
શિવાયનું ઘીજુ શુચિપણ નિરર્થક છે ॥ ૧૩૮ ॥

સમતા સર્વજ્ઞતેષુ, મનોરાક્ષાયનિગ્રહ ॥

પાપધ્યાનકષાયાણા, નિગ્રહેણ શુચિર્જયેત્ ॥ ૧૩૯ ॥

અર્થ—સર્વ પ્રાણીઓમા સમતા, તથા મન, વચન
અને કાયાનો નિગ્રહ, તથા આર્ત, રોડુ ધ્યાન અને ક-
ષાયોના ત્યાગથી પ્રાણી પવિત્ર થાય ॥ ૧૩૯ ॥

एवी रीते तीर्थनो अधिकार कह्यो

अनेकानि सहस्राणि, कुमारब्रह्मचारिणाम् ॥

दिव गतानि त्रिप्राणा, भवत्या कुलसततिम् ॥ १४० ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર!! બ્રાહ્મણોના હજારો બ્ર-
હ્મચારી કુમારો પુત્રોત્પત્તિ કર્યા વિના પણ દેવલો-
કમા ગણ્યા છે. ॥ ૧૪૦ ॥

યસ્ય ત્રિત્ત દ્વિત્ત, વૃપયા સર્વજતુષુ ॥

તસ્ય જ્ઞાન ચ મોહ ચ, કિં જટાજશ્મચીવરૈઃ ॥ ૧૪૧ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર!! જેનું ચિત્ત સર્વ ગ્રાણી-
ઓમાં દયાર્થી જિજાણુ છે, તેને જ્ઞાન તથા મોહ
મલે છે, માટે જટાં જશ્મ, અને વસ્ત્રથી શુ થવાનું છે ?

અગ્નિહોત્ર વને ઘાસ , સ્વાધ્યાયો દાનસત્ક્રિયા ॥

તાન્યેયતાનિ મિથ્યા સ્યુર્યદિ જાવો ન નિર્મલ ॥ ૧૪૨ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર! જો જાવ નિર્મલ ન હોય
તો અગ્નિહોત્ર, વનવાસ, શાસ્ત્રાચ્યાસ, દાન, તથા ઉ-
ત્તમ ક્રિયા એ સઘણું નિરર્થક જાય છે ॥ ૧૪૨ ॥

વનેડપિ દોષા પ્રજગન્તિ રાગિણામ્ ।

ગૃહેડપિ પચ્છેદિયનિગ્રહસ્તપ ॥

અણુસ્તિતે કર્મણિ ચ પ્રવર્તેતે ।

નિવૃત્તરાગસ્ય ગૃહ તપોવનમ્ ॥ ૧૪૩ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર! રાગી માણસોને તો વનમા
પણ દોષોની ઉત્પત્તિ થાય છે, અને જે માણસ ઘરમા
રહીને પણ પાંચે દિગ્ધિઓને વશમા રાખે છે, તે તેનો
તપજ છે, માટે જે હમત્ત કાર્યમા પ્રવર્તે છે, તથા જેણે
રાગનો ત્યાગ કરેલો છે, તેને ઘર પણ તપોવનજ છે ૧૪૩

ન શબ્દશાસ્ત્રાગ્નિરતસ્ય મોહો ।

ન ચૈવ રમ્યાવસતિપ્રિયસ્ય ॥

ન ઝોજનાદ્યાદનતત્પરસ્ય ।

ન લોકચિત્તમ્બહણેરતસ્ય ॥ ૧૪૪ ॥ -

अर्थ—बली हे युधिष्ठिर ॥ शब्दशाम्बरां (व्याकरणमा) आसक्त थएखाने, तथा मनोहर स्थानक ठे प्रिय जेने एवा माणसने, तथा नोजन अने वस्त्रमां तत्पर थएखाने, तथा लोकोना मन रंजन करवामां तद्धीन थएखाने, कइ मोक्ष मखतो नथी ॥ १४४ ॥

श्वपाकीगर्जसज्जुत, परासरमहामुनि ॥

तपसा ब्राह्मणो जात—स्वस्माज्जातिरकारणम् ॥ १४५ ॥

अर्थ—बली हे युधिष्ठिर ॥ चांमालणीनां गर्जथी उत्पन्न थएखा एवा परासर नामना महा मुनि तपसार्थी ब्राह्मण थया, माटे तेमा जातिनु कइ कारण नथी १४५
कैवर्तीगर्जसज्जुतो, व्यासो नाम महामुनि ॥

तपसा ब्राह्मणो जात—स्वस्माज्जातिरकारणम् ॥ १४६ ॥

अर्थ—मातणनां गर्जथी उत्पन्न थएखा एवा व्यास नामना महामुनि, तपसार्थी ब्राह्मण थया, माटे तेमां पण जातिनुं कइ कारण नथी ॥ १४६ ॥

श्वमृगीगर्जसज्जुतो, रुषिशृगो महामुनि ॥

तपसा ब्राह्मणो जात—स्वस्माज्जातिरकारणम् ॥ १४७ ॥

अर्थ—श्वमृगीना गर्जथी उत्पन्न थएखा एवा रुषिशृग नामना महामुनि तपसार्थी ब्राह्मण थया, माटे तेमां पण जातिनुं कइ कारण नथी, ॥ १४७ ॥

मुशुकीगर्जसज्जुत, शुको नाम महामुनि ॥

तपसा ब्राह्मणो जात—स्वस्माज्जातिरकारणम् ॥ १४८ ॥

अर्थ—सुशुकीना गर्जथी उत्पन्न थएला एवा शुक्र
नामना महामुनि तपसार्थी ब्राह्मण थया, माटे तेमा
पण जातिनु कइ कारण नथी ॥ १४७ ॥

मनुकीगर्जसज्जतो, माध्वश्च महामुनि ॥

तपसा ब्राह्मणो जात- स्तस्माज्जातिरकारणम् ॥ १४८ ॥

अर्थ—डेमुकीना गर्जथी उत्पन्न थएला एवा मांझथ
नामना महामुनि तपसार्थी ब्राह्मण थया, माटे तेमा
पण जातिनु कइ कारण नथी ॥ १४८ ॥

उर्वशीगर्जसज्जतो, वशिष्ठश्च महामुनि ॥

तपसा ब्राह्मणो जात- स्तस्माज्जातिरकारणम् ॥ १४९ ॥

अर्थ—उर्वशीना गर्जथी उत्पन्न थएला एवा वशिष्ठ
नामना महामुनि तपसार्थी ब्राह्मण थया माटे तेमा
जातिनु कइ कारण नथी ॥ १४९ ॥

अरणीगर्जसज्जत , कवितश्च महामुनि ॥

तपसा ब्राह्मणो जात- स्तस्माज्जातिरकारणम् ॥ १५० ॥

अर्थ—अरणीना गर्जथी उत्पन्न थएला एवा कवित
नामना महामुनि तपसार्थी ब्राह्मण थया, माटे तेमा
पण जातिनु कइ कारण नथी ॥ १५० ॥

न तेपा ब्राह्मणी माता, संस्कारश्च न विद्यते ॥

तपसा ब्राह्मणा जाता, स्तस्माज्जातिरकारणम् ॥ १५१ ॥

अर्थ—हे युधिष्ठिर ।। एवी रीते ते ऋषिओनी
माताओ ब्राह्मणी नहोती, तथा तेमने संस्कार पण

नहोतो, तो पण तेश्रो तपसाथी ब्राह्मणो थया, माटे तेमा जातिनु कइ पण कारण नथी ॥ १५१ ॥

शील प्रधान न कुल प्रधानम् ॥

कुलेन किं शीलविजितेन ॥

बहवो नरा नीचकुले प्रसूता ॥

स्वर्गे गता शीलमुपेत्य धीरा ॥ १५३ ॥

अर्थ-माटे हे बुधिष्टर ॥ शील ठे ते उत्तम ठे, कइ कुलनु प्रधानपणुं नथी, केमके शील विनानां कुलनु शु प्रयोजन ठे ? कारणके, नीचकुलमां उत्पन्न थएला एवा पण घणा धीर पुरुषो शीलने अगीकार करीने स्वर्गे गएला ठे ॥ १५३ ॥

श्रुतिमां पण कबु ठे के,

अस्तिन्यामग्नौ जात, उष्ट्रक्या केशकपल ॥

अगस्त्योऽगस्तिपुष्पाश्च, कौशिक कुशमन्तरात् ॥ १५४ ॥

कविनात्कविनो जात, शरगुह्माश्च गौतम ॥

डोणाचार्यस्तु कज्जशा, चित्तिरस्तिचिरीमुत ॥ १५५ ॥

रेणुका जनय धाम, ऋषिशृंग रने मृगी ॥

कैरत्यजनयछथाम, श्वपाकी च परासरम् ॥ १५६ ॥

विश्वामित्र च चाक्रात्री, वशिष्ठ चैव चर्ममी ॥

प्रिप्रजातिबुद्धाज्जाये, प्येते तावद्विजोत्तमाः ॥ १५७ ॥

अर्थ-अचल हाथणीथी, केशकवल उटणीथी, अगस्त्य अगस्तिना पुष्पथी, कुशनां ढगलार्थी कौशिक

कठिनरूपि कठिनथी, शरगुह्यमथी गौतम, कलशथी
 ओणाचार्य, तित्तिरीथी तित्तिरमुनि, रेणुकाथी राम,
 हरणीथी रूपिशृंग, माठणथी व्यास, चांमालणीथी
 परासरमुनि तथा विश्वामित्र, अने उर्वसीथी वशिष्ठ
 मुनि उत्पन्न थएल ठे, एवी रीते तेओने ब्राह्मणनी
 जाति अने कुक्षनो अजाव होते ठते पण, तेओ उच्चम
 ब्राह्मणो कहेवाएला ठे ॥ १५४॥ १५५॥ १५६॥ १५७॥

क्षेत्र यत्र ग्रहरणमधूर्वांगल गोलुरग ॥

धेनुर्गत्री ऋषिणतरयो हर्म्यमन्यच्च चित्र ॥

यत्सारज जनयति मनो रक्षमाखिन्य मुद्घे ॥

स्तादृग् दान मुगतिकृतये नैव देय जनेन ॥ १५८ ॥

अर्थ—आरज सहित, तथा जे मनरूपी रक्षने उचे
 प्रकारे मलीनता उपजावे ठे, एवा क्षेत्र, यत्र, हृषियार,
 स्त्री, हल, बलद, घोडो, गाय, गायत्री, धन, वृद्ध, महे-
 ल, तथा बीजा पण विचित्र प्रकारनां साधनोनु दान
 पुण्यने माटे माणसे देबु नहीं ॥ १५८ ॥

सुवीजमूपरे यक्ष-कुस नैव प्ररोदति ॥

तद्वदत्त कुपात्रेषु, दान भवति निष्फलम् ॥ १५९ ॥

अर्थ—उत्तर जूमिमां वावेबु उत्तम बीज पण जेमउगलु
 नथी, तेमज कुपात्रोने आपेबुं दान निष्फल जाय ठे

अपात्रे चापि यद्दान, दहत्यासप्तम कुक्षम् ॥

कुक्ष हि ददशूकाय, विषमेव प्रजायते ॥ १६० ॥

અર્થ—વલી કુપાત્રપ્રતે દીધેલુ દાન સાત કુલનો
વિનાશ કરે છે, કેમકે સર્પને આપેલું દૂધ, ઝેરજ થાય છે.

યથા મમ પ્રિયો હ્યાત્મા, સુખમિચ્છતિ સર્વદા ॥

સર્વેપા મેવ જીવાના, નિત્યમેવ સુખ પ્રિયમ્ ॥ ૧૬૧ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર! જેમ મારો આત્મા મને
વહાલો છે, તથા જેમ હમેશા સુખને ઇચ્છે છે, તેમ સ-
ઘલા જીવોને પણ હમેશા સુખ પ્રિય છે ॥ ૧૬૧ ॥

एवमात्मसमो ज्ञेयात्, सर्वज्ञतेषु पार्थिव ॥

સર્વેપામેવ જીવાના, નિત્યમેવ સુખ પ્રિયમ્ ॥ ૧૬૨ ॥

અર્થ—એવી રીતે હે યુધિષ્ઠર! સઘલા પ્રાણીઓ-
પ્રતે પોતાના આત્મા સરખુ થવું, કેમકે, સઘલા જી-
વોને હમેશાં સુખ પ્યારું છે ॥ ૧૬૨ ॥

पशूश्च ये तु हिसति, गृध्रा वज्रेषु मानवा ॥

તે મૃત્યા નરક યાતિ, ગૃહાસા પાપકર્મણિ ॥ ૧૬૩ ॥

અર્થ—ઢવ્યનાં લાલચુ થઈને જે માણસો પશુની
હિંસા કરે છે, તે માણસો પાપકાર્યમાં નિર્દય થયા થ-
કા મૃત્યુ પામીને નરકે જાય છે. ॥ ૧૬૩ ॥

यादृशी वेदना तीव्रा, स्वशरीरे युधिष्ठिर ॥

તાદૃશી સર્વજીવાના, સર્વેપા સુખમિચ્છતામ્ ॥ ૧૬૪ ॥

અર્થ—વલી હે યુધિષ્ઠર! પોતાના શરીરમાં જેવી
તીવ્ર વેદના થાય છે, તેવીજ સઘલા સુખ ઇચ્છતા જી-
વોને પણ થાય છે ॥ ૧૬૪ ॥

सर्वजीवदयार्थं तु, ये न हिसति प्राणिन ॥

निश्चिता धर्मसंयुक्ता-स्तो नरा स्वर्गगामिन ॥ १६५ ॥

अर्थ-सर्व जीवोनी दया माटे जे माणसो प्राणी-
ओसी हिंसा करता नथी, एवा धर्मीष्ट माणसो ग्व
रेखर स्वर्गमा गमन करेते ॥ १६५ ॥

पृथिवी रत्नसपूर्णा, ब्राह्मणेज्य प्रयच्छति ॥

एकस्य जीवित दद्यात्, फलेन न सम जनेत् ॥ १६६ ॥

अर्थ-रत्नोथी जरेखी पृथ्वी ब्राह्मणो प्रते आपे,
अने एक जीवने जीवितदान आपे,ते वत्नेनु तुल्य फल
नथी, अर्थात् जीवितदान सर्वथी श्रेष्ठ ठे ॥ १६६ ॥

जम्बूद्वीप सरल तु, दद्यान्मेरु सकाचन ॥

यस्य जीवदया नास्ति, तस्य सर्व निरर्थकम् ॥ १६७ ॥

अर्थ-रत्नसहित जंबूद्वीप, तथा सुवर्ण सहित
मेरु पर्वतनु दान आपे, पण जेने जीवदया नथी, तेनु
ते सघल्लु निरर्थकज ठे ॥ १६७ ॥

अस्मिन् वसति रुद्रश्च, मासे वसति केशव ॥

शुक्रे उसति ब्रह्मा च, तस्मान्मास न जह्येत् ॥ १६८ ॥

अर्थ-हारुकामां शीव, मासमां गिणु, तथा शुक्रमा
ब्रह्मा वसे ठे, माटे मासजह्ण करतु नहीं ॥ १६८ ॥

तिज्जसर्पपमात्र तु, माम यो जह्येन्नर ॥

स नियमाच्चरक याति, यात्रचछदिनाकरौ ॥ १६९ ॥

અર્થ—વહ્ની હે યુધિષ્ઠર ! જે માણસ એક તલ અથવા સર્પવના દાણા જેટલું પણ માસ જઠ્ઠાણ કરે છે, તે માણસ खरेखर चद्र અને સૂર્ય જ્યાં સુધિ છે, ત્યાં સુધિ નરકે જાય છે ॥ ૧૬૯ ॥

अयाचकमुशीक्षाना, दीक्षिताना तपस्विना ॥

अहिसकाना मुक्ताना, बुरु वृत्ति युधिष्ठिर ॥ १७० ॥

અર્થ—વહ્ની હે યુધિષ્ઠર, યાચના નહીં કરનારા, ઉત્તમ આચરણવાલા, ડીક્ષિત, તપસ્વી, હિંસા નહીં કરનાર, તથા પરિગ્રહને ઠોકનારા એવા માણસોનું તું પોષણ કર ? ॥ ૧૭૦ ॥

निष्काचनस्य युक्तस्य, दीक्षितस्य तपस्विन ॥

ब्रह्मयुक्तस्य कौतेय, नैष्ठिकव्रतचारिण ॥ १७१ ॥

અર્થ—ઢગ્ય નહીં રાખનાર, યોગ્ય, ડીક્ષિત, તપસ્વી, બ્રહ્મચારી, તથા જિહ્વા માગી આજીવિકા ચલાવનારનું પણ, હે યુધિષ્ઠર ! તું પોષણ કર ? ॥ ૧૭૧ ॥

अदीक्षितो ह्यमुक्तश्च, नैष्ठ्यं जुजति यो विज ॥

आत्मानं नरकं नेति, दातारं च न संशय ॥ १७२ ॥

અર્થ—ડીક્ષા વિનાનો, તથા પરિગ્રહધારી એવો જે બ્રાહ્મણ જીજ્ઞાસુ માગીને ઝોજન કરે છે, તે પોતાને અને ઢાતારને પણ નરકમાં લેઈ જાય છે, તેમાં સંશય નથી

व्रतिनो ब्राह्मणा ज्ञेया, दत्रिया भस्त्रपाणिन ॥

कृपिकर्मकरा वैश्या, शूद्रा प्रेषणकारका ॥ १७३ ॥

अर्थ—बली हे युधिष्ठिर ! जेश्रो व्रतवारी होय, ते-
 श्रोने ब्राह्मण जाणवा, जेश्रो हाथमा हथियार धा-
 रण करे, तेश्रोने कृत्रीय जाणवा, तथा जेश्रो खेतीनु
 काम करे, तेश्रोने वैश्य जाणवा, तथा जेश्रो चाकरी
 करे तेश्रोने शुद्र जाणवा ॥ १७३ ॥

ब्रह्मचर्यतपोयुक्ता, समपापाणकाचना ॥

सर्वभूतदयायुक्ता, ब्राह्मणा सर्वजातिषु ॥ १७४ ॥

अर्थ—ब्रह्मचर्य तथा तपे करीने युक्त, तथा तुल्य ठे
 पापाण श्रने सुवर्ण जेमने एवा, तथा सर्व प्राणीश्रो
 प्रते दयावाला एवा, सर्व जातिश्रोमा ब्रह्माणो होय ठे
 शूरा वीराश्च विक्रान्ता, यद्धारजपरिमृदा ॥

समामकरणोत्सुकाः, हृत्रिया सर्वजातिषु ॥ १७५ ॥

अर्थ—शुरवीर, विक्रांत, घणा थारज परिमृहवा-
 ला तथा रणसमाममा उत्सुक एवा, सर्व जातिश्रोमा
 कृत्रिश्रो होय ठे ॥ १७५ ॥

पण्डिता कुलजा दक्षा कलाकौशलजीविन ॥

कृषिकर्मकराश्चैन, वैश्यास्ते सर्वजातिषु ॥ १७६ ॥

अर्थ—पण्डित, कुलिन, माह्या, कलाना प्रवलथी श्रा-
 जीविका चलावनारा, तथा खेती करनारा एवा, सर्व
 जातिश्रोमा वैश्यो पण होय ठे ॥ १७६ ॥

के ब्राह्मणगुणा प्रोक्ता, किं तद्ब्राह्मण लक्षणम् ॥

एतदिदमि विज्ञातु, तन्नान् दिशतु मम ॥ १७७ ॥

अर्थ—हवे युधिष्ठिर पूछे ठे के, हे जगवन्! ब्राह्मणोंनां गुणो क्या कहेला ठे ? तथा तेना ब्रह्मनु लक्षण शुठे ? ते जाणवाने हुं ह्नु तु, मादे ते आप वतावो ? ॥ १७७ ॥

यन्मा पृच्छसि कौंतेय, ब्राह्मणानां तु लक्षणम् ॥

शृणु तत्कथयामि ते, जनानां हितकाम्यया ॥ १७८ ॥

अर्थ—हवे त्वारे जगवान कहे ठे के, हे कुताना पुत्र युधिष्ठिर ! जे तु मने ब्राह्मणोनु लक्षण पूछे ठे ते हुं तने लोकोना हितनी इच्छार्थी कहुं तुं, ते साजल ? ॥ १७८ ॥

काल्यादिजिगुणैर्युक्तो, न्यस्तदग्नौ निरामिष ॥

सर्वज्ञतेषु च दया, प्रोक्त ब्राह्मणलक्षणम् ॥ १७९ ॥

देवनागमनुष्येषु, तिर्यग्योनिगतेषु च ॥

मैथुन ये न सेवते, चतुर्थ ब्रह्मलक्षणम् ॥ १८० ॥

त्यक्त्वा कुटुम्बासं तु, निर्ममो नि परिग्रह ॥

सदा चरति नि मग, पञ्चम ब्रह्मलक्षणम् ॥ १८१ ॥

पञ्चजक्षणसपूर्ण, इन्द्रो यो जनेद्भिज्ज ॥

महात ब्राह्मण मन्ये, शेषां शुभा युधिष्ठिर ॥ १८२ ॥

अर्थ—कृमा आदिक गुणोवालो, दडनीतिने दूर करनारो, मास जक्षण नहीं करनारो, तथा सर्व प्राणी श्रोत्रते दयावालो, देव, नाग, मनुष्य तथा तिर्यचना जवमां पण मैथुन नहीं सेवनारो, तथा कुटुम्बना वासने तजीने, ममता तथा परिग्रह रहित तथा कोशनां सग विनां विहार करनारो, एवी रीतना पांच लक्षणो

બ્રાહ્મણના જાણવા, એવી રીતના પાંચે લક્ષણોથી જે યુક્ત
 હોય, તેને હે યુધિષ્ઠર ! હું મહાન વ્રાહ્મણ માનું હું, અને
 તેથી જેઓ ઊલટી રીતના, તેઓને હું શુદ્ધ માનું હું-

સ્ત્રીજયતિ તોયાનિ, અન્નાનિ પિશિતાનિ ચ ॥

રાત્રાં જોજનસક્તસ્ય, ગ્રાસેન માસજઘ્ણમ્ ॥ ૧૦૩ ॥

અર્થ-વહી હે યુધિષ્ઠર ! રાત્રિને વિષે પાણી રુધિર
 તરલા હોય ઠે, તથા અન્ન માસસમાન હોય ઠે, માટે
 ત્રિજોજન કરનારને માસજઘ્ણનું પાપ લાગે ઠે

શુશ્રુષણપરા મૂર્ખા, નીચકર્મોપજીવિન ॥

સદા સર્વકલાહીના, શૂઝાલે સર્વજાતિષુ ॥ ૧૦૪ ॥

અર્થ-ચાકરી કરનારા, મૂર્ખ, નીચ કાર્ય કરી આજી-
 વિકા ચલાવનારા, તથા હમેશા સર્વ કલાઓથી હીન
 એવા શુદ્ધો પણ સર્વ જાતિઓમા હોય ઠે ॥ ૧૦૪ ॥

કૂરાશ્વનાશ્ચ પાપાશ્ચ, પરદ્રવ્યાપહારિણ ॥

નિર્દયા સર્વજ્ઞેષુ, ચામ્પાલા સર્વજાતિષુ ॥ ૧૦૫ ॥

અર્થ-કૂર, જયકર, પાપી, પરનું દ્રવ્ય હરનારા સર્વ
 પ્રાણીઓપ્રતે નિર્દય, એવા ચામ્પાલો પણ સર્વ જાતિ-
 ઓમા હોય ઠે ॥ ૧૦૫ ॥

યેષાં જપસ્તપ શૌચ, દ્વાતિર્મુક્તિર્દયાદમ ॥

તૈ રાયુ દ્વયે વત્સ બ્રહ્મસ્થાન ત્રિધીયતે ॥ ૧૦૬ ॥

अर्थ—बली हे वत्स ! जेथोने जप, तप, पवित्रता, क्षमा, निष्परिग्रहपण, दया, तथा इन्द्रियोनु दमवा-
पणुं होय ते, तेथो आयुष्यनो क्षय होते ठेते मो-
क्षमां जाय ते ॥ १७६ ॥

ज्ञानशुद्धा क्रियाशुद्धा शीलशुद्धाश्च ये विजा ॥

पदकर्मनिरतार्थं, विजा पदप्रज्ञायका ॥ १७७ ॥

अर्थ—जे ब्राह्मणो ज्ञानशी, क्रियाशी तथा शीलशी
शुरू थपला ठे, तथा जेथो खटकर्ममा रक्त ठे, ते
ब्रह्मणो पोताना पदनी प्रज्ञावना करनारा ठे ॥ १७७ ॥

तप शीलसमायुक्तं, ब्रह्मचर्यदृढव्रतम् ॥

निर्लोभ निर्मल चैव, अतिथि जानीतेदृशम् ॥ १७८ ॥

अर्थ—तप, शील अने समतावाला, तथा ब्रह्मचर्य
रूपी दृढ व्रतवाला, निर्लोभी, अने ममता विनाना,
एवा माणसने अतिथि जाणवो ॥ १७८ ॥

स्नानोपजोगरहित, पूजाखकारजितम् ॥

उग्रतप शमायुक्त मतिथि जानीतेदृशम् ॥ १७९ ॥

अर्थ—स्नान अने उपजोग विनाना, पूजा अने
आजूपणे करीने रहित, उग्र तपवाला, तथा समता-
वाला, एवा माणसने पण अतिथि जाणवो ॥ १७९ ॥

हिरण्ये रत्नपुजे च, धनधान्ये तथैव च ॥

अतिथि त विजानीया यस्य लोको न विद्यते ॥ १८० ॥

અર્થ—સુવર્ણ, રત્નનો સમૂહ, ધન તથા ધાન્યમાં જેને લોચ્છ હતો નથી, તેને પણ અતિથિ જાણવો ૧૯૦

તિથિપર્વોત્સવા સર્વે, ત્યક્ત્યા યેન મહાત્મના ॥

અતિથિં ત વિજાનીયા હેષ મન્યાગત ચિદ્ ॥ ૧૯૧ ॥

અર્થ—તિથિ, પર્વ અને સર્વ ઉત્સવો, જે મહાત્માએ તજેલા હે, તેને અતિથિ જાણવો, અને વીજાને તો પરોણો જાણવો ॥ ૧૯૧ ॥

યદા નુ કુરતે પાપ, સર્વજૂતેષુ દારુણમ્ ॥

કર્મણા મનસા વાચા, બ્રહ્મ સપદ્યતે તદા ॥ ૧૯૨ ॥

અર્થ—જ્યારે સર્વ પ્રાણીઓ પ્રતે, મન, વચન અને કાયાથી જયકર પાપ કરવામાં આવતુ નથી, ત્યારે બ્રહ્મ ઉત્પન્ન થાય છે ॥ ૧૯૨ ॥

યદા નર્વ પરિત્યજ્ય, નિ સગો નિ પરિગ્રહ ॥

નિશ્ચિતશ્ચચરેઝ્ઝર્મ બ્રહ્મ સપદ્યતે તદા ॥ ૧૯૩ ॥

અર્થ—જ્યારે સર્વ તજીને, સગ રહિત, તથા પરિગ્રહ રહિત થયો થકો, નિશ્ચિત થઈને પ્રાણી ધર્મને આચરે, ત્યારે બ્રહ્મ ઉત્પન્ન થાય છે ॥ ૧૯૩ ॥

જીવાનુ મધુ હુષ્ટ ચ, મ્લેઘ્નોઘ્નિષ્ટ ન સશય ॥

વર્જનીય સદા વિપ્રં પરલોકાન્નિકાહિન્તિ ॥ ૧૯૪ ॥

અર્થ—જીવના ઇન્દ્રિયાણુ, તથા મહાહુષ્ટ, એનુ મધ સ્વરેસર મ્લેઘ્નોષ્ઠી એનુ થણુ જાણુ, માટે પરલોકનાં અર્થી એવા બ્રાહ્મણોએ તેનો હમેશા ત્યાગ કરવો ॥ ૧૯૪ ॥

યો દદાતિ મધુ શ્રાઙ્ગે, મોહિતો ધર્મલિપ્સયા ॥

સ યાતિ નરક ધોર, રાદકે સહ લપટ ॥ ૧૯૦ ॥

અર્થ—જે માણસ મોહિત થયો થકો, ધર્મની ઇ-
ઝારથી શ્રાદ્ધમા મધનુ દાન આપે છે, તે લંપટ એવા રા-
નારાશ્રો સહિત જયકર નરકમા જાય છે ॥ ૧૯૫ ॥

મેદમૂત્રપુરીપાદ્ય, રસાદ્યત્રિધૃત મધુ ॥

અદિલામુલશ્રાંગે, રજશ્ચ બ્રાહ્મણર્મધુ ॥ ૧૯૬ ॥

અર્થ—ચરવી, મૂત્ર, તથા વિષ્ટા આદિકના રસથી
મેલવેલુ તથા મારોના મુલથી કરેલુ એવુ મધ બ્રા-
હ્મણોષ જક્ષણ કરવુ નહીં ॥ ૧૯૬ ॥

નીલિકા ધાપયેદ્યસ્તુ, મૂલક જક્ષયેતુ ચ ॥

ન તસ્ય નરકોત્તારો, યાગઘ્નદિવાકરો ॥ ૧૯૭ ॥

અર્થ—જે માણસ ગલી વાવે છે, તથા કદમૂલનું
જક્ષણ કરે છે, તે માણસ ચંડસૂર્યની સ્થિતિ સુધિ
પણ નરકથી નિકળી શકતો નથી ॥ ૧૯૭ ॥

વર શુક્ત પુત્રમાસ, નતુ મૂલકજક્ષમ્ ॥

જક્ષણાન્નરક ગચ્છેદ્, વર્જનાત્સ્વર્ગમાપ્નુયાત્ ॥ ૧૯૮ ॥

અર્થ—હે સુધિષ્ઠર!! પુત્રનુ માંસ ખાવુ સારુ, પણ
કદમૂલનુ જક્ષણ કરવુ નહીં, કેમકે, કદમૂલના જ-
ક્ષણથી નરકમા જવાય, અને તેના ત્યાગથી સ્વર્ગમાં
જવાય છે ॥ ૧૯૮ ॥

યસ્મિન્ ગૃહે ધ્રુવ કદ મૂલ્ય પચ્યતે જનૈ ॥

શ્મશાનતુલ્ય તદ્દેશ્મ, પિતૃન્નિ પરિગ્જિતમ્ ॥ ૧૯૯ ॥

અર્થ—જે ઘરમાં માણસો કદમૂલ્ય પકાવે છે, તે ઘરને શ્મશાન સરસુ જાણવું, અને તેવું ઘર પિતૃઓ શ્રી પણ વર્જાવ્યું હોય છે ॥ ૧૯૯ ॥

યસ્તુ વૃતાકકાલિગ તલકાલાવુજ્જઠક

અંતકાલે સ મૂઢાત્મા, નરકગો યુધિષ્ઠિર ॥ ૨૦૦ ॥

અર્થ—જે માણસ વૈતાક (રીંગણા) કાલિગ, તલ, અને કાલાવુને જઠણ કરનારો છે, તે મૂઢ માણસ, હે યુધિષ્ઠર ! અંતકાલે નરકમાં ગમન કરે છે ॥ ૨૦૦ ॥

इत्याचार्य श्री जयशेखरसूरिणोद्भूतो धर्म

सर्वम्वाधिकार समाप्त

શ્રી જિનાય નમ ।

કસ્તૂરી પ્રકરણમ્ । ૨૧૬૭

(કર્તા શ્રી હેમવિજયગણિ)

કસ્તૂરીપ્રકર કૃપાકમલદગ્ગલ્લસ્થલે પરપદ-

ગાત માતમગેજસુદરરમે સદ્ગ સ્મરધ્મનને ॥

કલ્યાણદ્રુમસેચને ઘનચયો લાગળ્યપદ્મચુર ।

પંશાના નિચય પુનાતુ શુભન શ્રીનાજિમૂનોર્ણસન્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—દયારૂપી કમલલોચનીના (સ્ત્રીના) ગાલપર
કસ્તૂરિના સમૂહ સરસો, સુરૂપી કમલના સુદર-
સપ્રતે ઝમરોના સમૂહ તુલ્ય, કામદેવનો નાશ કરવા-
મા સદ્ગ સમાન, કલ્યાણરૂપી વૃક્ષને સીંચવામા વર-
સાવના સમૂહ સરસો, તથા લાવણ્યરૂપી વેલનીના
અકુગ સરસો, એવો શ્રી કૃપાદેવ પ્રસુનો હલસાય-
માન થતો કેશોનો સમૂહ જગતને પવિત્ર કરો ?
(પ્રસુણ દીક્ષા લેતી વેલાણ લોચ કરતાં થકાં ડં-
ડની પ્રેરણાર્થી જે કેશો વાકી રહેવા દીધા હતા,
તેની અપેક્ષાર્થી કવિની આ ઉત્પ્રેક્ષા છે,) ॥ ૧ ॥

વાગ્દેવીરવિચિત્તપતય કારુણ્યપણાપણ-

પ્રાપ્તિપ્રસિતા પ્રસુત્તિપદવસ્તે સત્ સતો મયિ ॥

આમોદ સરસીરહામિત મસ્તૂર પ્રથા પ્રાપ્યતે ।
વાચા વિશ્વમજાસુ ચૈર્જનુવામયુક્ષમઙ્ગિગુણ ॥ ૨ ॥

અર્થ—સરસ્વતી દેવીના વરદાનરૂપી ધનથી કુવેર
સરલા થણા, તથા દયારૂપી કરિયાણાની ડુકાન ચ-
લાવવાને પ્રવિણ થણા, એવા સત પુરુષો મારાપ્રતે પ્રસ-
ન્ન આશયવાલા થાઉં ? કેમકે, જલથી उत्पन्न થતા ક-
મલોની સુગધિ જગતમા જેમ ઝલસાયમાન થતા પ-
વનના સમૂહોથી ફેલાવો પામે છે, તેમ તે આનંદિતસત
પુરુષોથી મૂર્ખોનો પણ ગુણ જગતમા ફેલાવો પામે છે

અમૃતમંદિસતા ચ દૃશો સતા ।

વમતિ ચેતસિ નિશ્ચય એવ ન ॥

વિબુધતા પુરુષોત્તમતાપિ યત્ ।

સ્થિતિર્મુપતિ નરે તદૂરીકૃતે ॥ ૩ ॥

અર્થ—અમારો એવો નિશ્ચય છે કે, સત પુરુષોની
દૃષ્ટિમા અમૃત રહેલું છે, તથા તેમના મનમા લક્ષ્મી
રહેલી છે, કેમકે તેની સમીપ રહેવાથી માણસમા
પન્થિતપણું (દેવપણું) તથા પુરુષોત્તમપણું (શ્રીકૃષ્ણ
પણું) સ્થિતિને પામે છે ॥ ૩ ॥

સૌરજ્યાદિપસૂનમોદનમિચ સ્વાદપ્રસાદાદિહ ।

સ્નિગ્ધત્વાદિય ગોરસ પિકયુના સોત્કંઠકઠાદિચ ॥

વાજિરાજિ ? આદિગૌપધરસો ડુબ્યાધિરોધાદિચ ।

શ્લાધામેતિ જનનિતરા પુણ્યપ્રજાવોદયાત્ ॥ ૪ ॥

अर्थ—पुष्प जेम सुगंधिणी, ज्ञात जेम स्वादिष्टप
णार्थी, गोरस जेम स्निग्धपणार्थी, (चिकासणी) कोयल
जेम मधुर कवणी, अश्वनी श्रेणी जेम वेगणी, तथा
शौपधिरम जेम दुष्ट रोगना नागणी प्रशस्ताने पामे
ठे, तेम आ जगतमा माणम पण पुण्य प्रतावना उ
द्यणी मनुयोमा प्रगसा पामे ठे ॥ ४ ॥

तोर्यरेय पयोमुचा जगति यन्नीरंधनीर मर ।
पार्दरेय नजोमणेर्जगति यल्लोक मदालोकमान् ॥
तैल्लरेय जयेदजगुरतरज्योतिर्मणि मक्षन ।
पुल्लरेय जयेदजगन्निजज्जाजिण्णुशत्मात्र तत् ॥ ५ ॥

अर्थ—जेम वरसादना पाणीज तलाव सपूर्ण
पाणीवाहुं थाय ठे, तथा सूर्यना किरणोणीज जेम
आ जगत् हमेशा प्रकाशित थाय ठे, अने तैल्लणी-
ज जेम दीपक घरप्रते अखरु कातिणी देदीप्यमान
थाय ठे, तेम आ जगतमा आत्मा पण पुण्योणीज
अजग वैजवणी शोजनिक थाय ठे ॥ ५ ॥

न बहुधर्मत्रिनिर्मितिकर्मठे ।
मनुजजन्मनि यं सुकृत कृतम् ॥
गृहमुपेयुषि तेराने स्थित ।
त्रिदशशास्त्रिणि गणितदायिनि ॥ ६ ॥

अर्थ—बहु धर्म करवामाटे योग्य, एवो (आ)
मनुष्य जन्म पामीने पण जेठए सुकृत कार्य नथी

કર્યું, તેડે વાંઠિત અર્થ આપનાર એવું કલ્પવૃક્ષ પોતાને
ઘેર પ્રાપ્ત થયા ઠતા પણ નિર્ધન રહેવા જેવું કર્યું છે ॥૬॥

જાગ્યે નિર્જરરાજજોગ્યમધુરે હાલાહલોડનેપિ તૈ
કુર્યે ક્ષિગ્ધરસે રસેન નિદધે તરાલનાલ જલમ્ ॥
ક્ષિતોચૈ શિનિરે ચ ચદનરસે તૈ રાત્મગુપ્તા જર્મ
યર્ધમેડનપ્રધાનતા પ્રતિદધે સ્વર્ગાપર્ગપ્રદે ॥ ૭ ॥

અર્થ—જે માણસે સ્વર્ગ અને મોક્ષ દેનારા એવા
ધર્મમા પ્રમાદ કરેલો છે, તેડે (સ્વરેશ્વર) ઇન્દ્રને
જમવા લાયક એવા મધુર જોજનમા જેર નાણ્યું છે,
અને ક્ષિગ્ધ રસવાલા સૂધમા સ્વાદની ઇચ્છાથી હર-
તાલનું પાણી રેડ્યું છે, તથા તે મૂરોળ ઠકા ચદ-
નરસમાં ઊંચે પ્રકારે કોંચનું ફલ નાંખેલું છે ॥ ૭ ॥

માલ સ્વર્ગમદા ઝિનત્તિ મમિધે ચૂર્ણાય ચિતામાણિ ।
યહૌ પ્રક્ષિપતિ ક્ષિણોતિ તરણીમેકસ્ય શકો કૃતે ॥
દત્તે દેવગ્રીં મ ગર્દનપ્રધૂમ્નાહાય ગર્દાગૃહ ।
થ સમારસુગાય સૂત્રિતશિવ ધર્મે પુમાનુગ્ધતિ ॥ ૮ ॥

અર્થ—જે નિદવાયોગ્ય પુરુષ આ સસારસુલમાટે
મોક્ષ આપનાર ધર્મને તજી દે છે, તે પુરુષ (વલતણના)
લાકનામાટે કલ્પવૃક્ષને ઠેકે છે, (થોડા) ચુનામાટે

૧ “ વ્રાંચ ” પટલે પનમા વાહોરના આકારનું થતું ફળ,
જેનો સ્પર્શ કર્યાથી શરીરમા અત્યંત વારાડુ (ચરજ) થાય ઠ-

ચિતામણિ રત્નને અગ્નિમા નાંખે છે, એક સીલામાટે
હોનીને ફોની નાંખે છે, તથા ગધેડી લેવા માટે કા-
મધેનુને આપી દે છે ॥ ૬ ॥

જૂયામ પ્રમદાકટાક્ષત્રિશિખર્ત્તિજ્ઞા સ્મરાસગિન ।

સત્યેકે ચ સહસ્રશ શ્રિતધના મળોજલોજાકુજા ॥

પ્રતિદાનનિદાનમત્ર સુકૃત મત્વા સૃજતિ ત્રિધા ।

યેડત્યર્થ પુરુષાર્થમન્યમનિશ તે કેડપ્યનદ્યપેતરા ॥ ૭ ॥

અર્થ—(આ જગતમા) યુવાન સ્ત્રીર્ઠનાં કટાક્ષોરુ-
પી વાળોથી વિધાણલા, અને કામમા (સ્પર્શદ્રિયના
વિષયમા) આસક્ત થણલા ઘણા માણસો છે, તેમ કોજ
સહિત લોજમા આકુલ થણલા પણ હજારો માણસો
છે પણ તે ઘણેનો (કામ અને ધનનુ) કારણજૂત
“ધર્મ ” છે, એવું જાણીને જે માણસો (મન, વચન
અને કાયાથી) તે ધર્મ નામના પુરુષાર્થને હમેશા
સેવે છે, એવા તો વિરલાજ હોય છે ॥ ૭ ॥

મણિરિવ રજ પુજે કુજે પ્રનેચરગહ્વરે ।

પુરમિય તરઘ્યાયાનઘામરાવિય નિસ્તરૌ ॥

જન્મિકુસુમારામે ગ્રામે સજેય વચસ્વિના ।

કત્રમપિ જપે ક્લેશાગેશે મતિ શુચિરાપ્યતે ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—ધૂલિના ઢગલામા જેમ મણિ, વનવાસી ગ્રાણી
ર્ઠથી જયકર વનેલા કુજમા (જાડીમા) જેમ નગર,

वृक्षविनाना मारवाड देशमां जेम वृक्षनी घाटी ठाया,
तथा मूर्खाश्रुपी पुष्पोने उत्पन्न करवामा वगीचा
सरया गामरामा जेम विछानोनी सजा दुर्लभ ठे,
तेम क्लेशना आवेशरूप एवा आ ससारमां (प्राणी
ने) शुद्ध बुद्धि पण दुर्लभ ठे ॥ १० ॥

हवे आ प्रकरणनु द्वारकाव्य कहे ठे

दानाय सुकृत कपायविजय पूजा च पित्रोर्गुरो
देवाना विनय नय पिशुनतात्याग मता सगतिम् ॥
हृष्टुर्हि व्यसनहृतीद्भियमाऽहिसादिधर्मान् गुणान् ॥
विराग्य च विदग्धता च कुर चेन्नोक्तु विमुक्ति मन ॥ ११ ॥

अर्थ—हे प्राणी! जो मोक्षसुख जोगववानु तारु मन
होय तो दानादिक पुण्यना कार्य, कपायोनी जय, मात
पिता, गुरु अने देवनी पूजा, विनय, न्याय, चुगलीनो
त्याग, उत्तम माणसोनी सोवत, हृदयनी शुद्धता, (साते)
व्यसनोनी त्याग, इन्द्रिजने दमवापण, दयादिक धर्म,
गुणो, वैराग्य तथा चतुराशने तु धारण कर ? ॥ ११ ॥

तेओमाथी प्रथम हवे दानप्रक्रम कहे ठे

रथातिं पुष्यति कौमुदीमिव शशी सूते च पृतात्मता
मुद्योत शुक्तिमानिनाशति सुख तोय तन्मित्रानि ॥
धातुर्य च चिन्तति यान्नय सांज्ञाग्यशोचामिव
क्षेत्रे नीजमिमानघे विनिहित पात्रे वन धीवर्न ॥ १२ ॥

અર્થ—પુહ્નિરૂપી ધનગાલા માણસોએ ઉત્તમ ક્ષેત્રમાં
વાઘેલાં વીજનીપેઠે પવિત્ર સુપાત્રપ્રતેદીધેલું દાન, ચંદ્ર
જેમ ચાદનીને તેમ કીર્તિને પોપે ઠે, સૂર્ય જેમ ઉદ્યોતને
તેમ પવિત્ર આત્મપણાને ઉત્પન્ન કરે ઠે, ગરસાદ જેમ પા-
ણીને તેમ સુરને આપે ઠે, તથા યૌગનવય જેમ સૌ-
જાગ્યની શોજાને તેમ ચતુરાઈને એકઠી કરે ઠે ॥૧૨॥

યે શીલ પરિશીલયતિ લલિત તે સતિ જ્યસ્તગ
સપ્યતે નતુ યે મુહુસ્તરતપસ્તે સતિ ચાનેકશ ॥
તે સતિ પ્રચુરાશ્ચ જાસુરતર યે જામમાનિવ્રતે ।
યે દાન પ્રિતરતિ જ્ઞરિ કરિયત્તે કેચિદેગમનાં ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—જેઠં મનોહર શીલને પાલે ઠે, તેવા આ પૃથ્વી-
મા ઘણાં ઠે, તથા જેઠં આકરા તપને તપે ઠે, તેવાઓ
પણ અનેક ઠે, તેમ જેઠં દેદીપ્યમાન જાયને ધારણ કરે
ઠે, તેવાં પણ ઘણાં ઠે, પણ જેઠં હાથીની પેઠે ઘણું
દાન(મદ)આપે ઠે, તેવાં તો વિરલાજ હોય ઠે ॥૧૩॥

સજાતાત્મજમજગાદિય મહાદેવીપ્રમાદાદિય ।
પ્રાસંશ્વર્યપદાદિય મિયરતરશ્રીજોગયોગાદિય ॥
લબ્ધસ્વર્ણસાયનાદિય સદા સગાદિય પ્રેયમા ।
દેહીત્યકગ્યો શ્રુતેરપિજયેદાતાપદાતાનન ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—દાતર માણસ “દેહી” (મને આપો ?) એવી
રીતના (યાચકના) વે અદ્ધરો સાજલગાથી પણ જાણે

(ઘેર) પુત્રનો જન્મ થયો હોય નહીં, જેમ મહા દેવીનો પ્રસાદ મળ્યો હોય નહીં, જેમ ऐश्वर્યપદવી મળી હોય નહીં, જેમ સ્થિર લક્ષ્મીના યોગનો યોગ મળ્યો હોય નહીં, જેમ સુવર્ણરસાયન મળ્યું હોય નહીં, તથા જેમ વહાલાઓનો મેલાપ થયો હોય નહીં, તેમ તે પ્રફુલ્લિત મુખવાલો થાય છે ॥ ૧૪ ॥

ધૈર્ય ધાતુ દૂરત પ્રવિશતુ ધ્યાન ચ ધૂમધ્વજે ।

શૌર્ય જર્જરતા પ્રયાતુ પદુતા હુદ્દાટવી ટીકતામ્ ॥

રૂપ દૂપમુપેતુ મર્ધતુ મતિર્નશોઽપિ વિધ્વસતા ।

ત્યાગસ્તિષ્ઠતુ યેન સર્વમચિરાત્પ્રાકુર્ત્તવેદપ્યસત્ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—ધીરજતા જલે ડૂર જાઉં? ધ્યાન જલે અગ્નિમા પનો? શૂરતા જલે જર્જરિત યાઓ? ચતુરાઙ્ગ જલે જપકર જગલા ચાલી જાઉં? રૂપ જલે કુવામા જઈ પનો? મતિ જલે મૂર્ઠા પામો? વશ જલે નાશ પામો? પણ ફક્ત એક “દાન” રહો? કે જે દાનથી અઠતા એવા પણ સર્વ પદાર્થો તુરત પ્રગટ થાય છે. ॥ ૧૫ ॥

કાવ્ય કાવ્યકલાકલાપકુશલાન્ ગીત ચ ગીતપ્રિયાન્ ।

સ્મેરાદી સ્મરયસ્મરાર્તિવિધુરાન્ વાર્તા ચ વાર્તારતાન્ ॥

ચાતુર્ય ચ ચિર વિચારચતુરાસ્ત્રપ્રોતિ દાન પુન ।

સર્વેન્યોઽપ્યધિક જગતિ યુગપત્ત્રીણાતિ યત્ત્રિણ્યપિ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—કાવ્યની કલાના સમૂહમા કુશલ થણાઈને કાવ્ય સુશી કરે છે, ગીત જેઝને પ્રિય છે, તેવાઈને ગીત

હુશી કરે છે, કામદેવના તાપની પીનાથી બ્યાકુલ થઈલાઓને પ્રફુલ્લિત લોચનવાલી સ્ત્રી હુશી કરે છે, કથાના રસીઆઓને કથા હુશી કરે છે, વિચારવત માણસોને ચતુરાઈ હુશી કરે છે, પણ તે સર્વથી દાન અધિક છે, કેમકે, તે ઈકીજ વસ્તુને ત્રણે જગતને પણ હુશી કરે છે ॥ ૧૬ ॥

હવે શીલપ્રક્રમ કહે છે

શીલાદેવ જગતિ માનસમરત્નપત્તય પત્તય ।
શીલાદેવ જુગિ પ્રમતિ શશન્નૃવિસ્ફુર્તય કીર્તય ॥
શીલાદેવ પતતિ પાદપુરત સઘ્નકય શક્તય ।
શીલાદેવ પુનતિ પાણિપુટક મર્મરઘય મિશ્રય ॥ ૧૭ ॥

અર્થ-શીલથીજ મનુષ્ય તથા દેવસઘર્ષિની સપ-
દાઈ તથા ચાકરો વિગેરે મલે છે, તેમ શીલથીજ ચંદ્ર
સરસી સ્ફુરાયમાન કીર્તિઈ પૃથ્વીમાં ફેલાય છે, વહી
શીલથીજ સર્વ ઉત્તમ શક્તિઈ આવીને પગે પડે છે,
તેમ શીલથીજ સઘલી રુદ્ધિ અને સિદ્ધિઈ હસ્તપુટને
પવિત્ર કરે છે, (અર્થાત્ હાથમાં આવે છે) ॥ ૧૭ ॥

વાઘન્ય પ્રિતનોતિ યજ્ઞતિ યશ પુણ્ણતિ પુણ્યપ્રથા ।
સાંદર્ય સજ્જતિ પ્રજા પ્રથયતિ શ્રેય શ્રિય સિચતિ ॥
પ્રીણતિ પ્રભુતા ધિનોતિ ચ ધૃતિ સૂતં સુરૈક સ્થિતિ ।
કેવલ્ય સરમાત્કરોતિ શુજગ શીઝ નૃણા શીલિતમ્ ॥૧૮॥

અર્થ-સારી રીતે પાલેલુ શીલ માણસોના પ્રેમને વિસ્તારે છે, યશને આપે છે, પવિત્ર કીર્તિને પુષ્ટ કરે છે, સુદરતા ઉત્પન્ન કરે છે, કાતિને ફેડાવે છે, કલ્યાણની શોજાને સિંચે છે, ऐश्वर्यપણુ આપે છે, વૈર્યતાને આપે છે, દેવલોકની સ્થિતિ ઉત્પન્ન કરે છે તથા કેવલજ્ઞાનને તો હાથોહાથ આપે છે ॥ ૧૭ ॥

તામસ્્યાલવલ્લ ચ કેસરિકુલ તામસ્કુધા વ્યાકુલ
તામન્નોગિજ્ઞય જલ્લ ચ જલધેસ્તાવદ્રપ્ત ઝીપણમ્ ॥
તાયદ્ધામયર્ચાન્વધરણ્ઞીસાવલ્લસત્યગ્રયો ।

યાવન્નૈતિ જગજ્ઞયી હૃદિ મહાજૂ શ્રી શીલમત્રાધિપ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ-જગતને પણ જીતનારો એવો શીલરૂપી મહાન મત્રરાજ જ્યાસુધી હૃદયમા આવ્યો નથી, ત્યાસુધીજ (મદોન્મત્ત) હાથીનો, ક્રોધાતુર કેસરી સિંહનો, સર્પનો, સમુદ્રના પાણીનો, રોગનો, ચોરનો, વધનનો, રણસગ્રામનો તથા અગ્નિનો જય (પ્રાણીઓને) હોય છે ॥ ૧૮ ॥

ન્યસ્તા તેન કુલપ્રશસ્તિરમલા શીતદ્યુતેમરુદ્રે
પ્રામ્યસ્તેન નજસ્વતા સહચરશ્ચક્રે સ્વકીર્તેર્નર
તેનાલેસિ નિજાજિવાનમનધ પ્રિયે ચ રોચિષ્મત
કામ કામિતકામકામકલશ ચ શીલમાસેરતે ॥ ૧૯ ॥

અર્થ-ઇષ્ટિત અર્થને દેવામાં કામકુજ સરસું શીલ જે માણસે સારી રીતે સેવેલું છે, તેણે પોતાતા કુલની નિર્મલ

પ્રશસ્તિ (પ્રશસાપત્ર) ચદ્રમંરુલમાં દાખલ કરેલી છે
તથા તેણે પોતાની કીર્તિના સમૂહને વાયુનો સોવતી
કરીને ફેલાતો કર્યો છે, તેમ તેણે પોતાનું નિર્મલ નામ
સૂર્યના વિવમાં લખ્યું છે, એમ જાણવું ॥ ૨૦ ॥

ન સ્વર્જોજ્યમિવ ત્યજતિ ઋદનાત્ મ્વર્યોપિતસ્તદશો ।

નૈયોજ્ઞંતિ તદહિરેણુમમરા મૌલેશ્ચ માલામિવ ॥

સિદ્ધધ્યાનમિયોદ્ધતિ હૃદયે તન્નામ યોગીશ્વરા ।

શીલાલકૃત્તિમગસગતિમતીં ચે જત્તજ કુર્મતે ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—જે પ્રાણીઓ શીલરૂપી આઝૂપણને અગપર
ધારણ કરે છે, તેના યજ્ઞને દેવાગનાઓ દિવ્ય જો-
જનની પેઠે પોતાના મુલ્યથી તજતીજ નથી, તથા તેના
ચરણની રજને દેવો મુકુટની માલાની પેઠે તજતાજ
નથી, તેમ તેના નામને યોગીશ્વરો સિદ્ધના ધ્યાનની
પેઠે હૃદયમાં ધારણ કરે છે ॥ ૨૧ ॥

હવે તપપ્રક્રમ કહે છે

નો ઝૂયાઝ્ઝત્વર્નર્વિના રમત્તીપાકો થયા કહિચિત્ ।

સજાયેત યથા વિના મૃદુમૃદા પિરુ ન કુજ ક્વચિત્ ॥

તતૂના નિચયાદિના મુગ્ધમન ન સ્થાયથા જાતુચિ

જોત્પદેત વિનો કટેન તપમા નાશસ્તથા કર્મણામ્ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—જેમ અગ્નિવિના રસોડનો પાક કોઈ પણ વસ્તુએ
થતો નથી, તથા જેમ કોમલ માટીના પિંડ વિના કોઈ

पण समये कुज वनी शकतो नथी, अने (स्तरना)
तांतणाथ्योना समूहविना जेम कोड पण वेळाए उ-
त्तम उख वनी शकतु नथी, तेम आकरा तप विना
कमोनो नाश पण थड शकतो नथी ॥ २२ ॥

धुशलकमलमूर शीलसाळाबुपुर ।

विषयविहगपाग क्लेशजळीहुताशम् ॥

मदनमुखपिधान स्वर्गमागकयान ।

कुरत शिष्यनिदान सत्तपोनिनिदानम् ॥ २३ ॥

अर्थ—हे प्राणीजं । कुशलरूपी कमलने (विकस्तर
करवामा) सूर्य सरखो, शीलरूपी वृक्षने (वधारवामा)
पाणीना समूह सरखो, विषयरूपी पक्षिने (पकर-
वामा) पाशसरखो, क्लेशरूपी वेळडीने (वाळवामा)
अग्नि सरखो, कामदेवना मुखने आछादित करनारो,
स्वर्गमार्गे (जवामा) वाहनसरखो, तथा मोक्षना
कारणरूप एवो तप तमो नियाणा रहित करो ॥ २३ ॥

मार्ग मनोरममपास्य यथाजिज्ञास-

महविषेषु निचरत्सु तप सृष्टि स्यात् ॥

तत्तद्दमाय महनीयपदप्रदाय ।

तस्मिन् यतधर्मपहाय रसेषु मूर्ध्नाम् ॥ २४ ॥

अर्थ—ज्यारे इज्जिज्जरूपी हाथीजं मनोहर (सरल)
मार्ग तजीने स्वेच्छाचारी थया थका चाले ठे, त्यारे
तेथोने (वश करवाने) “तप” ठे, ते अकुशरूप थाय

ठे, माटे मांझपद देनारा एवा ते इज्जिठना दमन माटे,
रसोमां मूर्छा तजीने, ते तपने विषे यत्न करो १ ॥२४॥

नाथो युवानमिष याधिमियाधियल्यो ।

प्रिया प्रितीतमिष जानुमियाजयश्च ॥

यद्यथ हमारहमिषकुमियोरुश्च ।

सन्नन्धय समुपयाति तपश्चरतम् ॥ २७ ॥

अर्थ—युवान पुरुषोप्रते जेम स्त्रीश्रो, समुद्रप्रते

जेम नदीश्रो, विनयवतप्रते जेम विद्या, सूर्यप्रते जे-

म किरणो, वृक्षप्रते जेम वेखडोश्रो, तथा चंद्रप्रते

जेम ताराश्रो, तेम तपसा करता माणसने उत्तम

खडिगश्रो प्राप्त थाय ठे ॥ २५ ॥

हाररियावरमपा प्रकरंगियाग ।

शाणेरियाखमनजैरिज जातरुपम् ॥

नृमोर्नैरिष च नेत्रमियाजनश्च

नैमद्वयमाग्रहति तीव्रतपोजिरात्मा ॥ २६ ॥

अर्थ—खाराथी जेम बख, पाणीना समूहथी जेम

थग, सराणाथी जेम शख, अग्निथी जेम सुवर्ण, मा

जैनथी जेम जमीन, तथा अजनथी जेम नेत्र, तेम

तीव्र तपथी आत्मा निर्मल थाय ठे ॥ २६ ॥

हवे जावप्रक्रम कहै ठे

दत्तं येन पिना घनेऽपि हि घने स्यादुत्सहस्तद्वय-

धीर्ले येन पिनाजिकामग्निमत्रे शीले च जोगद्वय ॥

તત્તે યેન વિના ચ દુસ્તરતપ સ્તોમે ચ કાર્યોદય ॥

કાર્યસ્તત્ફલમિદ્રુજિ શુજતરે જાવેડત્ર જન્યૈર્લય ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—જે જાવવિના ઘણા ધનનુ દાન દેવાર્થી પણ તે હુ રે સહન થાય એવો (ફોકટ) खरचજ છે, તથા જે જાવવિના હિંદિત અને નિર્મલ યવુ ગીલ પાલવા થી પણ (કેવલ) જોગોનોજ હાય છે, તથા જે જાવવિના આકરા તપનો સમૂહ કરવાર્થી પણ (કેવલ) કૃગતાનોજ ઉદય છે, માટે એવી રીતના અત્યત શુજ જાવમા, તે તે કાર્યોના ફલની દ્રઢાવાલા જન્ય લોકોએ આસક્તપણુ કરવુ ॥ ૨૭ ॥

શ્રીર્હાનિ દદતામુપતિ દધતા શીલ ચ જોગહય ।

સદ્દેશઃ સૂજતા તપશ્ચ પઠતા કઠે જયેત ક્વન્તા ॥ (નારો,

પૂજ્યાના નમતા ચ માનમથર્ન હુ સ્વ વૈતે । ધંત્રતો)

મતૈવ ન કથ કરોપિ મુકરે જાવે મનસ્વિન્ મન ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—દાન દેવાર્થી લક્ષ્મીની હાનિ થાય છે શીલ પાલવાર્થી જોગોનો હાય થાય છે, તપ કરવાર્થી ક્લેશ થાય છે, જાણવાર્થી કઠશોષ થાય છે, પૂજ્યોને નમવાર્થી માનની હાનિ થાય છે, તથા વૃત ધારણ કરવાર્થી હુ સ્વ થાય છે, એવુ માનીને પણ હે મનસ્વી ! (દુઝિવાન્ !)

તુ ઉત્તમ જાવમા મનને કેમ જોરુતો નથી ? ॥ ૨૮ ॥

नीरेणैव सर सरोरुहमिवामोदेन सीताशुना ।

तुंगीयाम्बुजप्रधुनेव दिवस कुन्तीव दानाम्बुना ॥

पुत्रेणैव कुज कुरगनयना जत्रैव धत्ते श्रिय ।

जावेन प्रचुरापि पुण्यपदुता प्रोद्धासमीता क्रिया ॥ २९ ॥

अर्थ—जलस्थी जेम सरोवर, सुगंधिस्थी जेम कमल,
चंद्रस्थी जेम रात्रि, सूर्यस्थी जेम दिवस, मदस्थी जेम
हाथी, पुत्रस्थी जेम कुल, तथा जतरस्थी जेम स्त्री शो-
चाने धारण करे ठे, तेम, घणी एवी पण क्रिया जा-
नस्थी पुण्यनी पदुताना प्रोद्धासने पामे ठे ॥ २९ ॥

कैश्चिद्दाममदायि शीलममल चापालि कैश्चित्तप ।

कष्ट कैश्चिदधाय्यकारि त्रिपिने कैश्चिन्निरासोऽनिशम् ॥

कैश्चिद्भयानमधारि कैश्चिद्वधश्चापूजि देवत्रजो ।

फलमापि चापरनस्तज्ञात्रिस्फुजितम् ॥ ३० ॥

अर्थ—नीधु, केटलाकोए निर्मल
शील पादयु, केटलाकोए तपनु कष्ट सहन कर्यु, के-
टलाकोए हमेशां वनमा निवास कर्यो, केटलाकोए
ध्यान धर्यु, तथा केटलाकोए निर्मल देवसमूहने पू-
ज्यो, पण ते सवलानुं फल तो बीजाश्रोने मध्यु,
माटे तेमा जावनु प्रावह्य जाणवु ॥ ३० ॥

सिद्धाजन जनितयोगिजनप्रजात्र ।

जाव वदति त्रिभुवा निवहा नयनिम् ॥

१ “ निशीथिनी निशा निद्रा, श्यामा तुंगी तमा तमी ”
इति नामनिधानम्

તમે એન વિના ચ દુસ્તરતપ સ્તોમે ચ કાર્યોદય ॥

કાર્યસ્તપ્તમિદુજિ શુન્નતરે જાવેડર જન્યર્થ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—જે જાવવિના ઘણા ધનનુ દાન દેવાર્થી પણ તે દુ સ્ત્રે સહન થાય એવો (ફોકટ) સરચજ છે, તથા જે જાવવિના ઇચ્છિત અને નિર્મલ ઇવુ શીલ પાલવાર્થી પણ (કેવલ) જોગોનોજ ક્ષય છે, તથા જે જાવવિના આકરા તપનો સમૂહ કરવાર્થી પણ (કેવલ) કૃશતાનોજ હ્રદય છે, માટે એવી રીતના અત્યંત શુન્ન જાવમા, તે તે કાર્યોના ફલની ઇચ્છાવાલા જન્ય લોકોએ આસક્તપણુ કરવુ ॥ ૨૭ ॥

શ્રીહાનિ ઢઢતામુપૈતિ ઢઢતા શીલ ચ જોગદય ।

સદ્દેશઃ સજતા તપશ્ચ પઠતા કઠે જપેત ઞનતા ॥ (નારો,
પૂજ્યાના નમતા ચ માનમથર્ને દુ સ્ત્રેષ્ટેત । રૂપ્તો ટેકવા...
મર્ત્યેન ન કથ કરોપિ મુરે જાવે મનસ્વિન્ મન ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—દાન દેવાર્થી લક્ષ્મીની હાનિ થાય છે શીલ પાલવાર્થી જોગોનો ક્ષય થાય છે, તપ કરવાર્થી ક્લેશ થાય છે, જાણવાર્થી કઠશોષ થાય છે, પૂજ્યોને નમવાર્થી માનની હાનિ થાય છે, તથા વૃત્ત ધારણ કરવાર્થી દુ સ્ત્ર થાય છે, એવુ માનીને પણ હે મનસ્વી ! (બુદ્ધિવાન્ !) તુ હત્તમ જાવમાં મનને કેમ જોડતો નથી ? ॥ ૨૮ ॥

नीरेणैव सर सरोरहमिग्रामोदेन सीताशुना ।

तुंगीग्राम्बुजवधुनेत्र दिवस कुञ्जीव दानाम्बुना ॥

पुत्रेणैव कुल कुरगनयना जत्रैव धत्ते श्रिय ।

ज्ञानेन प्रचुरापि पुण्यपटुता प्रोद्धासमीता क्रिया ॥ २९ ॥

अर्थ—जलथी जेम सरोवर, सुगंधिथी जेम कमल,
चङ्गथी जेम रात्रि, सूर्यथी जेम दिवस, मदथी जेम
हाथी, पुत्रथी जेम कुल, तथा जर्तारथी जेम स्त्री गो-
ज्ञाने धारण करे ठे, तेम, घणी एवी पण क्रिया ज्ञा-
वथी पुण्यनी पटुताना प्रोद्धासने पामे ठे ॥ २९ ॥

कैश्चिह्वाममदायि शीलममल चापालि कैश्चित्तप ।

फट्टं कैश्चिदध्यायकारि त्रिपिने कैश्चिन्निग्रामोऽनिशम् ॥

कैश्चिद्व्यानमधारि कैश्चिदनयश्चापूजि देवप्रजो ।

फलमापि चापरनरस्तज्ञावतिस्फुजिनम् ॥ ३० ॥

अर्थ—कैश्चिद्विद्येन शीलममल चापालि, कैश्चित्तप
फट्टं कैश्चिदध्यायकारि त्रिपिने कैश्चिन्निग्रामोऽनिशम् ॥
कैश्चिद्व्यानमधारि कैश्चिदनयश्चापूजि देवप्रजो ।
फलमापि चापरनरस्तज्ञावतिस्फुजिनम् ॥ ३० ॥
श्रीधु, केटलाकोण निर्मल
श्रीधु, केटलाकोण तपनु कष्ट सहन कर्तुं, के-
टलाकोण हमेशा वनमां निवास कयो, केटलाकोण
ध्यान धर्तुं, तथा केटलाकोण निर्मल देवसमूहने पू-
ज्यो, पण ते सवलानु फल तो वीजाथ्योने मध्यु,
भाटे तेमा ज्ञावनु प्रावह्य जाणवु ॥ ३० ॥

सिद्धाजन जनितयोगिजनप्रजाप ।

ज्ञान वदति त्रिपुषा निग्रहा नयनम् ॥

१ ' निशीथिनी निशा निद्रा, श्यामा तुगी तमा तमी ”
इति नामनिधानम्

સિદ્ધો જ્ઞેન્મનમિ સનિહિતે ચક્ષુઃ ॥

પશ્યન્ જગતિ મનુજો જગતામદૃશ્ય ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—ઉત્પન્ન કરેલ છે યોગીજનો પ્રતે પ્રજાવ જે
 એવા જાણને, પશ્વિનોના સમૂહો નવીન પ્રકારનું (આ
 ર્થકારક) સિદ્ધાંતન કહે છે, કેમકે તે જાણરૂપી સિદ્ધાંત
 જનને મનમા ધારણ કરવાથી મનુષ્ય સિદ્ધ થઈ જ
 તોને જોતો થકો (પોતે તો) જગતોને અદૃશ્ય થાય છે

હવે ક્રોધપ્રક્રમ કહે છે

સ્કંધો યુક્તમહીરહસ્ય કુમતે સ્કંધો નિયધોઽહસા ।

યોધો દુર્નયનપતે કૃતકૃપારોધોઽપ્રનોધો હૃદામ્ ॥

વ્યાધો ધર્મમૃગે વધો ધૃતિધિયા ગધો ત્રિપદીરધા

મધા દુર્ગતિપદ્ધતાં મમુચિત ક્રોધો ત્રિહાતુ સતામ્ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—યુક્તરૂપી વૃદ્ધના થડસરસો, દુર્બુદ્ધિના મે
 સરસો, પાપોના કારણ સરસો, અન્યાયરૂપી રાજ
 યોદ્ધા સરસો, દયાને રોકનારો, હૃદયને નહીં પ્ર
 કરનારો, ધર્મરૂપી હરિણને મારવામાં પારાધિ સર
 ધૈર્ય અને બુદ્ધિનો નાશ કરનારો, આપદારૂપી વૃદ્ધ

૧ માધારણ અજન તો આલ્પમા ધારણ કરાય છે, પણ
 જાણરૂપી અજનને તો હૃદયમા ધારણ કરવાથી અદૃશ્ય
 જગતન જોવાય છે માટે તે આશ્ચર્યકારક સિદ્ધાંતન છે

ગધ સરસો,તથા દુર્ગતિમાં પાનવાને શ્રંધ સરસો,એવો
ક્રોધ ઉત્તમ માણસોને તજવો લાયક છે ॥ ૩૨ ॥

વાયુર્યથા જલમુચ્ચા મમિધા યથાગ્નિ ।

સિદ્ધો યથા કરટિના તમમા યથાર્ક ॥

હસ્તી યથાનિરુદ્ધા પયસા યથોષ્ણ ।

શક્તસ્તથા પ્રશમનાય શમો રૂપાણામ્ ॥ ૩૩ ॥

અર્થ—મેઘનો નાશ કરવામા જેમ વાયુ, કાષ્ઠોનો
નાશ કરવામા જેમ અગ્નિ, હાથીઓનો નાશ કરવામાં
જેમ મિંહ, શ્રધકારનો નાશ કરવામા જેમ સૂર્ય,
વૃક્ષોનો નાશ કરવામા જેમ હાથી, તથા જલોનો
નાશ કરવામા જેમ ઊનાલો સમર્થ છે, તેમ ક્રોધને
નાશ કરવામા સમતા સમર્થ છે ॥ ૩૩ ॥

તપ પૂર પાથોમુચમિત્ર મરત્સહરતિ ય ।

કૃપાકેલિ મુસ્તાકુરમિત્ર વરાહ ગ્વનતિ ય ॥

મુદ્રાન્નાય નાશ હિમમિત્ર પયોજ નયતિ ય ।

સ કોપ સાટોપ પ્રવિશતિ મતા ચેતમિ કિમુ ॥ ૩૪ ॥

અર્થ.—પવન જેમ વરસાદને,તેમ જે કોપ તપના સમૂ-
હને હરે છે,તથા રુદ્ર જેમ *મુસ્તના (મોચના)અકુ-
રાને તેમ જે દયાની ક્રીમીને ઊલેસી નાલે છે, તથા
વરફ જેમ કમલને તેમ જે મિત્રાઈનો નાશ કરે છે, એવો

* “ દુરપિંદો મેઘનામા, મુસ્તા મુસ્તકમસ્ત્રિયામ્ ” ઇત્યમર

આટોપ સહિત કોપ, શુ સજ્જાનોના ચિત્તમાં પ્રવેશ કરી શકે છે ? (અર્થાત્ તે પ્રવેશ કરી શકતો નથી) ॥૩૪॥

તે ધન્યા અજિવદનીયમિદ્ તત્પાદારવિંદધ્ય ।

તે પાત્ર સકલશ્રિયા જગતિ તત્કીર્તિર્નરીનર્તિ ચ ॥

તન્માહાત્મ્યમસનિજ સુરનરા સર્વેઽપિ તત્લિંકરા ।

યે કોપદ્વિપસિંહશાવસદ્દશ સ્વાતે શમ તિવ્રતિ ॥ ૩૫ ॥

અર્થ—જે માણસો ક્રોધરૂપી હાથીને (હણવામાં) સિંહના ઘડાં સરસી સમતાને મનમાં ધારણ કરે છે, તે-
હેને ધન્ય છે । તથા આ જગતમાં તેના બંને ચરણક
મલો વદન કરવાલાયક છે, વહી તેડે સઘલી લહ્મી-
ઓના પાત્ર છે, તથા તેની કીર્તિ આ જગતમાં નાચ્યા
કરે છે, વહી તેનું માહાત્મ્ય અતુલ્ય છે, તથા સઘલા
દેવો અને મનુષ્યો તેના ચાકરો થઈને રહે છે ॥૩૫॥

ધનગન્ધિર્નવ કોઽપિ, કોપરપ પ્રરૂપિત ॥

આતર યસ્તપોવિત્ત, જસસાત્કુરતે દ્વણાત્ ॥ ૩૬ ॥

અર્થ—ક્રોધરૂપી દાવાનલ તો કોઈક નવીન પ્રકાર-
નોજ(આશ્ચર્યકારક)જણાણો છે, કેમકે જે અતરંગ
તપરૂપ બનને (પણ) દ્વણવારમાં વાલીને જશ્મ કરે છે

હવે માનપ્રક્રમ કહે છે

જાત્યંશ્વર્યવલ્લશ્રુતાન્નયતપોરપોપલ્લિધિશ્રિત ।

ગર્વં સર્વગુણેકપર્વતપિ માત્મન્ કૃત્યા સર્વથા ॥

सग गच्छति यत्र यत्र यदमां तत्तन्निनागास्पद ।

प्रेत्य प्राणचृतो जगत्प्रजितप्राप्तिप्रदीणा कृणात् ॥ ३७ ॥

अर्थ—हे आत्मा ! सर्व गुणोरूपी पर्वतने (जेद-
वामा) वज्र सरखा एवा जातिमद, ऐश्वर्यमद, बलमद,
ज्ञानमद, कुलमद, तपमद, रूपमद, तथा धनादिकना
प्राप्तिमदने तु सर्वथा प्रकारे आचर नहीं ? केमके, उपर
कहेली जे जे वाचतोमा ते मदनो (अहकारनो) सग
थाय ठे, ते ते वाचतो प्राणीजने परजबमा अनिष्ट मझे
ठे अने एवी रीते पोताने मनोहर लागती एवी प्रा-
प्तिश्रोथी ते कृण वारमा रहित थड जाय ठे ॥ ३७ ॥

श्रौचित्यचारचरितायुजशीतिपाद ।

सत्कर्मकांशलकुचेलकजोरपादम् ॥

ससेव्यसेवननद्रुमसामयोनि ।

मान विमुच सुकृतायुधिकुजयोनिम् ॥ ३८ ॥

अर्थ—श्रौचित्यतारूप जे मनोहर आचरण, ते रूपी
(सूर्यविकासि) कमलनो (नाश करवामा) चंद्रसरखा,
तथा उत्तम कार्यनी कुशलतारूपी (चंद्रविकासि)
कमलने (नाश करवामा) सूर्य सरखा, अने आच-
रवालायक कार्यरूपी वनवृक्षने (नाश करवामा)
हार्थी सरखा, तथा पुण्यरूपी समुद्रने (ओपयामा)
अगस्ति रुपि सरखा एवा मानने, हे प्राणी ! तु तजीदे ?

१ “ प्रेत्यामुत्रजगते ” इत्यमर

ત્રિપદા મદ્ધા ગર્ગોય મપૂર્વ પર્વત સ્મૃત

પ્રાપ્તુમ્ત્યુર્ધ્વમુર્ધ્વાનો, યમારઢા અધોગતિમ્ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—આપદાઓના સ્થાનક સરગ્યો, એગો આ ગર્વ-
રૂપી પર્વત તો કોઈ વિચિત્ર પ્રકારનો (આશ્ચર્યકારક)
ઢે, કેમકે ડચુ મસ્તક રાણીને (અક્રમ રહીને) તે પર્વ
તપર ચડેલા માણસો (ડલટા) નીચી ગતિને પામે ઢે ।

દદ્ધો યેન ડનો ડહાતિ ઢિનયપ્રાણાન્ પ્રસિદ્ધિપ્રદાન્ ।

યદ્દષ્ટેન ઢિવેકનીતિનયને સમીડ્ય સસીયતે ॥

યદ્દષ્ટસ્ય ચ કીલ્લકીલિતમિવ સ્તબ્ધ વપુર્જાયતે ।

દર્પ સર્પમિત્રાતિજિહ્વાગદ્ધન કસ્ત સ્પૃશેત્કોવિદ ॥ ૪૦ ॥

અર્થ—જે અહકારરૂપી સર્પના ઠુલ્લવાર્થી, માણસ
પોતાને કીર્તિ આપનારા ઢિનયરૂપી પ્રાણોને તજે ઢે,
તથા ઢિવેક અનેન્યારૂપી પોતાની આસો મીચી ડાય
ઢે, તથા જેના ડલ્લર્થી પોતાનુ શરીર ડાણે સીલ્લામા
કીલિત થઈ ગયુ હોય નહીં તેમ થઈ ડાય ઢે, ંવા
સર્પ સરસા અત્યત ડેરર્થી ઢયકર થણ્લા અહકા
રને કયો પઢિત માણસ સ્પર્શ કરે ? ॥ ૪૦ ॥

હવે માયાપ્રક્રમ કહે ઢે

દન્ન ડકા ડય વિધાય દુરાશયા ઢે ।

મીનાનિવાસિલ્લજનાન્ પ્રતિવચયતિ ॥

તૈ સંહદાદમલ્લકીલિલ્લતાપયોદા

દાત્મા પ્રપચચતુરોડચતુર્રવચિ ॥ ૪૧ ॥

अर्थ—जे दुर्बुद्धिथो कपट करीने वगलाओ जेम
मत्स्योने तेम सर्व जनोने ठगे ठे, ते मूखोंए निर्मल
कीर्तिरूपी लताप्रते वरसाद सरखी मित्राइथी प्रप-
चमा चतुर एवा पोताना आत्माने उग्यो ठे ॥४१॥

मायामिमा कुटिलशीलविहारविज्ञा ।

मान्यमहे हृदि जुजगनधू ननीनाम् ॥

दष्टोऽनया स्मितसरोजसहोदरास्यो ।

मोह नयेद्यदितरान्मधुर भुवाण ॥ ४२ ॥

अर्थ—कुटिल शीलना (दुराचारना) विहारमा
चतुर एवी मायारूपी सर्पणीने अमो हृदयमा विचित्र
प्रकारनी (आश्चर्यकारक) मानीए ठीए, केमके जेनाथी
कराएलो माणस विकस्वर थएला कमल सरखा मुख
वालो थयो थको, तथा मीठा मीठा वचनो बोलतो थको
(जलटो) बीजाने मोहमा नांखे ठे ॥ ४२ ॥

विश्रंज जुजगीर जीविततनु व्याहति या देहिना ।

या सौहार्दमपाकरोति शुचिता स्पर्शोऽशुचीनामिर ॥

या कौटिल्यरुक्ता कलामिर त्रिधो पुष्पाति पद्म सित-

स्ता निर्मोक्मिजोरग हतगति माया न को भुचति ॥ ४३ ॥

अर्थ—जे माया (कपट) सर्पणी जेम जीवितने,
तेम माणसोना विश्वासने हण्णे ठे, तथा अशुचि पदा-
थोंनो स्पर्श जेम पवित्रताने, तेम जे मित्राइने दूर करे

त्रिपदा सदा गर्जय-मपर्व पर्वत स्मृत

प्राप्नुयत्युर्ध्वमुर्ध्वानो, यमास्दा अधोगतिम् ॥ ३९ ॥

अर्थ—आपदाश्रीना स्थानक सरसो, एवो आ गर्व-
रूपी पर्वत तोकोड विचित्र प्रकारनो (आश्चर्यकारक)
ठे, केमके उचु मस्तक राखीने (अकम रहीने) ते पर्व
तपर चडेला माणसो (जुलटा) नीची गतिने पामे ठे ।

दष्टो येन जनो जहाति त्रिनयप्राणान् प्रसिद्धिप्रदान् ।

यदष्टेन त्रिकनीतिनयने समीप्य सस्थीयते ॥

यदष्टस्य च कीलकीलितमित्र सन्ध यपुर्जायते ।

दर्प मर्पमिमातिजिह्मगहन कस्त स्पृशेत्कोविद ॥ ४० ॥

अर्थ—जे अहंकाररूपी सर्पना रुखवाथी, माणस
पोताने कीर्त्ति आपनारा विनयरूपी प्राणोने तजे ठे,
तथा विवेक अनेन्यारूपी पोतानी आंखो मीची जाय
ठे, तथा जेना डरथी पोतानु शरीर जाणे खीलामा
कीलित थड गयु होय नहीं तेम थड जाय ठे, एवा
सर्प सरसा अत्यंत जेरथी जयकर थएला अहंका
रने कयो पमित माणस स्पर्श करे ? ॥ ४० ॥

हवे सायाप्रक्रम कहे ठे

दत्त वक्रा इव त्रिधाय दुराशया ये ।

मीनानिगखिलजनान् प्रतिध्वंसयति ॥

॥ साहृदादमखकीलिततापयोदा

दात्मा प्रपञ्चचतुरोऽचतुरैरत्रचि ॥ ४१ ॥

अर्थ—जे दुर्बुद्धिओ कपट करीने वगलांओ जेम
मत्स्योने तेम सर्व जनोने ठगे ठे, ते मूर्खोए निर्मल
कीर्तिरूपी लताप्रते वरसाद सरखी मित्राइधी प्रप-
चमां चतुर एवा पोताना आत्माने ठग्यो ठे ॥४१॥

मायामिमा कुटिलशीलविहारप्रिया ।

मान्यमहे हृदि जुजगमधू नयीनाम् ॥

दष्टोऽनया स्मितसरोजसदोदरास्यो ।

मोह नयेद्यदितरान्मधुर भुजाण ॥ ४२ ॥

अर्थ—कुटिल शीलना (छुराचारना) विहारमा
चतुर एवी मायारूपी सर्पणीने अमो हृदयमा विचित्र
प्रकारनी (आश्चर्यकारक) मानीए ठीए, केमके जेनाथी
कराएलो माणस त्रिकस्त्र थएला कमल सरखा मुख
वालो थयो थको, तथा मीठा मीठा वचनो बोलतो थको
(उलटो) चीजाने मोहमा नारे ठे ॥ ४२ ॥

विश्रज जुजगीर जीविततनु व्याहति या देहिना ।

या साहार्दमपाकरोति शुचिता म्पशाऽशुचीनामिष ॥

या कौटिल्यकला कलामिष त्रिधो पुष्पाति पद्म सित

स्ता निर्मोक्षमिषोरग क्षतगतिं माया न को मुचति ॥ ४३ ॥

अर्थ—जे माया (कपट) सर्पणी जेम जीवितने,
तेम माणसोना विश्वासने हूणें ठे, तथा अशुचि पदा-
थोनो स्पर्श जेम पवित्रताने, तेम जे मित्राइने छर करे

ઠે, અને શુદ્ધ પદ્મ જેમ ચંદ્રની કલાને, તેમ જે કુ-
ટિલતાને (વરુપણાને) પોપે ઠે, ઈવી (શુદ્ધ) ગતિને
અટકાવનારી માયાને, સર્પ જેમ (પોતાની) કાંચ-
લીને, તેમ કોણ ઝોમતો ઈથી ? ॥ ૪૩ ॥

યે કાંટિદ્યકલાકલાપદુશલાસ્તે મત્યનેકે દ્વિતા ।

યે હાર્યાર્જર્યર્ચરીયસદન તે કેચિદેવ ધુમ્ ॥

અન્યતે હિ પદે પદે ફલજરૈર્ નમ્રા દરિદ્રદ્રુમા ।

સપ્રીણન્ પુત્રનાનિ પેશલફલૈરદ્યો હિ કદ્વદ્રુમ ॥ ૪૪ ॥

અર્થ—કપટની કલાના સમૂહમાં કુશલ ઈવા તો આ
પૃથ્વીમાં અનેક લોકો ઠે, પણ મનોહર ઈવી આર્જવતાના
ઉત્તમ વીર્યના સ્થાનરૂપ તો વિરલાજ હોય ઠે, કેમકે,
ફલોના સમૂહોથી નમેલા તુદ્ધ વૃદ્ધો તો પગલે પગલે મ-
લે ઠે, પણ પોતાના ઉત્તમ ફલોથી ત્રણે જગતોને શુ-
શી કરનાર કદ્વપટ્ટા તો અદ્વપજ હોય ઠે ॥ ૪૪ ॥

ઝમાયા ડગ માયાયા , સર્પક મુચ મુચ રે ॥

ઈશ્વરોડપિ નરો નૂન, ચત્તમાદૂ ત્રીમતા ત્રજેત્ ॥ ૪૫ ॥

અર્થ—હે ગ્રાણી! પાર્વતીનો જેમ, તેમ માયાનો સગ તુ
ઠોમીજ દે ? કેમકે જેના સંગથી (પદ્મે પાર્વતીના
સગથી) ઈશ્વર્યવાનને પણ (પદ્મે મહાદેવને પણ)
ત્રયકરપણ (ત્રીમણ) ધારણ કરવું પડયું ઠે ॥ ૪૫ ॥

હેવે લોજપ્રક્રમ ઠે

નાશ યો યશસા કરોતિ રજસા વ્રાતોઽનિલાનામિત્ર ।

ત્રાસ યો મહસા તનોતિ વયસા પાત શરાણામિત્ર ॥

શોજા યો વચસા દ્વિનસ્તિ પયસા વૃષ્ટિર્થનાનામિત્ર ।

લ્યક્ત્વાકૃત્યકરીન્નુજશરજ લોજ શુજયુર્જય ॥ ૪૬ ॥

અર્થ—જે લોજ પવનોનો સમૂહ જેમ રજોનો, તેમ યશોનો નાશ કરે ઠે, તથા વ્રાણોનું પન્નુ જેમ જીદ-ગિને, તેમ જે (પોતાના) તેજને ત્રાસ આપે ઠે, તથા મેઘનીવૃષ્ટિ જેમ પાણીને (નોલું કરે ઠે) તેમ જે, વચ-નની શોજાને હૂણે ઠે, તથા જે કરવાયોગ્ય કાર્યરૂપી હાર્થીના કુજસ્થલને ખેદવામાં સિદ્ધસમાન ઠે, એવા લોજને તજીને હે પ્રાણી ! તું કલ્યાણયુક્ત થા ॥ ૪૬ ॥

કિં ધ્યાનૈર્મુલપદ્મમુદ્રણર્ચણ કિં ચેદ્વિયાણાજય-

રવેઽસ્તપસા પુન પ્રતપનૈ કિં મેદસા શોપણૈ ॥

કિં વાચા જનિતશ્રમે પરિચયૈ કિં દ્વેશયુર્કર્મૈર્તૈ-

શ્વેલ્લોજોઽભિલ્લદોપપોષણપડુર્જાગતિં ચિત્તેતિન્ન ॥ ૪૭ ॥

હે પ્રાણી ! સઘલા દોષોને પોષણ કરવામાં સમર્થ તથા હુ સના સ્થાનકરૂપ એવો લોજ જો ચિત્તમાં જાગ તો રહ્યો ઠે, તો પછી મુલરૂપી કમલને મુદ્રિત કરવામાં સમર્થ, એવા ધ્યાનથી શુ થવાનું ઠે ? તેમ શ્વેલ્લોજોને જી-તવાર્થી પણ શુ થવાનું ઠે ? તેમ શ્વેલ્લોજોને રોધનાર તથા

ચરવીને (શરીરના પુષ્ટપણાને) શોપનાર એવા તપો
તપવાથી પણ શુ થવાનું છે ? તેમ શ્રમયુક્ત એવા વ-
ચનોના પરિચયથી પણ શુ થવાનું છે ? તથા ક્લેશો
યુક્ત એવા વ્રતોથી પણ શુ થવાનું છે ? ॥ ૪૭ ॥

સ સ્થંધકનિકેતન સ સુજટશ્રેણિષુ ચૂડામણિ ।

સ પ્રાગદ્યપરાનુજાવસુજગ સ ધ્યાનધુર્ધુર્વહ ॥

સ શ્રેષ્ઠ સ ચ પુણ્યગાન મ ચ શુચિ સ શ્લાધનીય સતા ।

યેનાગણ્યગુણાસિચ્છિક્ષલ્લજો લોજો નૃશ સ્તજિત ॥ ૪૮ ॥

અર્થ—અસરચાતા ગુણોળી શ્રેણિરૂપ વેલમીન
(નાશ કરવામા) હાથી સરસા, એવા લોજને જે
માણસે વિશેષે કરીને અટકાવ્યો છે, તે માણસ સ્થિ-
રતાના એક સ્થાનકરૂપ છે, તે સુજટોની પક્તિઝંમા
અગ્રેસર છે, મોટાડના ઉત્કૃષ્ટ જાવથી મનોહર થ-
ણ્ણો છે, ધ્યાનની ધોસરીને ધારણ કરવામા સમર્થ
છે, પુણ્યવાન અને પવિત્ર છે, તથા તે ઉત્તમ માણ-
સોને પ્રશંસા કરવા લાયક છે

મંત્રી નિમુચતિ મુહુર્ધિનય વિનેય ।

સેરા ચ સગ્ગજન પ્રણય ચ પુત્ર ॥

— નીતિં નૃપો વ્રતમૃષિશ્ચ તપસ્તપસ્વી ।

લોજાનિજૂતહૃદય કુલજોડપિ લજ્ઞામ્ ॥ ૪૯ ॥

અર્થ—લોજથી પરાજીત પામેલું છે હૃદય જેનું એવો
મિત્ર મિત્રાઈને તજે છે, શિષ્ય વિનયને તજે છે, ચાકર

સેવાને તજે ઠે, પુત્ર નમ્રતાને તજે ઠે, રાજા નીતિને તજે ઠે, મુનિ વ્રતને તજે ઠે, તપસ્વી તપને તજે ઠે, તથા એવો કુલીન માણસ પણ લજ્જાને તજે ઠે ॥૪૯॥

લોનાજોજાલિશીતદ્યુતિરહિમરુચિ પુણ્યપાથોજપુજે ।

શુદ્ધધ્યાનૈકસૌધ પ્રગુણગુણમણિશ્રેણિમાણિક્યરસાનિ ॥

શ્રેયોનદ્યાલગ્નલ કલિમલકમલારામસદારહસ્તી ।

તૃણાકૃણાહિમત્રો ત્રિશતુ હૃદિસતામેષ સતોપપોષ ॥ ૫૦ ॥

અર્થ—લોજરૂપી (સૂર્ય વિકાસી) કમલોની શ્રેણિ-નો (નાગ કરવામા) ચંદ્ર સરસો, પુણ્યરૂપી કમલના સમૂહને (વિકસ્તર કરવામા) સૂર્ય સરસો, શુદ્ધ ધ્યાનના એક મેદેલ સરસો, ઉત્તમ ગુણોરૂપી માણિ-ની શ્રેણિઓને (ઉત્પન્ન કરવામા) મણિક્યની શાળ સરસો, કલ્યાણરૂપી વેલડીને (પ્રફુલ્લિત કરવામા) ક્યારા સરસો, ક્લેશ અને મલીનતારૂપી કમલના વર્ગીચાનો નાગ કરવામા હાથી સરસો, તથા તૃ-ણારૂપી કૃણાસર્પને (વગ કરવામા) મત્ર સરસો, એવો શ્યા સતોપનો પોષ (પુષ્ટિ) સજ્જાનોના હૃદ-યમા દાખલ થાઓ ? ॥ ૫૦ ॥

હવે પિતૃવ્રતમ કહે ઠે

તેનાયાદિ યશ પ્રમિદ્ધિપદહ પ્રાકારિ યાત્રોત્સવ

સ્તીર્થાના ચ

હૃદય પ્રાણોદિ પાપપ્રથા ॥

શ્રેય શ્રેણિસ્વાપિ વશસદને ચારોપિ ધર્મધ્વજો ।

યેનાપૃજિ પદધ્વજી હિતવતી પિત્રો પવિત્રાત્મનો ॥ ૪૧ ॥

અર્થ—જે માણસે પવિત્ર એવા માતપિતાનાં હિતકારી
વદ્ધે ચરણોને પૂજ્યા છે, તેણે (આ જગતમા પોતાના)
યશનો જાહેર પડો વજમાવ્યો છે, તીર્થોની યાત્રાનો
ઉત્સવ કરેલો છે, સહ્જાનોના હૃદયને શ્વાનદિત કર્યું
છે, પાપોના વિસ્તારને દૂર કર્યો છે, કલ્યાણની પરપરા
મેલવી છે, તથા તેણે પોતાના કુલરૂપી ઘરપર ધર્મધ્વજ
આરોપણ કર્યો છે, (એમ જાણવું) ॥ ૪૧ ॥

લક્ષ્મીસ્તત્ર પયોનિધાત્રિય સરિદ્ધેણિ સમેતિ સ્વય ।

જોગાસ્ત્ર વસતિ શાલ્વિશિસરાવાસે ત્રિહગા ડય ॥

પૃજાસ્ફાતિમુર્ષતિ તત્ર સલિલે વીથીર પાથોરહા ।

જ્ઞતિર્યત્ર પવિત્રપુણ્યપરયો પિત્રોરનુષ્ઠીયતે ॥ ૪૨ ॥

અર્થ—પવિત્ર પુણ્યમા તત્પર એવા માતપિતાની જ્યાં
જ્ઞતિ કરાય છે ત્યાં, સમુદ્રમા જેમ નદીઓની શ્રેણિ,
તેમ લક્ષ્મી પોતાની મેલેજ આવે છે, વહ્લી વૃદ્ધની
ટોચરૂપી શ્વાસમા જેમ પદ્ધિઓ, તેમ ત્યાં જોગો
(શ્વાવીને) વસે છે, તથા પાણીમા જેમ કમલોની
શ્રેણિ, તેમ ત્યાં માન વિસ્તારને પામે છે ॥ ૪૨ ॥

ન જ્ઞાનરંપિ તીર્થપૃતપયસા શુદ્ધશ્ચ સિદ્ધાત્મનો ।

નો જાપરંપિ નાપિ ચારચરિતંનાપિ શ્રુતાના શ્રમે ॥

ન ત્યારેરવિ સપદા જવતિ સા નાપિ વ્રતાના મજ્જે-
ર્ચા પિત્રો પદપૂજને. સુજગયો શુદ્ધિર્દૃશ જન્તે ॥ ૫૩ ॥

અર્થ—માતપિતાના મનોહર ચરણોની પૂજાથી
(પ્રાણીને)જે અત્યંત શુદ્ધિ થાય છે, તેવી શુદ્ધિ તીર્થોના
પવિત્ર જલોના ક્ષાનોથી પણ થતી નથી, સિદ્ધ પ્ર-
જ્ઞના શુદ્ધ જાપોથી પણ થતી નથી, મનોહર આચ-
રણોથી પણ થતી નથી, સિદ્ધાંતો (સાત્ત્વવાના) શ્ર-
મોથી પણ થતી નથી, લક્ષ્મીના ઢાનથી પણ થતી ન-
થી, તથા વ્રતોના સમૂહોથી પણ થતી નથી ॥૫૩॥

વિદ્મઃ સ્વર્ગતરગિણી પ્રકટિતા તત્કાગલે મનુલે ।

હુ સ્વસ્થ પ્રવિરેશ વેદમનિ મન કામપ્રદા સ્વર્ગવી ॥

પ્રાહુર્નાયમુપેયિવાન્મરત્તુરિ છોણીરુદ્ધ સ્વર્ગિણા ।

ચત્પિત્રો પ્રરિધીયતે પ્રતિદિન જ્ઞકિ શુક્તાસ્મિન્ યુગે ॥૫૪॥

અર્થ—આ કલિકાલમા પણ હમેશાં માત પિતાની
શુદ્ધ જ્ઞકિ જે કરવામા આવે છે, તેથી હુ એમ જાણુ
તુ કે, જંગલના પ્રદેશમા દેવગંગા પ્રગટ થઈ છે, તથા
મનના ઇચ્છિત અર્થને દેનારી કામધેનુદ દરિદ્રિના
ઘરમા પ્રવેશ કર્યા છે, તથા મારવારની ચૂમિમાં ક-
લ્પવૃદ્ધોની ઉત્પત્તિ થઈ છે । । ॥ ૫૪ ॥

યત્રપ્રસાદ્યશત કરિલીલા, પૂતરપ્રતિમિતોઽધ્યુપયાતિ ॥

પાદયો પ્રિદીધીત ન પિત્રો, કિંતયો સતતય મમપાદિત ॥

અર્થ—જે માતપિતાની કૃપાથી, (જન્મ સમયે) પૂરા સરસો પણ પુત્ર, (યૌવન સમયે) હાથી સમાન લીલાને પ્રાપ્ત થાય છે,તેવા માતપિતાના ચરણોની સેવા ને, તે પુત્ર શામાટે અગીકાર ન કરે? (અર્થાત્ કરેજ)

હવે ગુરુપ્રક્રમ કહે છે

કિ પાથસા મયનગત્ કુરુપે સુમેધુ ।

વંધો મુધેય વિવિધ નિરુર પ્રિયાણામ્ ॥

વસ્તુપ્રકાશનપદુ, પ્રવટપ્રજાગો ॥

દીપ્રપ્રદીપ્ત ડગ્ ચેદ્ ગુમ્પાદતો ન ॥ ૫૬ ॥

અર્થ—દેદીપ્યમાન દીપકની પેઠે વસ્તુઓને પ્ર-
કાશ કરવામા સમર્થ, તથા પ્રગટ પ્રજાવવાલા, એવા
ગુરુને, હે વધુ ! જો તે અગીકાર કર્યા નથી, તો સુ-
ખની ઇચ્છાથી જલના મથનની પેઠે ફોકટ ક્રીયા-
ઓનો સમૂહ તુ શામાટે કરે છે ? ॥ ૫૬ ॥

ન ધ્વસ ત્રિદધાતિ યસ્તનુમતા મૃતે ન જાપા મૃપા ।

ન સ્ત્રેય યિતનોતિ ન પ્રકુરુતે જોગાશ્ચ વક્ષ્યુયામ્ ॥

ન સ્વર્ણાદિપરિમ્પ્રહમ્પ્રહિલતા ધત્તે ચ ચિત્તે ક્વચિત્ ।

સસેવ્યો ગુરુરેય દોષત્રિમુખ્ય સસારપારેદ્ધુજિ ॥ ૫૭ ॥

અર્થ—જે ગુરુ જીવોની હિંસા કરતા નથી, મૃપાવાદ
વોલતા નથી ચોરી કરતા નથી, સ્ત્રીઓના જોગો જો-
ગતા નથી, તથા મનમાં કોઈ પણ વસ્તુ સુવર્ણાદિકના

परिग्रहनी लोलताने धारण करता नथी, एवा निदोप
गुरुने ससार तरवानी इच्छावाला मनुष्योए सेववा ५९

ये व्यापारपरायणा प्रणयिनीप्रेमप्रीणाश्च ये ।

ये धान्यादिपरिग्रहाग्रहगृह सर्गाजिलापाश्च ये ॥

ये मिथ्यावचनप्रपचचतुरा येऽहनिश जोजिन

स्ते संव्या न जजोदधौ कुगुरव सन्निष्पोता इव ॥ ५७ ॥

अर्थ—जेश्रो व्यापारमा तत्पर रहेला ठे, स्त्रीश्रोना
प्रेममां प्रवीण थया ठे, धान्यादिक परिग्रहना स्थानक
तुल्य ठे, सर्व वस्तुश्रोना लालचु ठे, मिथ्यावादना प्रपं-
चमा चतुर ठे, तथा जेश्रो रातदहामो जोजनमां आस-
क्त ठे एवा कुगुरुश्रोने आ जवरूपी समुद्रमा (बुका-
नवाने) ठिझवाला बहाण तुल्य (जाणीने) सेववाज नही

ये विश्वासपद च ये प्रतिजुगो निर्गणशर्मर्षणे ।

ये चाधोगतिदुर्गमार्गगमनद्वारप्रवेशार्गला ॥

धर्माधर्महिताहितप्रकटनप्राप्तप्रमोदाश्च ये ।

ते संव्या जजगारिधौ सुगुरगो निश्चिन्विपोता इव ॥ ७६ ॥

अर्थ—जेश्रो विश्वासना स्थानकरूप ठे, मोक्षसुख
आपवामा शाक्षिज्ज्ञत ठे, नीच गतिना दुर्गम मार्गमा
गमन करवाना द्वार प्रते प्रवेश करवामा जोगल
समान ठे, तथा जेश्रो धर्म, अधर्म, हित, अहित विगेरे
प्रगट करवाथी आनद मेलवनारा ठे, एवा उत्तम गुरु-

श्रोने जवरूपी समुद्रमां ठिडरहित (अखंरु) वहा-
ण तुल्य जाणीने सेववा ॥ ५९ ॥

चेहानशीलतपसा फलमाप्नुमीहा ।

स्वर्गापवर्गपुरयो पथि चेधियासा ॥

वात्रा च चेत्सुकृतद्रु कृतयोविवेके ।

सेव्य समाधिनिधिरेष गुरस्तदाय ॥ ६० ॥

अर्थ—जो दान, शील अने तपना फलने मेलव-
वानी इच्छा होय, अने स्वर्ग तथा मोक्ष नगरना मार्गमा
जवानी जो इच्छा होय, तथा पुण्य पापनो विवेक (तफा-
वत) जाणवानी जो इच्छा होय, तो समाधिना जमर-
रूप ते सुगुरुने उत्तम माणसोण सेववा ॥ ६० ॥

हवे देवप्रक्रम कहे ठे

ज्योतिर्जालमिवाग्निनीप्रियतम प्रीतिर्न त मुंचति ।

श्रेय श्रीर्जयतीह तत्सहचरी ज्योत्स्ना सुधाशोखि ॥

सौजाग्य तमुपैति नायमग्ने सेनेव त काहति ।

स्यर्नह्माब्धिसुता वशेन तरण योऽर्चा विधत्तेऽर्हताम् ॥ ६१ ॥

अर्थ—जे माणस श्री अरिहंत प्रजुनी पूजा करे ठे,
तेने, सूर्यने जेम ज्योतिनो समूह तेम प्रीति ठोरुती
नथी, तथा चादनी जेम चडनी, तेम कढ्याणनी लक्ष्मी
तेनी सहचरी थाय ठे, तथा राजाप्रते जेम सेना, तेम

સૌજાગ્ય તેની સમીપ આવે છે, તથા યુવાન પુરુષને
જેમ સ્ત્રી, તેમ સ્વર્ગ અને મોક્ષની લક્ષ્મી તેને હૃદયે છે ॥ ૬૧ ॥

સ શ્લાઘ્ય કૃતિના તત્તિ સુકૃતિના ત સ્તૌતિ તેનાત્મનો ।

વશોઽશોજિ નમતિ યોજિતકરાસુસં વ્રજા ઞ્ચુજામ્ ॥

તસ્માન્નપ્રચિત્ત પરોઽસ્તિ બ્રુવને જાગતિ ચિત્તાર્તિદ્ધત્ ।

કીર્તિસ્તસ્ય વસતિ જોગનિગ્રહાસ્તસ્મિન્નૃજિન યોઽર્ચતિ ॥ ૬૨ ॥

અર્થ—જે માણસ જિનેશ્વર પ્રબુને પૂજે છે, તે કૃતાર્થ
પુરુષોમા (પણ) વસ્ત્રાણવાલાયક છે, તથા પુણ્યવતોની
શ્રેણિ તેની સ્તુતિ કરે છે, વલી તેણે પોતાનું કુલ શો-
જાવ્યું છે, તેમ તેની પાસે રાજાઓના સમૂહો હાથ
જોમીને રહે છે, વલી તેના સમાન આ પૃથ્વીમાં કોઈ
પણ વીજો માણસ પ્રયાત થઈ શકે નથી, તેમ ચિત્તની
પીડાને હરનારી ઈવી તેની કીર્તિ જાણત થાય છે, તથા
તેનામા જોગોના સમૂહો (આવીને) વસે છે ॥ ૬૨ ॥

તસ્માદૂરમુપતિ હુ લમલિલ સિદ્ધાદિવેન્નવ્રજો ।

ત્રિઘ્નોષ્ઠ વિન્નૈતિ સર્પનિકર કસારિયાનાદિવ ॥

ત્રિગાત્યંકજિનીપત્તેરિય નિશા નશ્યત્યનર્દા ગતિ ।

પૃચ્ચતે જિનમૂર્તય પ્રતિદિન યન્નાન્નિ સમ્પૂર્તયઃ ॥ ૬૩ ॥

અર્થ—જે મનુષ્યના ધરમા સ્ફુરાયમાન ઈવી જિનની
મૂર્તિઓ હમેશાં પૂજાય છે, તે માણસ પાસેથી, સિંહથી
જેમ હાથીઓનો સમૂહ, તેમ સઘલું હુ લ હૂર જાય છે,
તથા ગરુડથી જેમ સર્પોનો સમૂહ, તેમ તેનાથી વિઘ્નોનો

સમૂહ કરતો રહે છે, તથા સૂર્યથી જેમ રાત્રિ, તેમ
તેનાથી ડુરાચરણ તો નાસતુજ ફરે છે ॥ ૬૩ ॥

પરેધારાકારા વ્યસનશિલ્પરિણ્યુત્સવગ્ને ।

વસત્ સકેતસ્ત્રિદિવશિયસપત્તિયુવતે ॥

નગાન્નોર્ધા પોત્ સુકૃતકમલાના ચ સરસી ।

જિનેન્દ્રાણામર્ચા પ્રથિતમહિમાના ચ સદનમ્ ॥ ૬૪ ॥

અર્થ—જિનેન્દ્ર પ્રજુઓની પૂજા (સાતે) વ્યસનરૂપી
પર્વતને (જેદવામાં) વજ્રની ધારા સરસી છે, ઉત્સવ-
રૂપી વનને (વિકસ્વર કરવામાં) વસત ક્ષત્રુ સરસી
છે, દેવલોક અને મોક્ષની સપદારુપ યુવાન સ્ત્રીને
(બોલાવવામાં) સકેત સરસી છે, જવરૂપી સમુદ્રને
(તરવામાં) નાવ સરસી છે, પુણ્યરૂપી કમલોને ઉ-
ત્પન્ન કરવામાં તલાવ સરસી છે, તથા વિસ્તાર પા-
મેલા મહિમાના સ્થાનક સમાન છે ॥ ૬૪ ॥

ન શ્રૂ સાટોપકોપા ન ચ કરયુગલ વાપચક્રાદિચિન્હ ।

કાતાકાતશ્ચ નાકો ન ચ મુગ્યકમલ સપ્રકોપપ્રસાદમ્ ॥

યાનાસીના ન મૂર્તિર્ન ચ નયનયુગ કામકામાજિરામ ।

દાસ્યોત્ફુર્ણા ન ગર્જા મજય જગજિદોયસ્ય દેવ સસંઘ ॥ ૬૫ ॥

અર્થ—જયયુક્ત જવને જેદનારાં ઘ્વાં જે દેવની ટુકું
ટી આટોપ સહિત કોપવાલી નથી, જેના વજ્રે હાથો ચ
પચક્ર આદિકથી ચિહ્નિત થઈને, જોડે, સોલં

स्त्रीयौ शोजितो ययो नथी, जेनु मुखकमल कोप के
प्रसादवाहुं नथी, जेनी मूर्ति वाहनपर बेठेली नथी,
जेनी वने आखो कामनी इहाथी मनोहर थएली
नथी, तथा जेना गालो हास्यथी प्रफुल्लित थया न-
थी, ते देवज सेववा योग्य ठे ॥ ६५ ॥

हवे विनयप्रक्रम कहे ठे

केनाकारि प्रशस्या शशिनिधरलिमा बहिणा च प्रवर्हे ।

बहं चित्र विचित्र जलरूपपटले सारमारन्यसपत् ॥

दुग्धे स्तैग्ध्य सितायामसममधुरिमा पद्मपाणी प्रजाते ।

नैर्मल्य सानुकृत्य पयसि च विनय पुत्ति सद्यशजाते ॥ ६६ ॥

अर्थ—चंद्रमा प्रगसनीक श्वेतता कोणे करी ठे?

तथा मयूरना मनोहर पीठामा विचित्र चित्र कोणे
वनाव्यु ठे? तेम कमलोना समूहमा मनोहर सुग-
विनी सपदा कोणे वनावी ठे? दूधमा चिकाश कोणे
करी ठे? साकरमा अत्यंत मीठाश शोणे वनावी ठे?
सूर्यमा प्रताप कोणे वनाव्यो ठे? तथा पाणीमां अ-
नुकुल निर्मलता कोणे करी ठे? तेम उत्तम कुलमा
उत्पन्न थएला पुरुषमा विनय कोणे वनाव्यो ठे?
(अर्थात् ते सयलां स्वाभाविकज ठे.) ॥ ६६ ॥

धिष्ण्याना गगनो पयोनिधिरपामजोजग्धुस्त्रिपा ।

देवानां त्रिदिव नृणा वसुमती मिध्याचक्ष कुजिनाम् ॥

આરામ પૃથ્વીરુદ્ધા કુમુદિની પ્રેયાન કલાના યથા ।

કાસાર સરસીરુદ્ધા ચ વિનય સ્થાન ગુણાના તથા ॥ ૬૭ ॥

અર્થ—જેમ તારાઓનું સ્થાનક આકાશ છે, પાણીનું સ્થાનક સમુદ્ર છે, કાતિઓનું સ્થાનક સૂર્ય છે, દેવોનું સ્થાનક સ્વર્ગ છે, મનુષ્યોનું સ્થાનક પૃથ્વી છે, હાથીઓનું સ્થાનક વિધ્યાચલ છે, વૃક્ષોનું સ્થાનક વગીચો છે, કલાઓનું સ્થાનક ચંદ્ર છે, તથા કમલોનું સ્થાનક જેમ તદાવ છે, તેમ (સર્વ) ગુણોનું સ્થાનક વિનય છે

નસ્વર્ણાન્નરણૈર્નિજૃપિતવપુ સગ્નિર્ન ચ વ્રાજિતો ।

નો મુક્તાપ્લહારહારિહૃદયો નો દિવ્યગાસોવૃત ॥

નો રપોપચિતો ન નિધુરગરસ્કધાધિરદશ્ચ તત્ ॥

સૌજાગ્ય સમુપૃતિ યદ્વિનયિતા જ્ઞપાજિરામ પુમાન્ ॥ ૬૮ ॥

અર્થ—વિનયરૂપી જૂપણથી મનોહર થયેલો (માણસ) જે સૌજાગ્યને પામે છે, તે સૌજાગ્યને સુવર્ણના આજૂપણથી શોજિતા શરીરવાલો પણ પામતો નથી, તેમ પુષ્પમાલાઓથી જૂપિતથયેલો પણ તે સૌજાગ્યને પામી શકતો નથી, વલી મોતીના હારોથી મનોહર હૃદયવાલો પણ તે સૌજાગ્યને પામી શકતો નથી, તથા દિવ્ય વસ્ત્રોવાલો પણ તે સૌજાગ્યને પામી શકતો નથી, તેમ રૂપવંત માણસ પણ તે સૌજાગ્યને પામી શકતો નથી, તથા હાથીના મનોહર સ્કધપર ચઢેલો માણસ પણ તે સૌજાગ્યને પામી શકતો નથી

अन्यैर्गुणैरलमलकरणं नराणा ।
यद्यस्ति चेद्विनयमरुनमेकमगे ॥
आयाति नायकमिव ध्वजिनीजना यत् ।
सर्वे गुणा स्वयमिदं हृदये वहन्तम् ॥ ६९ ॥

अर्थ—फक्त एक विनयरूप आञ्जुपणज जो अगपर धारण कर्युं होय, तो पत्नी बीजा गुणोरूपी आञ्जुपणोनी मनुष्योने कड जरुर नथी केमके हृदयमा ते विनयने धारण करनार माणसनी पासे, सेनापति प्रते जेम सेनाना माणसो तेम सर्वे गुणो पोतानी मेलेज आवी पहोचे ठे ॥ ६९ ॥

प्रेमपात्र प्रजायते, त्रिनीता पशोऽपि हि ॥
तस्माद्विनय एवाय, स्त्रीकार्यं कार्यकोटिदं ३० ॥

अर्थ—विनयवाला पशुओ पण प्रेमना पात्ररूप याय ठे, (अर्थात् बहुज वहाला लागे ठे,) माटे (पोताना) कार्यमा चतुर एवा माणसोए ते विनयनोज स्त्रीकार करवो ॥ ३० ॥

हवे न्याय प्रक्रम कहे ठे

प्राणा यातु सुरेन्द्रचापस्त्रय सपत्न्यश्चाचिरा ।
मचारा पितृपुत्रमित्ररमणी मुख्या समा बुद्बुदै ॥
तारुण्यादिवपुर्गुणा गिरिनदी वैगंकपारिप्लवा ।
कीर्ते केखिगृह तु नीतिरनित्यमगश्चिर तिष्ठतु ॥ ३१ ॥

અર્થ—(વર્ષાકાલમા થતા) ઇન્દ્રધનુષ્ય સરસ્વી (ચ પલ) કાંતિવાલા પ્રાણો જલે ચાલ્યા જાઓ? ચંચલ સપદાઓ પણ જલે ચાલી જાઓ? પરપોટા સરસા પિતા, પુત્ર, મિત્ર, સ્ત્રી આદિક સચારો જલે ચાલ્યા જાઓ, તેમ પર્વતમાંથી નિકલતી નદીના વેગ સરસા ચંચલ ઇવા શરીરના તારુણ્ય આદિક ગુણો પણ જલે ચાલ્યા જાહે? પણ કીર્તિને ક્રીમા કરવાના વનસર-લો નીતિરૂપી સ્ત્રીનો સગ પક્ત લાવા કાલ સુધી રહો?

યથોપાયવિના નિન્ના-વનીમેતિ નદીવદ્ ॥

સ્વયં નયતોઽન્યર્થ, તથાન્યેતિ શિયા જર ॥ ૭૨ ॥

અર્થ—જેમ નદીનો પ્રવાહ ઉપાયવિનાજ નીચી જ-મીનપ્રતે જાય છે, તેમ લક્ષ્મીનો સમૂહ પણ ન્યાયવત માણસની પાસે પોતાની મેલેજ જાય છે ॥ ૭૨ ॥

સવધી પ્રણયં સર કુસલયૈ સેના ચ રંગદૂહયૈ ।

સ્ત્રીવાહુર્યલયૈ પુરી ચ નિલયૈર્નૃત્ય ચ તાતાલયૈ ॥

ગધર્મશ્ચ રયે સજ્ઞા સહૃદયૈરાત્તવ્રતો ધાડ્મયૈ ।

શિષ્યૌષો વિનયં કુલ ચ તનયૈ રાજાતિ જૂપો નયૈ ॥૭૩॥

અર્થ—જેમ સંવધિ પ્રીતિથી, તલાવ કમલોથી, સેના ઉઠલતા ધોળાઓથી, સ્ત્રીનો હાથ ચુડીઓથી, નગરી મેહેલોથી, નૃત્ય “ તાતા થઈ ” ઇત્યાદિક તાનોથી, ધોળો વેગથી, સજ્ઞા વિદ્વાનોથી, મુનિ શાસ્ત્રોથી, શિ-

પ્યોનો સમૂહ વિનયોથી તથા કુલ જેમ પુત્રોથી
શોજે છે, તેમ રાજા ન્યાયોથી શોજે છે. ॥ ૭૩ ॥

નીતિ કીર્તિવધૂવિલાસસદન નીતિ પ્રસિદ્ધેર્ધુરા ।

નીતિ પુણ્યધરાધિપપ્રિયતમા નીતિ શ્રિયા સગમ ॥

નીતિ સજ્જતિમાર્ગદીપકલિકા નીતિ સહી શ્રેયસા ।

નીતિ પ્રીતિપરપરાપ્રસન્નિની નીતિ પ્રતીતે'પદમ્ ॥ ૭૪ ॥

અર્થ—નીતિ છે તે કીર્તિરૂપી સ્ત્રીને વિલાસ કરવાનું
ઘર છે, પ્રસિદ્ધિને ધારણ કરનારી છે, પુણ્યરૂપી રાજાની
(વહાલી) સ્ત્રી છે, લક્ષ્મીનો સંગ કરાવનારી છે, સ-
જ્જતિના માર્ગમાં દીપકની કલિકા સરસી છે, કલ્યા-
ણની સહી છે, પ્રીતિની પરંપરાને ઉત્પન્ન કરનારી
છે, તથા તે વિશ્વાસનું સ્થાનક છે. ॥ ૭૪ ॥

પૃજ્યોપાસ્તિ રનાદરોઽધમનરે નો યચના ધમિણામ્ ।

સત્યા ધાક્ પુરત પ્રજોરનુચિનત્યાગોઽનુરાગો નિજૈ ॥

સગં સાધુષુ નિત્યકૃત્યકરણ સ્નેહ સર્હાજસ્વિજિ-

દીનાનાથજનેષુ ષોપકરણ ન્યાય્યોઽયમધ્યા સતામ્ ॥ ૭૫ ॥

અર્થ—પૂજ્યોની સેવા, નીચ માણસમાં અનાદર, ધર્મી
માણસોને નહીં ઠગવાપણું, શેઠની સમીપે સત્ય વાણી,
અનુચિત(આચરણોનો) ત્યાગ, સગાઓની સાથે પ્રીતિ,
સાધુઓની સોવત, નિત્યકર્મોનું કરવાપણું, પ્રતાપી-
ઓની સાથે સ્નેહ, તથા દીન અને અનાથો પ્રતે ઉપકાર
એવી રીતનો સ

हवे पैशून्य प्रकृम कहे ठे

चेत्पापापचय चिकीर्षसि रिपोर्मूर्ध्नि क्रमौ धित्ससि ।

क्लेशध्वसमज्जीप्ससि प्रवसन सर्वांगसा दित्ससे ॥

हु कीर्ती प्रजिहीर्षसि प्रतिपद प्रेत्यश्रिय क्षिप्समे ।

सर्वत्र प्रविधेहि तत्प्रियससे पैशून्यशून्य मन ॥ ७६ ॥

अर्थ-हे प्रियमित्र! जो तु पापोने नाश करवाने इच्छतो होय, शत्रुना मस्तकपर पगो मुकवाने (अर्थात् शत्रु-लूनो नाश करवाने) इच्छतो होय क्लेशनो विध्वस करवाने इच्छतो होय, सर्व अपराधोने दूर करवाने इच्छतो होय, पगळे पगळे अपकीर्तिने हरवाने इच्छतो होय, तथा पुनर्जवमा जो लक्ष्मी (मिलवाने) इच्छतो होय; तो सर्व जगोए तु (तारा)मनने चुगलीथी रहित कर?

नाग्नौ नीररह न सर्पलपने पीयूषपुर प्रजा ।

जर्तुर्नान्युदयश्च पश्चिमगिरौ वल्ली न च व्योमनि ॥

न स्थय पने मरौ न मरतामूर्जीरह स्याद्यथा ।

दौर्जन्ये यशसा तथा नहि जग सोमत्पिपा सोदर ॥ ७७ ॥

अर्थ-जेम अग्निमा कमल, सर्पनी जी जमां अमृतनो समूह, पश्चिम गिरिपर सूर्यनो उदय, आकाशमा वेलक्ष्मी, पवनमा स्थिरता, तथा मारवाकृमा कटप वृद्ध होतु नथी, तेम दुर्जनतामा चद्र समान (उज्ज्वल) यशनो समूह खरेखर यतो नथी ॥ ७७ ॥

तत्पत्तिमनुद्यम प्रकटयन् कीर्तिं च कुर्मन् कलि ।
 प्राणान् प्राणजृता हरश्च सुकृत नृत्य वितन्वस्तृषाम् ॥
 आरोग्यं च गिलन्नपथ्यमशन पिद्या च निद्रा दधत् ।
 कारुत्येयं यदीदृते सुजगता पैशून्यमासूत्रयन् ॥ ७८ ॥

अर्थ—जे माणस चुगली करतो थको सौजाग्यप
 णाने इष्टे ठे, ते माणस उद्यमविना संपदाने इष्टे ठे,
 ककास करतो थको कीर्तिने इष्टे ठे, प्राणीश्रोना प्राणोने
 हरतो थको पुण्यने इष्टे ठे, लज्जाने धरतो थको नाच-
 वाने इष्टे ठे कुपथ्य जोजन करतो थको निरोगीपणाने
 इष्टे ठे, तथा निद्रा लेतो थको विद्याने इष्टे ठे (अर्थात्
 ते सधनु असज्जवित पटले न वने तेवु ठे) ॥ ७८ ॥

धर्म धुनोति त्रिधुनोति धिया समृद्धि ।
 इलाषा सिनोति ॥ हुनोति दयापिलासम् ॥
 चिता चिनोति च तनोति तनूपताप ।
 क्रोध धिनोति च नृणा पिशुनत्वमेतत् ॥ ७९ ॥

अर्थ—चुगलीपणु माणसोना धर्मेने नाश करे ठे,
 बुद्धिनी समृद्धिने झूर करे ठे, कीर्तिने गली जाय ठे,
 दयाना विलासने हुजावे ठे, चिता उपजावे ठे, शरीरने
 ताप थापे ठे, तथा क्रोधने वधारे ठे. ॥ ७९ ॥

सांजाग्यादिय सुदरी ॥ येवरीथि श्रिया
 मुद्योगादिय ॥ ८० ॥ ॥ दिमिद्धि पुन ॥

પીયૂષાદિવ નીરજત્વમચિરાત્ પૂજા ચ પુણ્યાદિવ ।

સ્ફુર્જત્કીર્તિજરો નર પિશુનતાત્યાગાહુપાગદ્વતિ ॥ ૬૦ ॥

અર્થ—સૌજ્ઞાન્યથી જેમ સુંદરી, ઉત્તમ વિનયથી જેમ વિદ્યા, ઉદ્યમથી જેમ લક્ષ્મીની શ્રેણિ, સાહસથી જેમ મહામત્રાદિકની સિદ્ધિ, અમૃતથી જેમ તુરત નિરોગીપણું, તથા પુણ્યથી જેમ મોટાઈ મલે છે, તેમ હુગલીના ત્યાગથી માણસને સ્ફુરાયમાન કીર્તિનો સમૂહ પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૬૦ ॥

હવે સત્સગપ્રક્રમ કહે છે

યત્પક્ષોઽપિ નરેન્દ્રજાલફલકે કસ્તૂરિકાજાવજાત્ ।

કાચોઽપ્યાજરણેષુ જૂપસુદશા હીરોપમા યાતિ ચત્ ॥

યત્કાકોઽપિ રસાલશાલશિખરે તાઘ્રાદ્દતામશ્નુતે ।

તત્સગાન્મહતા જગત્પિ ગુણહીના ગુણાના ગૃહમ્ ॥ ૬૧ ॥

અર્થ—રાજાનાં લલાટસ્થલમા કાદવ પણ જે કસ્તૂરીના જાવને જજનારો થાય છે, તથા રાણીઓના આશ્રૂપણોમા કાચ પણ જે હીરાનો ઉપમાને પ્રાપ્ત થાય છે, તેમ આવાના વૃક્ષની ટોંચપર રહેલો કાગનો પણ જે કોયલપણાને જજે છે, તે સઘલુ ઉત્તમના સગથી થયલુ છે, માટે એવી રીતે ગુણહીનો પણ ઉત્તમના સગથી ગુણોના સ્થાનકરૂપ થાય છે ॥ ૬૧ ॥

પાપાપાપહિતાહિતપ્રિયતમાપ્રેયોઽન્નિધેયેતર

ધ્યેષાધ્યેયશુજાશુજપ્રવટનઘ્રેકે વિવેકે રતિ ॥

सगात्सता प्रथितबुद्धिसमृद्धिमिद्धे-
रश्चै पद समुपयात्यपमाननीया ॥

यत्सूत्रतुमपि सौरजसारपुष्प

सगाद्दृष्टि मुकुटेषु नराधिनाथा ॥ ७४ ॥

अर्थ—विस्तार करेल ठे बुद्धिनी सपदानी सिद्धि जेणे
पदा सत्सगथी नीच पण उची पदवीने पामे ठे, केमके
सुगंधयुक्त उत्तम पुष्पोनासगथी सुतरना तांतणानेपण
राजाड (पोताना) मुकुटोमा धारण करे ठे ॥ ७४ ॥

दत्ते चेद्भसना पति फलचृतामायुश्च पाथोजजू ।

स्थंयं निर्जरचूधर सुरगुरगीं कौशल चातुलम् ॥

सर्वज्ञत्वमुमापतिश्च रजनीराज कला पेशला ।

स्तोतुतास्तदय हमेत महता ये सगत स्युर्गुणा ॥ ७५ ॥

अर्थ—सज्जानोना सगथी जे गुणो उत्पन्न थाय ठे, ते
गुणोनी स्तुति करवाने तो, जो शेषनाग पोतानी
जीजो आपे, ब्रह्मा आयुष्य आपे, मेरूपर्वत स्थिरता
आपे, सुरगुरु वचनोनु अतुल्य कौशल आपे, महादेव
सर्वज्ञपणु आपे, तथा चंद्र जो पोतानी मनोहर क-
लाड आपे, तोज तेनी स्तुति थड शके ॥ ७५ ॥

हवे मन शुद्धिप्रक्रम कहे ठे

चेष्टाचो निविकारा यदि शमनिचृते नेत्रपत्रे पत्रिने ।

गाने सध्यानमुष्टा यदि यदि च गतिर्मदमदप्रचारा ॥

क्रोधादीना निरोधो यदि यदि च वनेऽस्थिति प्रीतिपूर्णा ।
हे शवेशप्रवेशश्चिदिह हृदि तदा स्वरमन्येति शुद्धि ॥ ७६ ॥

अर्थ.—हे प्राणी! जो, वाणी विकार रहित होय, नेत्रो
समतायुक्त होय पवित्र एवा गात्रपर (मुखपर) उत्तम
ध्याननी मुद्रा होय, गति मंदमंद प्रचारवाली होय,
क्रोधादिको नो निरोध होय, तथा प्रीतिपूर्वक जोवनमा
स्थिति होय तो क्लेशना आवेशना प्रवेशने वेदनारी
(मननी) शुद्धि पोतानी मेलेज हृदयमा प्राप्त थाय ठे

अस्मा जस्मान्यग किमु किमुत ज्ञमा विमुक्त ।

जटाटोप कोऽय विमु उपरिद निगमनम् ॥

कचालोच कोऽय प्रचुरतपसा कि च तपन ।

न चेद्यत शुद्धि सुकृतमफलीकारकरणम् ॥ ७७ ॥

अर्थ—जो पुण्यने सफल करवाना कारणरूप एवी
मननी शुद्धता न होय तो शरीरे जश्म चोलवाथी शु
थवानु ठे ? तेम पृथ्वीपर लोटवाथी पण शु थवानुं ठे ?
जटानो आटोप धारण करवाथी शु थवानु ठे ? श-
रीरने वस्त्र रहित राखवाथी शुं थवानु ठे ? वालोनो
लोच करवाथी शुं थवानु ठे ? तथा घणा तपो तप-
वाथी पण शु थवानुं ठे ? (मननी शुद्धि विना स-
घलु निष्फल ठे.) ॥ ७७ ॥

स्वर भ्रमन् जगति विचनिशाकरोऽय ।

यैर्यत्रितः नुकृत्यमनोहमत्रै ॥

तेषामशेषमुन्वपोपिणि सिद्धिसौधे ।

वास सदा समजनिष्ट समाधिजाजाम् ॥ ८८ ॥

अर्थ—समताने जजनारा एवा जे माणसोए, जग
तमां स्वेच्छाचारथी भ्रमण करता एवा चित्तरूपी राक्ष
सने पुण्यना कार्योंरूपी मनोहर मंत्रोए करीने यत्रित
करेखो ठे, ते माणसोनो सर्व सुखोने पोषण करनार
एवा मोक्षरूपी मेहेलमां हमेशा वास थएखो ठे ॥ ८८ ॥

विना मन शुद्धिमशेषधर्म

कर्माणि कुर्जन्नपि नैति सिद्धम् ॥

दृग्भ्या विना कि मुकुर करेण ।

यहसपीक्षेत जन स्वरूपम् ॥ ८९ ॥

अर्थ—मननी शुद्धिविना सर्व धर्मकार्योंने करत
एवो पण प्राणी मोक्षमा जइ शकतो नथी, केमके हा
थमा आरीसो पकमीने फरतो, एवो पण प्राणी आ
खोविना पोतानु स्वरूप जोइ शकतो नथी ॥ ८९ ॥

दूती मुक्तिमृगीदृशो यदि मन शुद्धि विधातु रति

स्तत्स्वर्ण रमणीजने च हृदय रह्य प्रजुन्यत्सखे ॥

एतद्धोजजराजिज्जतहृदये न स्वार्थसार्थप्रथा ।

प्राञ्जर्विमुपैति शवररुहा रोह शिजायामित्र ॥ ९० ॥

अर्थ—हे मीत्र । मुक्तिरूपी स्त्रीने (वश करवामा
इती समान, एवी मननी शुद्धिने धारण करवानी ज
तने द्वा होय, तो सुवर्ण अने मनोहर एवी स्त्रीम

લોજાતાં એવા (તારા)હૃદયનુ તારે રક્ષણ કરવું જોઈએ; કેમકે, લોજના સમૂહથી પરાજવ પામેલાં હૃદયમાં, શિલામાં જેમ કમલોનું ઝગવું તેમ, આત્માર્થના સમૂહના વિસ્તારની ઉત્પત્તિ થતી નથી.

હવે દ્યુતપ્રક્રમ (જુગારનુ પ્રક્રમ) કહે છે

જક્તિ જનક્તિ વિનય વિનિહતિ તૃણા ।

પુષ્પાતિ તર્જયતિ વર્યમર્જયરીર્યમ્ ॥

પૂજા પરાજયતિ નીતિમપાકરોતિ ।

દ્યુત વિદૂરયત તદ્વ્યમનાધ્યસૂતમ્ ॥ ૯૧ ॥

અર્થ—હે પ્રાણીઠં ! જે જુગાર જક્તિને તોમીપાડે છે, વિનયને નાશ કરે છે, તૃણાને પુષ્પ કરે છે, મનોહર તથા નિવિરુદ્ધ એવા વીર્યની તર્જના કરે છે, પૂજાનો (કીર્તિનો)પરાજય કરે છે, તથા નીતિને દૂર કરે છે, એવા દુઃખના માર્ગને ઉત્પન્ન કરનારા જુગારને તમો દૂર કરો વધ્યા ઘાન્તિ ઝધૂ વિધાય મ કુધીધુર્ય- સુતાનીહતે ।

ઝપાપાતમુપેત્ય પર્વતપતે પ્રાણાન્ મ ચ પ્રેપ્સ્યતિ ॥

સત્ત્રિજામધિરહ્ય નાનમુદયે કૂલ ચ કાશ્વત્યર્મા ।

કૃત્વા નૈતનકૌતુમ પ્રપુરતે વિત્તસ્પૃહા યો જન ॥ ૯૨ ॥

અર્થ—જે મૂર્ખ માણસ જુગારનુ કૌતુક કરીને ધનની શ્વા કરે છે, તે કુબુદ્ધિનો સરદાર માણસ ઘરમા વંધ્યા સ્ત્રી રાણીને પુત્રોને શ્વે છે, મેરુપર્વતપરથી ઝંપાપાત

કરીને તે પ્રાણોની ઇછા રાખે છે, તથા ઠીકવાલા વાહા-
ણમાં વેસીને તે કિનારે પહોંચવાની ઇછા કરે છે ॥૯૨॥

પ્રાતૃન્ જૂતજરાજિજૂત ઇવ યદ્યુગ્ધો દશા નેદતે ।

જતોક્તિ શૃણુતે ન ચ જ્વરિતવદ્યદ્વચિત્ત પુમાન્ ॥

લજ્ઞામુજ્જતિ મધમૂર્ચિત ઇવાસચ્ચ યત્ર દ્રુત ।

દ્રુત તિત્તવિનાશન ત્યજ મયે તન્મૂર્ચમંત્રીમિત્ર ॥ ૯૩ ॥

અર્થ—જે જુગારમા આસક્ત થયેલો માણસ, જાણે
જૂતોના સમૂહથી પરાજય પામેલો હોય નહીં જેમ, તેમ
જાડઠને તો આંસેથી જોતો પણ નથી, તેમ તે જુગાર-
મા રહેલા ચિત્તવાલો માણસ તાપ ચઢેલાની પેઠે
સેવકના વચનને પણ સાજલતો નથી, વલી તેમાં લીન
થયેલો માણસ મદિરાથી મૃષ્ટિત થયેલાની પેઠે તુરત
લજ્જાનો પણ ત્યાગ કરે છે, માટે હે મિત્ર! મૂર્ચની મિત્રા-
ઈની પેઠે ધનનો નાશ કરનારા, એવા જુગારતે તુ ઠોકીદે

યત્રાપદા વૃદ્ધમુપેતિ શ્વિ ।

કદસ્તરુણામિત્ર વારિજ્ઞૌ ॥

ત્યજતિ તત્કિ ન મનીષિમુર્યા ।

દ્રુત દુરાકૃતમનૂતમાય ॥ ૯૪ ॥

અર્થ—જે જુગારમા, જલવાલી જમીનમાં જેમ વૃદ્ધોનું
મૂલ, તેમ હું છોનો સમૂહ વૃદ્ધિ પામે છે, એવા હુદ્
આશયવાલા, તથા હત્તમજનોથી નહીં સ્તુતિ કરાવેલા
જુગારને, હે પશ્ચિમુર્યો ! તમો કેમ તજતા નથી ?

સ્થાન શૂન્યગૃહ ત્રિતા મહચરા સ્તિગ્ધશ્ચ વેશ્યાજન ।

પાર્ષદ્યા પરમોપિણ પરિજના કાદવરિપાથિન ॥

વ્યાપારશ્ચ પરપ્રિયાપરિચય રૂપ્યાતિશ્ચ ત્રિચચ્ચયો ।

યેષા દ્યૂતકૃતા કથામપિ કથા કુર્યાત્તમ તે મુધી ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—જે જુગારીઓનું સ્થાનક તો બહુ ઘર
હોય છે, જેઓના સોવતીઓ તો સફગાઉં હોય છે,
વેશ્યાસ્ત્રીં જેઝની સ્ત્રી હોય છે, લોકોને ઠગનારા
માણસો જેઝની પાસે વેસનારા હોય છે, મદિરાપાન
કરનારા જેઝનો પરિવાર હોય છે, પરમ્ત્રીના પરિચય-
રૂપ જેઓનો વ્યાપાર હોય છે, તથા ધનના નાશરૂપી
જેઝની રૂપ્યાતિ હોય છે, એવા જુગારીંઝની સાથે બંતમ
બુદ્ધિવાને વાત પણ જામાવે કરવી જોઈએ? ॥ ૧૪ ॥

હવે માસપ્રક્રમ કહે છે

નિ ર્જેવિય મીતિરીતિરફડા સદ્યાનધોરેયતા ।

ફારણસ્ય કથા વૃથા મૃગદશા દુર્લભિરધેવિય ॥

નિર્જેવિય વસ્ત્રપેરચના વંદગ્ધ્યબુદ્ધિર્મુધા ।

માસાસ્યાદિપુ દેહિપુ પ્રણયિતા વ્યર્થા લતેયાપ્રિપુ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—વહેરા માણસો પ્રતે જેમ ગાયનની રચના,
તેમ માંસ જક્ષણ કરનારાઓમાં ધ્યાનનું ધોરેયપણું
નિષ્ફલ છે, વલી આંધલાંડ પ્રતે જેમ સ્ત્રીંઝના કટા-
દોની ક્રીડા, તેમ તેંડ પ્રતે કરેલી દયાની કથા પણ
નિષ્ફલ છે, વલી મુરુદાંડ પ્રતે જેમ વદ્ધાનૂપણની

રચના, તેમ તેડમાં રહેલી ચતુરાશની બુદ્ધિ પણ નિ-
પ્પલ ઠે, તથા અગ્નિમા જેમ વેલડી, તેમ તેડ પ્રતે
સ્નેહજાય રાખવો તે પણ વૃથા ઠે ॥ ૯૫ ॥

હિત્યા હારમુદારમૌકિકમય તૈર્ધોયતેઽહિર્ગલે ।
ત્યક્ત્યા હીરમનુષ્ણધામધગ્ન મૂત્ર ચ તૈ પીયતે ॥
મુક્ત્યા ચ્વદનમિદ્રુધુદવિશદ તૈર્જૃતિરચ્યગ્યતે ।
સત્યગ્યાપરજોગ્યમદ્રુતતર યૈરામિષ જુગ્યતે ॥ ૯૬ ॥

અર્થ—જે માણસો વીજાં અત્યત્ત મનોહર જોજનને
તજીને માંસનુ જઠ્ઠાણ કરે ઠે, તેડ મોતીઓના મ-
નોહર હારને તજીને ગલામા સર્પને નાચે ઠે, ચડ-
સરખા સફેદ દૂધને તજીને તેડ મૂત્ર પીય ઠે, તેમ
ચડ તથા મોલર સરસા નિર્મલ ચ્વદનને તજીને તે-
ઓ શરીરપર રાખ ચોલે ઠે ॥ ૯૬ ॥

સ્વ જ્વાલાજટિલેઽનલે સ વહલે ક્લિપ્ત્યેદતે શીતતા ।
મુત્સંગે જુજગ નિધાય મરિષ સ પ્રાણિત કાદૃતિ ॥
કીર્તિ કામ્યતિ ચાકૃશા કૃપણતામાસૂન્ય સ વ્રસ્તધી
ર્ય કર્તુ કરણમત્રીપ્સ્યતિ જનો જગ્ધ્યા પલ પ્રાણિનામ્ ॥ ૯૭ ॥

અર્થ—જે બુદ્ધિવિનાનો મૂર્ખ માણસ પ્રાણિઓનું
માસ જઠ્ઠાણ કરીને દયા કરવાને ઇછે ઠે, તે માણસ
જ્વાલાઓથી વ્યાકુલ થયેલા મોટા અગ્નિમા પોતાના
શરીરને પેંકીને ઠમકને ઇછે ઠે, તથા ચોલામા ઝેરી

સર્પને રાક્ષીને તે જીવિતને છે છે, તેમ અત્યત કૃ-
પણપણું રાક્ષીને તે કીર્તિને છે છે ॥ ૬૭ ॥

ચૈતન્ય ત્રિપજ્જ્ઞાદિવ મંથો પાનાદિવ પ્રાજ્ઞતા ।
વિદ્યાલમ્ય સમાગમાદિવ ગુણપ્રાપ્તોઽજિમાનાદિવ ॥
શીલ સ્ત્રીજનસંસ્તરાદિવ મન દ્વેશાદિવધ્યાનધી-
દેવાર્ચાશુચિતાદિપુણ્યમલિલ માસાશનાન્નશ્યતિ ॥ ૬૮ ॥

અર્થ—જેમ જેરના જઘણથી ચૈતન્ય, મદિરાપા-
નથી ડાહ્યાપણ, આલસના સમાગમથી વિદ્યા, અજિ-
માનથી ગુણોનો સમૂહ, સ્ત્રીઓના (અગોપાગની)
પ્રશસાથી શીલ, તથા મનના દ્વેશથી જેમ ધ્યાનની
બુદ્ધિ, તેમ માસજઘણથી દેવપૂજા તથા પવિત્રપણા-
દિકથી (ઉત્પન્ન થયેલું) સર્વ પુણ્ય નાશ પામે છે ॥ ૬૮

પારદારિકનરઃ પરપત્ની, તસ્કરશ્ચ પરકીયત્રિજ્ઞતિમ્ ॥

જોત્તુમિદ્ધતિ યથેદ તથા સા, યામિયોપચિતમામિપલુબ્ધ ૬૯

અર્થ—જેમ પરસ્ત્રીનો લાલચુ માણસ પારકી સ્ત્રીને
છે છે, તથા ચોર જેમ પરના ધનને છે છે, તેમ
માસજઘણમા લુબ્ધ થયેલો માણસ માસથી પુષ્ટ થ-
યેલા (પશુને) છે છે. ॥ ૬૯ ॥

હવે મધ્યપ્રકર કહે છે

સ્વામિત્વ સમુપૈતિ કિકરનર પ્રેપ્યત્વમેતિ પ્રત્યુ ।

શત્રુ સોદરતા મુપૈતિ જજતે પ્રત્યથિતા સોદર ॥

જાયાત્વ જનની પ્રયાતિ જનનીજાય ચ જાયાજનો ।

ધર્મધ્વસધુરાધુરીણમધુન પાનાન્નિજ્ઞતાત્મનામ્ ॥ ૧૦૦ ॥

અર્થ—ધર્મના નાશરૂપી ધોંસરીને ધરવામા વલદ સ માન એવા મધ્યપાનથી પરાન્નવ પામેલ છે આત્મા જેઠનો એવા માણસો ચાકરને શેઠરૂપ લેખેઠે, શેઠને ચાકરરૂપ લેખે ઠે, શત્રુને જાણ લેખે ઠે, અને જાણને શત્રુ લેખે ઠે, તથા પોતાની માતાને પોતાની સ્ત્રીતરિકે લેખે ઠે, અને પોતાની સ્ત્રીને પોતાની માતા તરિકે લેખે ઠે ॥૧૦૦॥

દદાત્યદેય ચ દધાત્યધેય ।

ગાયત્યગેય ચ પિબત્યપેયમ્ ॥

જયત્યજેય ચ નયત્યનેય ।

ન કિં મુરાપાનકર કરોતિ ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થ—મદિરાપાન કરનારો માણસ નહીં દેવાલાયક વસ્તુ દીધે ઠે, નહીં ધારણ કરવા લાયક ધારણ કરે ઠે, નહીં ગાવાજોગ ગાય ઠે, નહીં પીવા લાયક પીધે ઠે, નહીં જીત કરવા લાયકને જીતે ઠે, તથા નહીં લેણજગ લાયકને લેણ જાય ઠે, માટે એવી રીતે મદિરાપાન કરનાર માણસ શુ કાર્ય નથી કરતો ? (અર્થાત્ સઘણુ અયોગ્ય કાર્ય કરે ઠે) ॥ ૧૦૧ ॥

યજ્ઞામ્યતિ ગૃહે ગૃહે વિવસના યજ્ઞત્વરે શેરતે ।

યજ્ઞમૌ નિપતત્યમુજિતમુખા યજ્ઞારટતિ સ્ફુટમ્ ॥

યધીથીપુ ત્રિસતિ કોશિતદ્વશો જટપત્યજટપ્ય ચ ય-

ચટ્નાદ ચ રદતિ મૂઢમતયસ્તન્મચવિસ્ફુર્જિતમ્ ॥ ૧૦૨ ॥

અર્થ—(મદિરાપાન કરનારા મૂઢ બુદ્ધિવાલા માણસો) જે ઘરે ઘરે જટક્યા કરે છે, નગ્ન થઈને ચોવટામાં સુઈ રહે છે, છુલ્લા મુલો રાસીને પૃથ્વીપર પહે છે, પ્રગટ રીતે વરાહા પાહે છે, આલો વીંચીને ગલીઓ-મા પ્રવેશ કરે છે, નહીં ઘોલવાલાયક (અપશબ્દો) બોલે છે, તથા જે અત્યત્ત રહ્યા કરે છે, તે સઘણુ મગપાનનું પરિણામ છે ॥ ૧૦૨ ॥

ઘ્યાધીનામગધિ પદ ચ ત્રિપદામુન્માદમાશ્ચઙ્કિયા ।

ધામાધન્યગિરા ગુહામયશસ્તા સ્થાન ગ્નિ ચૈનસામ્ ॥

આધાર ચ યુધા ક્રુધા પરિપદ સજોગઙ્ગમિં ત્રિયા ।

મુચાચારત્રિચારચારુરચનાનિર્ગારિણીં ચારણીમ્ ॥ ૧૦૩ ॥

અર્થ—હુ લોની સીમાસરણી, આપદાઓના સ્થાનસરણી, ઊન્માદ અને પ્રમાદની બુદ્ધિના ધામ સરણી, જરાવ વચનોની ગુફાસરણી, અપયજાના સ્થાનક સરણી, પાપોની જાણ સરણી, લગ્નાઈના આધાર સરણી, ક્રોધની સજા સરણી, જયોની સંગમજૂમિસરણી તથા આચારના વિચારની મનોહર રચનાને અટકાવનારી એવી મદિરાને, હે મિત્ર ! તુ તજી દે? ॥૧૦૩॥

मतिकमखिनीनाग ठाग छुरुहहविर्जुज ।
 प्रकटितदयादैन्यं सैन्य प्रमादमहीपते ॥
 व्यसनपयसा सिधु बधु कपायधरास्पृशा ।
 परिहर सुरापान यान विपत्पुर्ववर्त्मनि ॥ १०४ ॥

अर्थ—बुद्धिरूपी कमखिनीनो (नाश करवामां)
 हाथी समान, कुतर्करूपी अग्निप्रते घोकरासमान,
 प्रगट करेल ठे दयाप्रते दैन्यजाव जेणे एवा, प्रमाद-
 रूपी राजाना सैन्य सरखा, आपदारूपी पाणीना स
 मुद्र सरखा, कपायरूपी प्राणीर्जना वधुसरखा, तथा
 छु सरूपी नगरना मार्गमां वाहन सरखा एवा सु-
 रापानने, हे प्राणी ! तु तजी दे ? ॥ १०४ ॥

हवे वेश्याप्रक्रम कहे ठे

यक्षक विटकोटिक्लनिपतसिष्टीयनाना घटी ।
 यक्षश्च जनगमादिजनतापाणिप्रहारास्पदम् ॥
 यज्ञात्र बहुबाहुदरुनिधिरुकोमीकृतिप्रशित ।
 प्रेमतासु दधाति धावकशिलातुल्यासु वेश्यासु क ॥ १०५ ॥

अर्थ—जे वेश्याओनु, मुख, क्रोमो गमे लफगा-
 र्जना मुखमांथी पडता थुकनी कुमी सरखु ठे, तथा
 जेर्जनी वाती चाराल आदिकना हाथोथी हणाएली
 ठे, तथा जेओनु थग घणा माणसोना वाहुदरुना
 आदिगनथी शिथिल थइ गयु ठे, एवी धोवीनी शीला-

સરસ્વી વેશ્યાલંભા કયો માણસ પ્રેમને ધારણ કરે ?
(અર્થાત્ કોઈ પણ ધારણ ન કરે) ॥ ૧૦૫ ॥

રત્યેયાસમમાયક પશુપતિ પુત્ર્યેવ જમિષ્ટૂત ।
શત્ર્યેગાપ્સરમાપતિ મુરરિપુ પુત્ર્યેન પાથોનિષે ॥
રોહિણ્યેવ સુધામરીચિરવને પુત્ર્યેન પૌલસ્ત્યજિદ્ ।
વાહુન્યા પરિરન્યતે ગણિકયા ત્રિતેહયા કુપ્તયપિ ॥ ૧૦૬ ॥

અર્થ -કામદેવ જેમ રતીથી,મહાદેવ જેમ પાર્વતીથી,
શુક્ર જેમ શુક્રાણીથી, વિષ્ણુ જેમ લક્ષ્મીથી, ચંદ્ર જેમ
રોહિણીથી, તથા રામ જેમ સીતાથી આલિંગન કરાય
ઠે, તેમ કુટ્ટી પણ ગણિકાથી (ફક્ત) ધનની શ્લેષ
કરીનેજ વસ્ત્રે હાથોથી આલિંગન કરાય ઠે ॥૧૦૬॥

યાસુ વ્રજન્ યાતિ જન કદાચિ
જ્ઞામ્યા ચ પ્રાતર્યપિ મોહમૂઢ ॥
અનેકલોકે પ્રતિસેવિતાસુ ।
કિ તાસુ વેશ્યાસુ રતિ શુચાય ॥ ૧૦૭ ॥

અર્થ-જે વેશ્યાલં પ્રતે ગમન કરનારો માણસ કોઈ
વચ્ચતે તો વેદેન તથા માતાપ્રતે પણ મોહથી મૂઢ થઈ
જાય ઠે, એવી અનેક લોકોથી સેવાવેલી તે વેશ્યાલં-
ભા (કરેલી) પ્રીતિ શુ કલ્યાણકારી નિવડે ઠે ?
(અર્થાત્ નથીજ નીવડતી) ॥ ૧૦૭ ॥

ધન પ્રીતિ ધનમપિ ચ રૂપ નિરૂપમ ।
ધન ધનમપિ ચ બુદ્ધિનિગ્વધિ ॥

धन देवो यासा घनमपिच यासा गुरुरिह ।

विधत्ते वेश्यासु प्रणयमिह कस्तासु मतिमान् ॥ १०८ ॥

अर्थ—जे वेश्याओंने प्रीति, निरूपम रूप, मनोहर
आचार, अत्यंत बुद्धि, देव तथा गुरु पण धनज ठे, एवी
वेश्याजमां कयो बुद्धिवान माणस आ जगतमां प्रेम
धारण करे ? (अर्थात् कोइ पण न करे) ॥ १०८ ॥

मासं स्मर स्मरनरेश्वरस्थिनीना ।

तासा पणाबुजदृशा हि दृशा निदासान् ॥

यद्रूपदीपकलिकासु मनोहरासु ।

स्नेहकयासु घटव शखजीजयन्ति ॥ १०९ ॥

अर्थ—हे प्राणी ! कामदेवरूपी राजानी सेना समान,
एवी ते वेश्याजना आंखोना कटाकोतुं तु स्मरण नहीं
कर ? केमके जे वेश्याजनां स्नेहने क्षय करनारी (ते-
खने क्षय करनारी) रूपरूपी मनोहर दीवानी शिखा
जमा घणा माणसो पतंगीआनी क्रीडाने प्राप्त थाय
ठे (अर्थात् ठेवटे मृत्यु पामे ठे) ॥ १०९ ॥

हवे पापधि (शिकारनु) प्रक्रम कहे ठे

तेज्य स्वापदपेटकं महसुरै सर्वरपित्रस्यते ।

तै सार्धं जपणा प्रमति विपदा पूराह्यमोन्मुला ॥

विध्यते विविधायुधैश्च पशय पुण्यं समं तै समे ।

ये मूढा अटगीमदन्ति विकटा प्रारब्धपापार्जय ॥ ३१० ॥

अर्थ—धारण करेल ठे शिकारनु व्यसन जेजण, एवा

જે મૂઢ માણસો (શિકારમાટે) જયકર જંગલમાં જ-
ટક્યા કરે છે, તેઓથી વનવાસી પ્રાણીઓ સહિત
સઘલાં સુખો પણ ગ્રાસ પામે છે, વલી તેઓની સા-
થેજ વેગવાલા કુતરાઈ સહિત ડુ.લ્લના સમૂહો પણ
જમ્યા કરે છે, વલી વિવિધ પ્રકારના આયુધવાલા
ઘવા તેઓ પશુઓની સાથે (પોતાના) પુણ્યોને પણ
વીંધી નાખે છે ॥ ૧૧૦ ॥

સપર્ક નરકં કલિં ચ કુશલંવર સતા સગમં ।

પ્રીતિં ત્રીતિર્નરે રથે પરિચય પ્રેમાપદા પ્રાપ્તૈ ॥

હઠેગ વિનયૈર્નયૈરમિલન ચેદીહસે હે સલે ।

સત્યગ્રાતજયકર કુર તદા સાટોપમાહોટનમ્ ॥ ૧૧૧ ॥

અર્થ—હે મીત્ર ! જો તુ નરકસાથે સગમ કરવાને,
પુણ્યસાથે ક્લેશ કરવાને, સજ્જનોની સોવતસાથે વૈર
કરવાને, જયના સમૂહસાથે પ્રીતિ કરવાને, પાપોની
સાથે પરિચય કરવાને, ડુ લ્લદાયક વસ્તુડંસાથે પ્રેમ
કરવાને, વિનયસાથે હઠેગ કરવાને, તથા ન્યાયસાથે
નહીં મલવાને ઇચ્છતો હોય, તોજ પ્રાણીડના સમૂહને
જય કરનારા ઘવા શિકારને આટોપસહિત કર ॥ ૧૧૧

આનંદા વનગાસિનામમુમતા ગીતાનિ તેષામસૃક્ ।

કુટ્યા કુકુમહસ્તકા અનુચરા કુરા શુના રાશય ॥

જતુગ્રાતપલાન્યહો રસવતી યસ્મિન્ સ્થગવ્યામહે ।

શ્વત્રસ્ત્રી ગાયુજિ કસત્ર ગઢેત્ સુધી ॥ ૧૧૨ ॥

અર્થ—જે શિકારરૂપી (વિવાહના) મહોત્સવમાં
 વનવાસી પ્રાણીઝંના આક્રદરૂપી ગીતો ઠે, તેઓના
 રુધીરથી ઝરાણાં લાવોચીઆઝંરૂપી કુકુમના હાથા
 ઝં (ઝાપા) ઠે, જ્યાં કૂર કુતરાઝંના સમૂહો સોવતીઝં
 (જાનૈયા) ઠે, વહી અહો ! જ્યાં પ્રાણીઝંના સમૂહના
 માંસની રસોડ ઠે, તથા જ્યાં નરકરૂપી છી આવીને
 શિકારીઝંને આલિગન કરે ઠે, એવા તે મહોત્સવમાં
 કયો ઊત્તમ બુદ્ધિવાન માણસ જાય?(અર્થાત્ ન જાય)

ये नीर विपित्रन्ति निर्जरज्जव कुजे च ये शेरते ।

ये खादन्ति तृणानि काननशुषि ग्राम्यन्ति येऽहनिशम् ॥

ये च स्वैरग्रिहारमारमुलिता निर्मन्तव्यो जन्तवो ।

इत्था तान् मृगयासु क समज्जवज्જેષુ નાજ્યાગત ॥૧૧૩॥

અર્થ—જે વિચારા નિરપરાધી (વનવાસી) પશુઝં
 ઝરણાઝંનુ પાણી પીએ ઠે, ઝાઝીમાં સુડ રહે ઠે, ઘાસો
 લાય ઠે, વનની ઝૂમિમા હમેશાં ઝ્રમણ કરે ઠે, એવી
 રીતે જેઝં સ્વેચ્છાચારી મનોદ્વર વિહારથી સુખી થએ-
 લા ઠે, તેઓને શિકારમાં હાણીને, કયો માણસ નર-
 કનો પોણો થયો નથી ? ॥ ૧૧૩ ॥

जायान् प्रता यत्र नज्जोऽनुज्जुगान् ।

जयययार्थं समुपैति हानिम् ॥

આલોટકં પેટકમાપદા ક ।

કૌતુહલેનાપિ કરોતિ ધીમાન્ ॥ ૧૧૪ ॥

અર્થ—જે શિકારમા, સ્વેચર, જલચર, અને થલચરને
હણનારા શિકારીઝના ત્રણે પુરુષાર્થો હાનિ પામે છે,
એવા હુલના સમૂહસરસ્યા શિકારને ક્રીડામાત્રથી
પણ કયો બુદ્ધિવાન આચરે? (અર્થાત્ નજ આચરે) ૧૧૪

હવે ચોરિકાપ્રક્રમ કહે છે

પ્રહારો યદ્યથા યે સ્તદનુ શિરસો મુરુનમયો ।

સરારોપાદોપ સ્તદનુ ચ જગદ્ગાલિસહનમ્ ॥

તત શૂલારોહો જવતિ ચ તતો દુર્ગતિગતિ

વિચાર્યતઘૌર્યાચરણચરિત મુચતિ ન ક ॥ ૧૧૫ ॥

અર્થ—જે ચોરી કરવાથી પ્રથમ તો લાકડી આદિ
કપી માર પડે છે, પછી મસ્તક મુઢાવવું પડે છે, પછી ગથે
ડાપર વેસવું પડે છે, પછી જગતની ગાલો સહન કરવી
પડે છે, પછી શૂલિપર ચઢવું પડે છે, તથા તેથી ઠેવડે
દુર્ગતિમા ઉપજવું પડે છે, એવી રીતના ચોરીના આચ-
રણના હવાલ વિચારિને, તેનો કોણ ત્યાગ ન કરે? ૧૧૫

નૃણા પ્રાણા બાહ્યા યદનયયશો યદ્યદમલ્લ ।

કુઝાચારો યદ્યાનુપમમહિમા યદ્યગરિમા ॥

કઝાના યત્કેલિર્યદસમતમા રૂપરચના ।

ધન તથૈરાત્ત નિસિલ્લમપિ તૈ સહત્તમિદમ્ ॥ ૧૧૬ ॥

અર્થ—જે ધન માણસોના બાહ્ય પ્રાણો છે, નિર્દોષ યશ
છે, ચાર છે, અનુપમ મહિમા છે, મોટાઈ છે,

કલાઝની ક્રીમા ઠે, તથા જે અતુલ્ય રૂપની રચના ઠે,
 ઇતુ પરધન જેઝંણ ચોરેલુ ઠે, તેઝંણ સઘલુ હરેલુ ઠે

ધૈર વિશ્વજનૈરકારિ કલહ કીર્ત્યા ચ લોકધર્મી ।

કૃત્યર્મત્સર ઉત્સવૈશ્ચ વિરહ સૌલ્યૈરસૂયોદય ॥

પ્રાણૈ રપ્રિયતા પ્રિયૈરલપન ડોહશ્ચ ધર્મેન્નયા ।

વિશ્રજ્ઞેન હૃથશ્ચ તૈરતિશઠૈ યૈશ્ચૌરિકા નિર્મમે ॥ ૧૧૭ ॥

અર્થ—જે અત્યત ડુષ્ટોણ ચોરી કરેલી ઠે, તેઓણ
 જગતના લોકો સાથે વૈર કરેલુ ઠે, કીર્તિસાથે ક્લેશ કરે-
 લો ઠે, ઘણે લોકોના કાર્યોસાથે મત્સર કરેલો ઠે, ઉ-
 ત્સવો સાથે વિરહ કરેલો ઠે, સુખો સાથે અદેલાડનો
 ઉદય કરેલો ઠે, પ્રાણોસાથે અપ્રીતિ કરેલી ઠે, સ્નેહીઝ
 સાથે અવોલા કર્યા ઠે, ધર્મની ઇષ્ટા સાથે ડોહ કરેલો
 ઠે, તથા વિશ્વાસ સાથે હૃથ કરેલો ઠે ॥ ૧૧૭ ॥

તન્કીર્તિં કુમુદેન્કુકુન્દકાલિકાકર્પૂરપૂરોપમા ।

તત્સ્ફુતિ પરમપ્રમોદવિલમત્પાથિત્ર્યપાથ પ્રપા ॥

તન્મૂતિ સ્મરપાર્થિવસ્મયશશિસ્વર્નાણુરુદ્ગ્રાજતે ।

ચૌંય યૈર્મુમુચે લસદ્ગુણગણારામૈકદાવાનલમ્ ॥ ૧૧૮ ॥

અર્થ—જેઝંણ ઝલસાયમાન થતા ગુણોના સમૂહરૂપી
 વર્ગીચાને (વાલવામા) દાવાનલ સરસી ચોરીને તજે-
 લી ઠે, તેઝંની કીર્તિ, ચઢવિકાસી કમલ, ચઢ, ડોલ-
 રની કલી, તથા કપૂરસરસી ઝજ્જલ ઠે, તથા તેઝંની
 સ્ફુર્તિ, ઉત્કૃષ્ટ હર્ષથી ફેલાવો પામતુ જે પવિત્રપણું

तेरूपी पाणीनी परब सरखी ठे, तेम तेथोनी मूर्ति,
कामदेवरूपी राजाना (रूपना) गर्वरूपी चंडने (ग्रस्त
करवामां) राहुसरखी शोने ठे ॥ ११७ ॥

श्रीकीर्तिविस्फुर्तिखताम्बुगाह ।

दौर्जग्यदैर्न्याम्बुजसप्तवाहम् ॥

विश्रजधाराधरगन्धवाह ।

विमुच चौर्य दुरितप्रवाहम् ॥ ११८ ॥

अर्थ—अपकीर्तिना फेळावारूपी वेलमीने (वृद्धि
करवामां) वरसाद सरखी, दुर्जग्यपणु तथा दरिद्र-
तारूपी कमलने (विकस्वर करवामां) सूर्य सरखी,
अने विश्वासरूपी मेघने (नाश करवामां) पवन स-
रखी, तथा पापोना प्रवाह सरखी, एवी चोरीने, हे
प्राणी ! तु तजी दे ? ॥ ११९ ॥

हवे परखीप्रकस कहे ठे

नो हास्य सुरतप्रपचचतुर नाखिगन निर्जर ।

नैवोरोजसरोजयुग्मललुठत् पाणिं प्रमीळामलम् ॥

नो धिगाधरचुगन स्थिरतथा बुर्यात् पुमान् प्रेयसी

मन्येषा रमयन्निकामचकित कामीति काम्या न ता ॥ १२० ॥

अर्थ—कामी भाणस परखीनी साथे विळास करतो
यको ते समये अत्यंत वीकनो मायों, तेणीनी साथे स-
जोगना योग्य एवु हास्य करी शकतो नही
तेणीने. खिगन करी शकतो नही.

स्तनरूपी कमलना युग्मपर (बरोबर) हस्ताक्षेप करी
शक्तो नथी, (अत्यंत सुखथी) सारी रीते आंखो वींची
शक्तो नथी, तेम स्थिरताथी तेणीना चिंवसरखा
होठनु चुवन पण वेश शक्तो नथी, माटे तेवी पर-
स्त्रीने (जोगववानी) इछाज करवी नहीं ॥ १२० ॥

पौराणा पुरत प्रपच्य महिमा दत्त पितृन्या स्वय ।

यो दत्त्वा स्वकर करेण च धृत सप्तार्चिषा साक्षिकम्

त दित्वा पतिमीहते यदितर या कामिनी कामिन ।

तजून कथमात्मसाजवति सा स्वच्छदसचारिणी ॥ १२१ ॥

अर्थ—जे पतिने नगरना लोकोनी समीपे महो-
त्सवपूर्वक मावापे पोते आपेलो ठे, तथा जेने, पो
तानो हाथ तेना (पतिना) हाथमा आपीने अग्निनी
साक्षिण बरेलो ठे, एया पतिने तजीने जे स्त्री बीजा
कामी पुरुषने इछे ठे, ते स्वच्छदाचारी स्त्री खरेखर
“पोतानी” शीरीते थाय ? ॥ १२१ ॥

पूर्णाऽप्यन्यपराजवैकतमसा यत्नगतो ग्रस्यते ।

प्रादुर्भूतकलकपककलित सुश्लोकशीतद्युति ॥

नीचाचारिण्यौ महानिज जवेदापातमात्रप्रिये ।

कोऽस्मिन् स्वैरविहारकारिणि सुधी प्रीत परस्त्रीजने ॥ १२२ ॥

अर्थ—जे परस्त्रीना संगथी प्रयात अने सपूर्ण पण
चऊ अन्यना (राहुना) पराजवरूपी - - - - - कारथी ग्रस्त

થાયઠે,તથા ઉત્પન્ન થણા કલંકરૂપી પંકથીઠવાણો
થયો ઠે,માટે નીચના આચારની વિવિધા જેમ સજ્જાન,
તેમ ધર્મી હુ.સ્વદાયક તથા સ્વેષ્ટાચારી પરછીમાં કયો
ઉત્તમ બુદ્ધિવાન માણસ પ્રીતિવાલો થાય ? ॥૧૨૨॥

ધોષેષુ સ્થિતિમીહતે સ વિમતિર્મુક્ત્યામરાણા પુરીં ।

ત્યક્ત્યા મદરમેદિનીમયકરાતુત્સાતુમુત્કશ્ચ સ ॥

પાતુ ઘાત્તિ મુક્તિર્નિર્મલજલ સ ગ્રામમાર્ગોદકમ્ ।

ત્યક્ત્યામપ્રમદા પરપ્રિયતમા ચ સેવિતુ કાક્ષતિ ॥ ૧૨૩ ॥

અર્થ—જે માણસ પોતાની સ્ત્રીને તજીને પરછીને
સેવવાને ઇષ્ટે ઠે,તે બુદ્ધિવિનાનો માણસ દેવતાની નગ-
રીને ઘોડીને ગોકુલમાં (ગાયોના ટોલામાં) રહેવાનું
ઇષ્ટે ઠે,તથા (સુવર્ણમાટે) મંદરાચલની જૂમિને તજીને
ઊકરના ખોદવાને ઇષ્ટે ઠે, તેમ નિર્મલ જલ તજીને
ગામફાની ગટરનું પાણી પીવાને તે ઇષ્ટે ઠે ॥૧૨૩॥

નિજાગનામગમનગરગા

દન્યેષુ ગ્રાત્તસુ યથાત્મકોપ ॥

તથા પરંપામિતિ મન્યમાના-

સ્ત્યજન્તિ સત પરકીયપત્ની ॥ ૧૨૪ ॥

અર્થ—જેમ અન્ય માણસો, કામદેવના રગથી પોતા-
ની સ્ત્રીના સંગમને ઇષ્ટે ઠે, પોતાને જેમ ક્રોધ ઘડે
ઠે, તેમ પરને પણ ઘડે, એવું વિચારતા થકા સજ્જાન
પ્રરૂપો ધ્યાન કરે ઠે ॥ ૧૨૪ ॥

હવે ઇન્દ્રિયપ્રક્રમ કહે છે

સારગાન્ પ્રમરાનિજાશ્ચ શલ્લજાન્ મીનાશ્ચ મૃત્યુગતાન્ ।

કર્ણધ્રાણશરીરનેત્રરસનાકામૈ પ્રકામોત્સુક ॥

દૃષ્ટા શિષ્ટપથપ્રવૃત્તિચિપિનશ્રેણીસમુત્પાટને ।

સાટોપદિપમિન્દ્રિયવ્રજમિમ ધીમાન્ વિધત્તે વશમ્ ॥ ૧૨૫ ॥

અર્થ—કાન, નાશિકા, સ્પર્શ, નેત્ર તથા જીજના રસચી, (અનુક્રમે) હરિણો, પ્રમરો, હાથી, પતંગીશ્ચાંડ, તથા માઠલાંડને મૃત્યુ પામેલા જોડને, ઉત્તમ માર્ગની પ્રવૃત્તિરૂપી વનની શ્રેણિનો નાશ કરવામા ઉદ્ધત થયેલા હાથીસરલા, આ ઇન્દ્રિયના સમૂહને, બુદ્ધિવાન માણસ અત્યંત ઉત્સુક થઈને વશમા રાખે છે ॥૧૨૫॥

દન્તાજોરહિણીવિકાશનત્રિધાં યોડજોજિનીવલ્લજો ।

યો લાપશ્ચક્ષ્ણાક્ષાપજલ્લઘૌ પીયૂષપાદોપમ ॥

ય સ્પર્શાનુધારહાલિજલ્લદો યશ્ચોત્પથપ્રસ્થિતૌ ।

પારીણશ્ચ તમુધ્ધુર ત્રિપચિણા ગ્રાત જયન્ જજ્ઞાઝ્ ॥ ૧૨૬ ॥

અર્થ—જે ઇન્દ્રિયોનો સમૂહ કપટરૂપી કમલનીને વિકસ્વર કરવામા સૂર્યસમાન છે, તથા લપટતાની કલાના સમૂહરૂપી સમુદ્રને (વૃદ્ધિ કરવામા) ચંદ્રસમાન છે, તેમ જે સ્પર્શરૂપી વૃક્ષોની પક્તિને (ઊગાનવામા) વરસાદ સમાન છે, અને ઊન્માર્ગના પ્રસ્થાનમા જે પારંગામી છે, એવા ઉદ્ધત ઇન્દ્રિયના સમૂહને જીતતો થકો ગ્રાણી કલ્યાણને જજનારો થાય છે ॥ ૧૨૬ ॥

મ પ્રાગ્યૈર્જલનૈવિના રસવતીપાક ચિકીર્ણુ કુધી
 સ્ત્યક્ત્વા પોત મગાધગાધિતરણ દોન્યાં વિધિત્સુધ મ ॥
 વીજાના વપનૈર્ત્રિનેદ્વતિ સ ચ દ્વૈત્રેષુ ધાન્યોક્તમ ।
 યોઽક્ષાણા વિજયર્થિના સ્પૃહ્યતિ ધ્યાન વિવાતું શુભમ્ ॥૨૭॥

અર્થ—જે માણસ ઇંદ્રિયના જીતવા વિના શુભ ધ્યાન
 ધરવાને ઇચ્છે છે, તે કુબુદ્ધિ માણસ દેવીપ્યમાન અગ્નિ
 ત્રિના રસોદ્ધાક કરવાને ઇચ્છે છે, તથા વહાણને તજીને
 હાથોથી અગાધ સમુદ્ર તરવાને ઇચ્છે છે, તેમ વીજ વા-
 ળ્યાવિના તે દ્વૈત્રોમા ધાન્યની ઉત્પત્તિને ઇચ્છે છે ॥૨૭॥

રાગદ્વેપવિત્તિર્જયામ્બુજગ્ને ય પશ્ચિનીના પતિ ।
 કૃત્યાકૃત્યત્રિરેકકાનનપયોગાદપ્રગાહશ્ચ ય ॥
 ય સદ્બોધત્રિરોધજધરશિર શનપ્રહારોપમ ।
 સામ્યોદ્ધામમય સમિદ્વિજય કૃત્યા જગાનત્યાન્ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—જે ઇંદ્રિયનો જય, રાગદ્વેપના જયરૂપી કમ-
 લોના વનને (વિક્ષર કરવામાં) સૂર્યસમાન છે, તથા
 જે કૃત્યાકૃત્યના વિવેકરૂપી વનને (શુદ્ધિ કરવામાં)
 વરસાદના પ્રવાહતુલ્ય છે, તેમ જે ઉત્તમ બોધના વિરો-
 ધરૂપી પર્વતના શિખરને (જેદવામાં) વજ્રના પ્રહાર-
 તુલ્ય છે, એવા સમતાના ઉદ્ધાસવાલા ઇંદ્રિયોના જયને
 કરીને, હે પ્રાણી ! તુ આનંદિત થા ? ॥ ૨૮ ॥

વિદ્વામો વહુશો ત્રિચારવર્ચનૈશ્વેતશ્ચમત્કારિણ ।
 શૂરા મુક્તિ-મૂહુક્ષશશ્ચ સમરવ્યાપારવજ્રાદરા ॥

દાતારોડપિ પદે પદે ધનધનૈ કટપદુકટપા કલૌ ।

તે કેડપીઝિયતસ્કરૈરપહૃત યેપા ન પુણ્ય ધનમ્ ॥ ૧૨૯ ॥

અર્થ—(આ જગતમા) વિચારપૂર્વક વચનોં કરીને ચિત્તમાં આશ્ચર્ય અપજાવનારા ઘણા વિદ્વાનો ઠે, તેમ રણસંગ્રામરૂપી વ્યાપારમાં આદરવાલા થાલા એવા શૂરાડ પણ હજારો ગમે ઠે, તેમ ઘણાં ધનથી આ કલિ-કાલમાં કટપદુકટ સરલા પગલે પગલે દાન દેનારાઓ પણ ઘણા ઠે, પણ જેઓનુ પુણ્યરૂપી ધન ઇંડ્રિઓરૂપી ચોરોં ચોરેલુ નથી, એવા તો વિરલાજ હોય ઠે ॥૧૨૯॥

હવે દયાપ્રક્રમ કહે ઠે

શત્રુસ્યૈન સુરદિપો મધુરિપોરેવાનુજાના પતિ ।

શ્રીદસ્યૈવ ચ પુષ્પકં પદ્મપતેરેવોદ્ધૂમામણિ ॥

સ્કદસ્યૈવ જુગતુગગણપતેરેયોંદુરો વાહન ।

ધન્યસ્યૈવ શિશુધ્રનિ પ્રતિદિતા યાન કૃપા કોત્રિદૈ ॥૧૩૦॥

અર્થ—ઝડનુજ જેમ ઐરાવણ હાથી, વિષ્ણુનુજ જેમ ગરુડ, ધનદનુજ જેમ પુષ્પકવિમાન, મહાદેવનુજ જેમ ઘલદ, કાર્તિકેયનુજ જેમ મયૂર, તથા ગણપતિનુજ જેમ ઝડર વાહન ઠે, તેમ મોક્ષમાર્ગપ્રતે (જવામા) કોંઈ ધન્ય માણસનુજ દયારૂપી વાહન હોય ઠે, એમ પશ્ચિતોં કહેલુ ઠે ॥ ૧૩૦ ॥

ગાત્રિયં જલધર્ધન ધનપતૈરૈશ્વર્યમેકે ક્ષણાત્ ।

સૌંદર્યં સ્મરત શ્રિય જલશયાદાયુશ્ચ દીર્ઘ ધ્રુવાત્ ॥

સૌજાગ્ય શુભ મશ્વિનીસુતયુગાદ્યકિં ચ સત્યા સુતા-
દ્ધાત્વા ત વિદધે વિધિવિધિમનાશ્ચકેકૃપાયોઽગિણુ ॥ ૧૩૦ ॥

અર્થ—જે માણસે પ્રાણીઓ પ્રતે દયા કરેલી છે, તેને
વિધિમાં છે ચિત્ત જેનું એવા વ્રહ્માણ સમુદ્રમાંથી ગંજીર-
તાને, કુબેરપાસેથી ધનને, મહાદેવપાસેથી ऐश्वर્યને,
કામદેવપાસેથી સુદરતાને, વિષ્ણુપાસેથી લક્ષ્મીને, ધ્રુવ
પાસેથી દીર્ઘ આયુષ્યને, અશ્વિનીપુત્રોપાસેથી મનોહર
સૌજાગ્યને, તથા વ્યાસપાસેથી શક્તિને લેઈને વનાવેલો છે

નાનામૌંકિકરુદ્ધેમવિદ્મમણિદ્યુન્નાહય ગોમય ।

દુગ્ધ દુગ્ધપયોધિહારિલહરીશુભ્ર યશ સચયમ્ ॥

ત્રિશ્વ વિશ્વજનેદનીયમહસ સ્વર્ગાપવર્ગોદય ।

યા યદ્વલ્ચનિશ દયામગ્ગરી મા રદ્યતામશ્યમ્ ॥ ૧૩૧ ॥

અર્થ—જે દયારૂપી કામધેનુ, હમેશાં નાના પ્રકારના
મોતી, સુવર્ણ, પરવાલાં, મણિ તથા ધનરૂપી ગોમયને
(ઘાળને) આપે છે, તથા ક્ષીર સમુદ્રના મનોહર મો-
જાં સરલા શ્વેત યશના સમૂહરૂપી દૂધને આપે છે,
વલી જે જગતમાં મનોહર પ્રજાવવાલા એજા સ્વર્ગ
અને મોક્ષના ઉદયરૂપ વત્સને (બાઠરફાને) આપે
છે, એવી દયારૂપી કામધેનુનું જેમ તેનો વિનાશ ન

અસ્તાષ્ટેસદય રવે ॥ લવણાન્માધુર્યમાસ્યાદહે ।

પીયૂષ ચ બુહોરનુષ્ણકિરણ હાનિ કુપથ્યાદુજામ્ ॥

પાવિત્ર્ય શ્વપચાદિન ચ રર્જને દીક્ષા શ્રિયા સમ્રહાત્ ।

કાતારાજનગર ચ કાક્ષતિ વધાદ્યો ધર્મમિશ્રત્યધી ॥ ૧૩૩ ॥

અર્થ—જે બુદ્ધિવિનાનો માણસ(પ્રાણીશ્રોના)પ્રધર્મી
ધર્મને છેલે છે, તે અસ્તાચલપ્રતેથી સૂર્યના ઉદયને છેલે
છે, લવણમાથી મીઠાશને છેલે છે, સર્પના મુલમાથી
ઘેરને છેલે છે, અમાવાસ્યથી ચંદ્રને છેલે છે, અપવ્ય જો-
જનથી રોગોની હાનિને છેલે છે, ચાડાલથી પવિત્રપ-
ણને છેલે છે, રાત્રીથી દિવસને છેલે છે, લક્ષ્મીના સમ-
પ્રદાયથી દીક્ષાને છેલે છે, તથા તે વનમાથી નગરને છેલે છે

ધર્માણા નિધિરાસ્પદ ચ યશમા સજોગજૂમિ શ્રિયા

માસ્થાત્ મહસા ચ જૃગત્રિપદા યાન જવાજ્ઞોનિધૌ ॥

સ્કધ સન્મતિયીરુધા પ્રિયસત્તી સ્વર્ગાપર્ગશ્રિયા ।

ધન્યાના દયિતા દયાસ્તુ દયિતા ક્લેશૈરશેષૈરલમ્ ॥ ૧૩૪ ॥

અર્થ—ધર્મોના જમારરૂપ, યશોના સ્થાનકરૂપ, લ-
ક્ષ્મીઝની સયોગજૂમિરૂપ, પ્રજાવોની સજારૂપ, સુરસો
ની જૂમિરૂપ, જવરૂપી સમુદ્રપ્રતે વહાણરૂપ, ઉત્તમ
બુદ્ધિરૂપી વૃદ્ધોના સ્કધરૂપ, તથા સ્વર્ગ અને મોક્ષલ-
ક્ષ્મીની વહાલી સત્તીરૂપ પત્ની દયારૂપી વહાલી સ્ત્રી
ધન્યપુરુષોને થાઉં? વીજા ક્લેશોથી સર્વ ॥ ૧૩૪ ॥

૧ ડીપજાવેરજનિરપિ

हवे सत्यप्रक्रम कहे ठे

कीर्ता कज्जलकूर्चक हलमुख विश्वासनिश्चातले ।

नानानर्थकदर्थनामनघन कौलीनकेलिगृहम् ॥

प्रेमप्रादपयोदपूरपवन सन्मानमुस्ताकुरे ।

कोल कोलसदाशयोऽद्भुतमतिर्जापा मृषा जायते ॥ १३५ ॥

अर्थ—कीर्तिप्रते काजलना कूर्चक (पीठी) सरखा,
विश्वासरूप पृथ्वीतलप्रते हलसरखा, नाना प्रकारना
अनर्थोनी कदर्थनारूप वनप्रते मेघ सरखा, दुष्ट कार्योने
क्रीडा करवाना घरसरखा, प्रेमरूपी निधिरु वरसादना
समृद्धप्रते पवन सरखा, तथा सन्मानरूपी मोथना
अंकुराप्रते कोलसरखा (मुशर सरखा) एवा जूठा
वचनने, जलसायमान आशयवाली थपली ठे बुद्धि
जेनी एगो कयो माणस बोले ? (अर्थात् न बोले) १३५

सिंदूर करिमूर्ध्नि मदिरमणिगेंहे च देहेऽगुमा ।

स्तारण्य चन्द्रचक्रुपि शुतिपतिव्योम्नि विजेशो निशि ॥

प्रासादे प्रतिमाखिके च तिलक जूपा यत्रा जायते ।

कीर्त केलिगृह तथा तनुमता चक्रे वच सूनुतम् १३६

अर्थ—जेम हाथीना मस्तकपर सिंदूर, घरमां दीपक,
शरीरमा जीउ, स्त्रीमां तारण्य, आकाशमा सूर्य, रात्रीण
चन्द्र, देवालयमा प्रतिमा, तथा जेम खलाटमां तिलक
शोकारूप थाय ठे, तेम कीर्तिने क्रीडा करवाना घर-

સમાન યદુ સત્યવચન પ્રાણિઓના મુખમાં ચૂપણ-
રૂપ થાય છે ॥ ૧૩૬ ॥

હાનિમેતિ દદતા ધનમુદ્ધૈ ।

શીલતો જયતિ જોગવિયોગ ॥

જાયતે ચ તપસા તનુકાર્શ્યૈ ।

હીયતે કિમપિ નાનઘરાક્ષ્યૈ ॥ ૧૩૭ ॥

અર્થ—ઘણુ દાન દેવાથી ધનની હાનિ થાય છે, શીલ
(પાલવાથી) જોગોનો વિયોગ થાય છે, તપ (તપવાથી)
શરીર ડુવલું થાય છે, પણ સત્ય વચન બોલવાથી તો
કંઈ પણ નુકશાન થતુ નથી ॥ ૧૩૭ ॥

અગ્નિ શામ્યતિ મુચતિ પ્રજુરપામૌઙ્ત્યમૌઘો રુજા ।

યાત્યસ્ત વિકટા ઘટા કરટિનામાટીકતે નાન્તિકમ્ ॥

શૈથિલ્ય સમુર્પતિ સિધુરરિપુ સર્પોઽપિ નોત્સર્પતિ ।

છાગ ઘૂરાડુપયાતિ દસ્યુરણ્ણીઃ સત્ય ઋચોજહ્વતામ્ ॥ ૧૩૮ ॥

અર્થ—સત્ય વચન બોલનારાઓપ્રતે અગ્નિ શાત થાય
છે, સમુદ્ર કોજને તજે છે, રોગોનો સમૂહ નાશ પામે છે,
હાથીઓની જયકર શ્રેણિ તેની સમીપ આવતી નથી,
સિંહ શિથિલ થઈ જાય છે, સર્પ પણ તેની નજદીક
આવતો નથી, તેમ તેનાથી ધોર અને રણસગ્રામની
વીક તો તુરત દૂર ચાલી જાય છે ॥ ૧૩૮ ॥

તસ્માદૈરમુપૈતિ દુરમુરગશ્રેણિ સુપર્ણાદિવ ॥

દેશો નશ્યતિ જાસ્કરાદિવ તમસ્તસ્માદકસ્માદ્રધ ।

તસ્માદ્ગીસ્તુહિનાદિવાયુરહિણી સંજાયતે નશ્વરા ।

સત્યોક્ત્યતિ ગીર્યદીયવદનાદ્ ગગેવ ગૌરીગુરો ॥ ૧૩૯ ॥

અર્થ—હિમાચલમાંથી જેમ ગગા, તેમ જેનાં મુખ-
માંથી સત્ય વાણી નિકલે છે, તેની પાસેથી, ગરુડથી
જેમ સર્પોની શ્રેણિ, તેમ વેર દૂર જાય છે, તથા સૂર્ય-
થી જેમ અંધકાર, તેમ તેનાથી અકસ્માત થઈને ક્લેશ
નાશી જાય છે, અને હિમથી જેમ કમલિની તેમ
તેની પાસેથી જય તો નષ્ટ જ થાય છે ॥ ૧૩૯ ॥

હવે અદત્તપ્રક્રમ કહે છે

અપ્રેમપકરહિણીપતિપૂર્યશીલ ।

ધર્માર્થકામકમલાકરશર્વરીશમ્ ॥

સ્વર્ગાપરગપુરમાર્ગનિરોધબોધ ।

સૈય નિરાકુસ્ત કીર્તિલતાકુન્ડારમ્ ॥ ૧૪૦ ॥

અર્થ—અપ્રીતિરૂપી સૂર્યના (હૃદયમાં) પૂર્વાચલ
સમાન, તથા ધર્મ અર્થ અને કામરૂપી કમલોના વનને
(નાશ કરવામાં) ઘડસમાન, અને સ્વર્ગ તથા મોક્ષ-
રૂપી નગરીના માર્ગને રોકવામાં સુજટ સમાન, તેમ
કીર્તિરૂપી વેલનીને (કાપવામાં) કુઠારસમાન એવી
ચોરીને, હે પ્રાણી તુ દૂર કર ? ॥ ૧૪૦ ॥

કીર્તિ હતિ લલચ્ચ લાલમિલન માહાત્મ્યમગમહા-

ધ્યાધિર્ઘસ્તનય, કુલ ચ પ્રિમલ ચિતા મનશ્ચારતામ્ ॥

સ્ત્રીશીલ સ્મરણપટથ કપટ પુણ્ય ગુણાન્નીચતા ।

મત્યેવિત્તમદત્તમાત્તમિહ ચૈ સર્વે હતૈરિદમ્ ॥ ૧૪૧ ॥

અર્થ—દુર્જન માણસ કીર્તિનો નાશ કરે છે, મૂર્ખસા-
થેનો મેલાપ મોટાડનો નાશ કરે છે, (મરકી આદિક)
મહારોગ શરીરનો નાશ કરે છે, કુપુત્ર નિર્મલ કુલનો
નાશ કરે છે, ચિતા માનની મનોહરતાનો નાશ કરે
છે, કામાતુર થણો (માણસ) સ્ત્રીના શીલનો નાશ
કરે છે, કપટ પુણ્યનો નાશ કરે છે, તથા નીચપણું
ગુણોનો નાશ કરે છે, પણ જે માણસોએ આ જગતમાં
ચોરી કરીને ધન મેલવ્યું છે, તેઓએ તે સર્વનો નાશ
કર્યો છે, (એમ જાણવું) ॥ ૧૪૧ ॥

જુક્તોઽથૈ વિપમ વિપ વિપજૃતા તૈ કામિત જીયિત ।

તૈરબ્ધેરતુલ નિપીય સલિલ તૃષ્ણાદયોઽન્નીપ્સિત ॥

ક્લિદ્યા બુન્તમુસ ચૈર્નયનયો કનુદ્ધતિ કાક્ષિતા ।

યૈરાદાય પરધિમાત્મસદને પૃત્તિ શ્રિયામીહિતા ॥ ૧૪૨ ॥

અર્થ—જેઓએ પરનું ધન ચોરીને પોતાના ઘરમાં
લક્ષ્મીની પૂર્ણતા જોઈ લી છે, તેઓએ સર્પોનું આકરુ જેર
રૂબ સાફને જીવિતને જીવ્યું છે, તેમ તેઓએ સમુદ્રનું
પાણી રૂબ પીને પોતાની તૃપ્તાનો નાશ જીવ્યો છે,
તથા તેઓએ જાલાની અણિ આંખોમાં નાંખીને (તિ-
સરજનો નાશ જીવ્યો છે ॥ ૧૪૨ ॥

स्त्रीणा हार ज्यातिपीनकुचयो काचीव काचीपदे ।

गङ्गे पत्रलनेत्र कञ्जलमिग्रावकारकृच्चक्षुषो ॥

रेणुर्जमित्रिच्छृणुण चरणयो पुण्यात्मना जायते ।

ऽन्येषा त्रित्तमदत्तमत्र जहता पुसा प्रशसापहम् ॥ १४३ ॥

अर्थ-स्त्रीशोना अति कठिन एवां स्तनोपर जेम

हार, केरुपर जेम कढोरो, गालपर जेम वहारी (पील)

तथा आंखोमा जेम काजल अलंकाररूप थाय ठे, तेम

प्रशंसाने पात्र एवा नहीं दीधेला (अदत्त) परना ध-

ननो त्याग करनारा पवित्र माणसोना चरणोनी रज

(समस्त) पृथ्वीना अलंकाररूप थाय ठे ॥ १४३ ॥

अदत्तादानमाहात्म्य- महो वाचामगोचरम् ।

यदर्थमाददानाना- मनश्चोऽन्येति सद्गति ॥ १४४ ॥

अर्थ-(कवि कहे ठे के,) अहो ॥ चोरीनु मा-

हात्म्य वचनोने पण अगोचर ठे केमके, चोरोनु

अर्थ (धन) लेनाराशोना घरमां उलटो अनर्थ

आवे ठे ए आश्चर्य ठे ॥ १४४ ॥

हवे ब्रह्मप्रक्रम कहे ठे

दोर्न्या ये जलधेस्तारन्ति मल्लिख पद्म्या नन प्राणेषे ।

ये ग्राम्यन्ति च वारवाणरहिता कुर्वन्ति ये चाहम् ॥

ये छुट्टामटरीमटन्ति पटपस्ते सन्ति सख्यातिगा

स्ते केचिच्चलचक्षुषा परिचयैश्चित्त यदीय शक्ति ॥ १४५ ॥

અર્થ-જેઠં વન્ને હાથોથી સમુદ્રના પાણીને તરે છે
તથા જેઠં આકાશમાં પગોથી ઝ્રમણ કરે છે, તેમ જેઠ
વસ્ત્ર તર અંને વાળોવિના રણસંગ્રામ કરે છે, અંને જેઠ
ચાલાક થયા થકા જયંકર જગલમા જટકે છે, એવ
તો અસંખ્યાતા માણસો છે, પણ જેઓનું ચિત્ત ચલાય
માન ચહ્યુઓવાલી સ્ત્રીઓના પરિચયથી પણ પવિ
રહેલું છે, એવા તો વિરલાજ્ઞ હોય છે ॥ ૧૪૫ ॥

લયોતૈરિય જાનુમાશ્વ જપણે કુજીય જજદિપ ।

સારગૈરિય કેસરી મલ્લપ્રજા જતેન દૈત્યમજ્જ ॥

સીપર્ણેય ડ્યોરગૈશ્વ મરુતા સ્ત્રોમૈરિયસ્વર્ગિરિ-

ર્ન સ્ત્રીજિવિજિદે યદીયહ્દય શૂરાય તસ્મૈ નમ ॥ ૧૪૬ ॥

અર્થ-પતંગીઆઓથી જેમ સૂર્ય, કુતરાઝંથી જેમ
શૂનૌ હાથી, હરિણોથી જેમ કેસરી સિંહ, દૈત્યોના
સમૂહોથી જેમ શૂર, સર્પોંથી જેમ ગરુડ તથા પવનના
સમૂહોથી જેમ મેરુપર્વત, તેમ જેનું હૃદય સ્ત્રીઓથી જે
વાયુ નથી, તેવા શૂરા પુરુષવ્રતે નમસ્કાર થાઓ? ॥ ૧૪૬ ॥

ગુહ્ય ડુર્જનચેતસીવ સલિલ મૂર્છાંવ ધાત્રીનૃતો ।

યુક્તોર્વામિય કાતર કલિમલ સ્વાતે મુસાધોરિય ॥

દોર્ગત્ય ધરણીરુહીન મરુતા જ્ઞેજે ન ચેતોંબુજે ।

સ્થૈર્ય યસ્ય મૃગીદશા બિલસિત ધન્યાય તસ્મૈ નમ ॥ ૧૪૭ ॥

અર્થ-ડુર્જનના ચિત્તમા જેમ ગુહ્ય વાત, પર્વતના શિ
સરપર જેમ પાણી, સમરાંગણમાં જેમ કાયર, ઉત્તમ મુ

नीना मनमां जेम क्लेशनो मेल, तथा वृद्धोमां जेम
पवनोनुं उद्धतपणु स्थिर रहेखुं नथी, तेम जेनां चि-
त्तरूपी कमलमां स्त्रीशोनो विद्यास स्थिर रहेखो न-
थी, एवा धन्य पुरुषप्रते नमस्कार थाओ ? ॥ १४५ ॥

ध्रुजगजोगैर्लसदतराखै

नेणीदृशा देहसदर्पसप ॥

सद्धान्दीप समियाय शाति ।

तस्मै नमः सयमिकुजराय ॥ १४७ ॥

अर्थ-अदर उलसायमान यता घुक्कुटीना जगरूपी
फणावाला, एवा स्त्रीशोना शरीररूपी उद्धत सर्पोण
करीने, जेनो उत्तम ध्यानरूपी दीपक ठरी गण्डो
नथी, एवा सयमीशोमां अयेसर सरखा पुरुष प्रते
नमस्कार थाओ ? ॥ १४७ ॥

हवे परिग्रहप्रक्रम कहे ठे.

ज्योत्तारजराजिज्ञततरणी वार्द्धावियोद्गीपणै ।

ससारै सपरिग्रहा तनुजुषा राजिनिर्मज्जात्यथ ॥

तत्काहन्ति परिग्रह जपतपश्चारित्रपाविन्यधी ।

शुचध्यानविधौ विधुतुदममु मोक्षु विमुक्तौ रता ॥ १४८ ॥

अर्थ-जयकर समुद्रमां घणा जारना समुहथी
उबुउबु थपला बाहणनी पेठे, आ संसारमां परिग्रह;
युक्त, एवी माणसोनी श्रेणि नीचे नीचे (नरकादिक

ગતિમાં) મુવે ઠે, તેથી મુક્તિરૂપી સ્ત્રીમા શ્યાસક્ત થ-
 એલા પ્રાણીઓ જપ, તપ, ચારિત્ર, પવિત્રતા, બુદ્ધિ,
 અને શુદ્ધ ધ્યાનરૂપી ચંદ્રને (અસવામાં) રાહુ સરખા
 તે પરિગ્રહને ઠોરુવાને ઇષ્ટે ઠે ॥ ૧૪૯ ॥

પ્રદેપવધુ કર્ણદ્વકસિધુ ।

પ્રમાદપીન કુમતાધ્વનીન ॥

આરુત્યદેતુ ધૃતિધૂમકેતુ ।

પરિગ્રહોડય હુરિતદ્વિતોડયમ્ ॥ ૧૫૦ ॥

અર્થ-દેપના વધુસરખો, ક્લેશના સમુદ્રસરખો
 પ્રમાદથી પુષ્ટ થયેલો, કુમતમાં દોરી જનારો, હ્રદ-
 તપણાના હેતુરુપ, તથા ધીરજપ્રતે ધૂમકેતુ સરખો
 આ પરિગ્રહ પાપોથી હપડવયુક્ત થયેલો ઠે ॥ ૧૫૦ ॥

પિત્રોરૂપાસ્તિ સુકૃતાનુશાસ્તિ ।

પ્રાક્ષ પ્રસગ ગુણવત્સુ રગમ્ ॥

પરિગ્રહપ્રેરિતચિત્તવૃત્તિ

ર્જહાતિ ચૈતન્યમિત્ર પ્રમીત ॥ ૧૫૧ ॥

અર્થ-મૃત્યુ પામેલો પ્રાણી જેમ ચૈતન્યને, તેમ પ-
 રિગ્રહી પ્રેરાયેલી ઠે ચિત્તની વૃત્તિ જેની, એવો માણસ
 માવાપની સેવાને, પુણ્યોની શિષ્યામણને, વિદ્વાનો
 સાથેના સગને, અને ગુણવાનો પ્રતેના ચિત્તાજિહ્વા-
 વને પણ તજે ઠે ॥ ૧૫૧ ॥

नादित्यादपर प्रतापनपदुर्नाथे परस्तोयमान् ।

नैवान्य परमानतश्च चटुखो दुष्टो न मृत्यो पर ॥

नैवानेगितर ह्युधाकुजितधीश्वर स्मराक्षेतरो ।

दोषाद्व्याप्त परिग्रहात्परमधस्यान तथा सर्वथा ॥ १५१ ॥

अर्थ—जेम सूर्यची वीजो कोइ प्रतापी नथी, समु-
द्रची वीजो कोइ पाणीवालो नथी, पवनची वीजो कोइ
वचल नथी, मृत्युची वीजो कोइ दुष्ट नथी, अग्निची
वीजो कोइ जुरागरो नथी, तथा कामदेवची जेम
वीजो कोइ चोर नथी, तेम झूणोथी जरेला एवा
परिग्रहची वीजुं कोइ पण पापोनु स्थानक नथी ॥ १५१ ॥

धर्मध्यानमधीन्यस्तरुमिर प्रोत्सपि कट्पानिख ।

प्रीति पकजिनीमिर द्विपपतिनिर्मूलमुन्मूलयन् ॥

प्राचीण्य च पयोजिनीपनिमिर स्वर्नाणुरात्रादयन् ।

इलाधामेति परिग्रह किमु कला कादवरीपानयत् ॥ १५२ ॥

अर्थ—उलसायमान थतो एजो कट्पांतकालनो पवन
जेम वृक्षाने, तेम धर्मन्यानने चखित करतो, मढोन्मत्त
हाथी जेम कमलिनीने, तेम प्रीतिने मूलसाथी जखेकी
कहाडतो, तथा राहु जेम सूर्यने, तेम पफिताडने आठा-
दित करतो, एवो परिग्रह, मदिरापाननी पेठे शु प्रश-
साने पामे ठे ? (अर्थात् नथी पामतो.) ॥ १५२ ॥

હવે ગુણ પ્રક્રમ કહે ઠે

તુલ્યેષુ શાપેષુ ચ મૌલિકેષુ ।

ગુણાધિરોપાન્મહિમામુદીક્ષ્ય ॥

કાર્ય કદર્યે ચિત્ત કાષ્ઠનેષુ ।

યત્નો ગુણેષ્વેવ મનસ્વિમાન્યૈ ॥ ૧૫૪ ॥

અર્થ—તુલ્યતાંશ્રોમા, મનુષ્યોમાં, અને મોતીઝમાં ગુણોના (દોરીના) આરોપણથી (યતા) મહિમાને જોડેને, લોજી માણસો જેમ દુઃખોમાં, તેમ પડિતોમાં અગ્રેસર એવા માણસોજ ગુણોમાજ પ્રયત્ન કરવો ॥ ૧૫૪ ॥

દૌર્જન્યસજ્જે મનુજે વસન્તો ।

ગુણા જયેયુર્નહિ ગૌરવાય ॥

ગુણાધિરોપ પરપીરુનાય ।

કદાપિ શાપેષ્વિત્તિ કિં ન દદૃષ્ ॥ ૧૫૫ ॥

અર્થ—દુર્જનતાથી જરેલા મનુષ્યમા રહેલા ગુણો પણ ગૌરવપણામાટે થઈ શકતા નથી, કેમકે, મનુષ્યોમાં રહેલો ગુણનો (દોરીનો) આરોપ પરની પીડા માટે થાય ઠે, એવું, (હે પ્રાણી !) તેં શું કોઈ દહામો જોયું નથી ? ॥ ૧૫૫ ॥

વેપવ્યૂતિવિશદયસનાદેવ સાધ્યાતિમેધ્યા ।

વિદ્યા દૃષ્ટા સ્વમતિત્રિજ્ઞવાદેવલજ્ઞ્યાતિસન્યા ॥

ત્રિતાપાસિર્જવતિ ચ વહોરુદ્યમાદેવ દિવ્યા ।

વસ્ત્રપ્રજોદ્યમપરિચયં પ્રાપ્યતે નો ગુણૌષ ॥ ૧૫૬ ॥

અર્થ—પવિત્ર એવી વેપની રચના નિર્મલ વસ્ત્રથીજ થઈ શકે છે, તેમ મનોહર અને શોભનિક એવી વિદ્યા પોતાની બુદ્ધિના વૈજવથીજ મલી શકે છે, અને દિવ્ય એવી ધનની પ્રાપ્તિ અત્યંત ઉદ્યમ કરવાથીજ થાય છે, પણ તે વસ્ત્ર, બુદ્ધિ અને ઉદ્યમના પરિચયોથી ગુણોનો સમૂહ પ્રાપ્ત થઈ શકતો નથી. ॥ ૧૫૬ ॥

પાપાણસનાન્યપિ મૌક્તિકાનિ ।

યત્સત્રમાલ્લોલત્રિલોચનાનામ્ ॥

વદ સ્થલેઽલ્લકરણીજન્તિ ।

તેષા ગુણાના મહિમા મહીયાન્ ॥ ૧૫૭ ॥

અર્થ—જે ગુણના (દોરીના) સક્રમણથી, ચપલ નેત્રોગાલી (સ્ત્રીઓના) હૃદયસ્થલમાં પાપાણના ટુકડાઓ પણ મોતીરુપે થઈ આજૂપણ તરિકે થાય છે, તેવા ગુણોનો મહિમા મોટોજ છે ॥ ૧૫૭ ॥

જાતિ શારદશર્વરીશ્વરરૂપા સૌંદર્યસદ્ધારિણી ।

બુદ્ધિ ઈન્દ્રિયમાન વાદ્મયસરિન્નાથપ્રમાથાધિરાટ્ ॥

રૂપ દર્પકદર્પસર્પફણનૃત્યત્યયિતુલ્ય પુન-

સ્તાદ્ગૌરવનાજન પ્રગતિ નો વાદ્યગુણાના ગણ ॥ ૧૫૮ ॥

અર્થ—જેનો ગુણોનો સમૂહ ગૌરવના જાજનરૂપ થાય,

ठे, तेवी, शरद ऋतुना चड्ढनी कातिओनी सुदरताने
हरनारी जाति पण थती नथी, तेम अतुह्य एवा
विद्यारूप समुड्ढने (मथन करवामा) मंथाचल सरसी
बुद्धि पण थती नथी, अने कामदेवना अहंकाररुपी
सर्पने गरुड समान एवु रूप पण तेवी रीतना गौर-
वना जाजनरूप थतु नथी ॥ १५७ ॥

हवे वैराग्यप्रक्रम कहे ठे

ग्रामीणेष्विव नागरोऽर्ककुसुमस्तोमेष्वित्राखिर्युगा ।

मातृगो मरुमेदिनीष्विव मृगो दग्धेषु दानेषु च ॥

चक्रश्चदिरदीधितिष्विव शमीगजपित्राजश्चरो ।

नो जोगेषु रतिं करोति हृदय वैराग्यजाजा वचित् ॥ १५८ ॥

अर्थ—गांमनीआजंमा जेम नगरनो रहेवासी, आक-
नाना पुष्पोमा जेम युवान जमरो, मारवारुनी जूमि-
ओमा जेम हाथी, दावानलथी सखगेला(वनोमा) जेम
हरिण, चड्ढना किरणोमा जेम चक्रवाक तथा अग्निमा
जेम जलचर प्राणी, तेम वैराग्यवत माणसोनु हृदय
कोइ पण जोगोने विपे ध्यानदने मेलवतु नथी ॥ १५८ ॥

यच्चावति न घुर्जगामिव वधू प्रोत्तुगपीनस्तनी ।

यत्स्तिह्यति न तत्स्करैरिव मदा मुत्सुदरे सोदरं ॥

नो मुह्यति च पद्मगेष्वित्र मणिहारेष्वपारेषु च ।

योगोद्योगनियोगिन प्रशमिनस्तत्साम्यलीलायितम् ॥ १६० ॥

अर्थ—योगना उद्योगमां जोमाएखा समतावंत मा-
णसो, जे, दुर्जागिणीनी पेठे, उचा अने कठ्ठीन स्तनो-
वाली स्त्रीने इच्छता नथी, तथा चोरोसाथे जेम, तेम
हमेशा हर्षवत जाइथो साथे पण खेद् करता नथी,
अने सपोंमा जेम तेम घणा एवा मणिओना हारोमा
पण जे सोह पामता नथी, ते सघळु समतानु (वे-
राग्यनु) माहात्म्य ठे ॥ १६० ॥

यत्ससारसरोजसोमसदृश यद्वज्रदीपद्युता ।

सर्प सूर्पकशत्रुदर्पदजने यच्चक्षूनामणि ॥

यत्सद्रूपध्वनिध्वनिनोदमदा यत्साम्यमजीवन ।

वैराग्य वसदात्मने प्रियसुहृत्तद्देहि देहि प्रियम् ॥ १६१ ॥

अर्थ—जे वैराग्य मसागरुपी कमलने (नष्ट कर-
वामा) चड सरखो ठे, कपटरुपी दीपकनी कातिने
(हूर करवामा) सर्प सरखो ठे, कामदेवना अहंका-
रने दलवामा महादेव सरखो ठे, उत्तम बुद्धिरुपी
स्त्रीने श्रीमाएह सरखो ठे, समताने जीवामनारो ठे,
आत्माप्रते प्रिय मित्र सरखो ठे, तथा जे वैराग्य
प्राणीओने हितकारी ठे, एजो वैराग्य मने आपो ?

यत्काताकेलिकुठ यदमृतमधुरे जोजने जगज्जाव ।

यन्मात्यामोदमद यदघननिनदे याद्यवृदे सनिष्ठम् ॥

यत्सद्रूपस्वरूपे क्लृप्तसुखप्रमुख यत्क्षणे क्षीणकाह ।

यदीक्षे धीतवान् हृदय मिदमज्जुत्तद्विरक्तत्वचिन्हम् ॥ १

अर्थ—(प्राणीओनु) हृदय जे स्त्रीओनी क्रिमामा कुठित थयु ठे, अमृत सरखां मधुर जोजनमा जाव रहित थएलुं ठे, पुष्पोनी सुगंधिमा मंद थएलु ठे, उत्तम नादोवाला वाजित्रोना समूहमा उत्कठा विनानु थयु ठे, उत्तम रूपने जोवामा मलतां कणिक सुखथी विमुख थएलु ठे, महोत्सवमा वाठा रहित थयु ठे, तथा धनमां पण जे इष्टा रहित थयु ठे, ते लघलु वैराग्यनु लक्षण ठे ॥ १६२ ॥

हेमते हिमयातरेद्वितयने वस्त्रैविनायत्स्थिति-

ग्रीष्मे ग्रीष्मखराशुर्वर्कशरज पुजेषु शय्या च यत् ॥

यक्षर्पासु गिरेर्गुहासु वसतिश्चैकाकिना योगिना ।

तदुर्ध्वाननिर्धनं रविजितं वैराग्यविस्फुजितम् ॥ १६३ ॥

अर्थ—हेमत ऋतुमा ठमा वायुथी जरेला वनमा वस्त्रो विना जे स्थिति, ग्रीष्म ऋतुमा प्रचड सूर्यना कीरणोथी तपेदी रेतीना ढगलमा जे शयन करबु, तथा वर्षा ऋतुमा पर्वतनी गुफाथोमा जेरहेबु, ते सघलु एकाकी रहेता योगियोनु दुर्ध्वानना निवधनोथी नही जीताएलु एबु वैराग्यनुंज महात्म्य ठे ॥ १६३ ॥

हवे विवेक प्रक्रम कहे ठे

पाव्याना करणं कृतं मुरुचिरैर्वाचा प्रपचै सूत ।

पूर्णं बाहुज्वरैश्च तपसा पूरं प्रसिद्ध्यकुरै ॥

एकद्वेकजाप्रमोदप्रिणि मव्यो विनेक सखे ।

सर्वा येन विनेकुनेन रजनि श्रेणिगुणना मुधा ॥ १६४ ॥

अर्थ—हे मित्र । काव्यो करवाथी सखु, मनोहर
वचनोना प्रपचोथी सखु, जुजाना बलोथी सखु तथा
कीर्तिना अंकुरा सरखा तपोना समूहोथी पण सखु,
पण फक्त एक उत्तम माणसोना हर्पनी छुकान
सरखो एवो विवेकज सेववो, केमके ते विवेकविना
चडविना जेम रात्रि, तेम ते गुणोनी सघली श्रेणि
फोकटज ठे ॥ १६४ ॥

यस्मिन् रम्यरुचैर्यदा पुमुदिनीजर्तुर्नयेत्सज्जन ।

सप्राप्त्यै त्रिबुधेश्वरैरिह गग य सेव्यते रत्नज्जू ॥

येनोद्यत्कतिहारिणी गुणमणिश्रेणिश्च विश्राज्यते ।

दत्ते फस्य हरे रिवेप न रमा रूदग्ध्य दुग्धोदधि ॥ १६५ ॥

अर्थ—जे विवेकरूपी क्षीर समुद्रमा मनोहर काति-
वाला यशरूपी चडनी उत्पत्ति थाय ठे, तथा रत्ननी
ज्मिरुप एवो जे विवेकरूपी समुद्र महान पकितोण
करीने (इंद्रोण करीने) कीर्तिनी (पाणीनी) प्राप्ति-
माटे सेवाय ठे, तथा जेमाथी उत्पन्न थती केटलाक
मनोहर गुणोरूपी मणिओनी श्रेणि मेलवी शकाय
ठे, एवो ते विवेकरूपी क्षीरसमुद्र, विष्णुने जेम तेम
कोने लक्ष्मी आ, १ (अर्थात् सर्वने आपे ठे),

वैराग्य सुजग तदेव यशसा राशि म एवोहसन् ।
स्फुति सैव शुजा च मैत्र च गुणश्रेणिर्मनोहारिणी ॥
ध्यान धन्यतम तदेव उचसामोघस्त एवानघ
स्तारास्विहुरमदज्जदजवन यत्राचिती चचति ॥ १६६ ॥

अर्थ—ताराओमां जेम चद्र, तेम अत्यत पूजानां
स्थानकरूप एवो जेमां विवेक शोजी रह्यो ठे, तेज वैरा-
ग्य मनोहर जाणवो, तेज यशोनो समूह उलसायमान
जाणवो, तेज कीर्ति शुज जाणवी, तेज गुणोनी पक्ति
मनोहर जाणवी, तेज ध्यानने वधारे धन्य जाणवु, तथा
तेज वचनोनो समूह पण निर्मल जाणवो ॥ १६६ ॥

धर्माशुर्महधोरणीप्वित्र करिप्रातेप्वित्रैराण ।
कल्पद्रु पृथिवीरहेप्वित्र फणिश्रेणिप्वित्राहीश्वर ॥
स्व शैलो धरणीधरेप्वित्र ह्यस्तोमेप्वित्रोद्धै श्रवा ।
जाति रयातिगृह गुणेषु विलसन्नेको विनेकोदय ॥ १६७ ॥

अर्थ—ग्रहोनी श्रेणिओमा जेम सूर्य, हाथीओना
टोलाओमा जेम ऐरावण, वृक्षोमा जेम कल्पवृक्ष,
सर्पोनी श्रेणिओमा जेम शेषनाग, पर्वतोमा जेम
मेरु, तथा घोडाओना समूहोमा जेम उच्चै श्रवा (इ-
न्द्रनो घोमो) तेम कीर्तिना स्थानक सरसो तथा
उलसायमान यतो एवो एक विवेकनोज उदय स-
धला गुणोमां शोजे ठे ॥ १६७ ॥

યસ્માદ્યાચક્રોઽક્રોઽસ્તિમાનર્થ સમર્થોદય ।

કામશ્ચેન્દ્રિયચિત્તવૃત્તિતટિનીપ્રોત્કર્પર્પગમ ॥

ધર્મશ્ચ ત્રિદિવાપુનર્જવત્ર પ્રાપ્તુર્જવત્યજસા ।

નવ્યોઽય મુદમાત્તનોતુ મહતાર્મોચિત્યચિતામણિ ॥ ૧૬૦ ॥

અર્થ—જે વિનયરૂપી ચિંતામણિ રહ્યો, યાચક લોકરૂપી ચકારપ્રતે ચઢ સરસો, તથા સમર્થ ઉદયવાલો અર્થ ઉત્પન્ન થાય છે, તથા ઇન્દ્રિય અને ચિત્તની વૃત્તિરૂપી નદીને ડહાસાયમાન કરગામાટે ઘરસાદના આગમન રૂપ કામ ઉત્પન્ન થાય છે, તથા દેવગતિ અને મોક્ષરૂપી ધર્મ જેથી તુરત ઉત્પન્ન થાય છે, એવું આ વિવેકરૂપી નડુ ચિતામણિ રહ્યો મહાન પુરુષોના જ્ઞાનદને વિસ્તારો ?

જ્ઞતિસ્તીર્થકૃતા નતિ પ્રશમિના જૈનાગમાના શ્રુતિ

મુક્તિર્મત્સરીણા પુન પરિચિતિનપુણ્યપુણ્યાત્મનામ્ ॥

અન્યેષા ગુણમસ્તુતિ પરહતિ ક્રોધાદિવિદ્રેષિણા ।

પાપાના વિરતી ગતિ સ્વમુદ્દશામેષા ગતિર્ધર્મિણામ્ ॥ ૧૬૧ ॥

અર્થ—તીર્થકરોની જ્ઞતિ, મુનિશ્રોને નમસ્કાર, જૈન સિદ્ધાંતોનું શ્રવણ, મત્સરીશ્રોનો ત્યાગ, ક્રાહાપણથી પવિત્ર થયેલા માણસોનો સગ, પરના ગુણોની સ્તુતિ, ક્રોધાદિક વૈરીઓનો પરિહાર, પાપોની વિરતિ, તથા પોતાની સ્ત્રીશ્રોપ્રતે પ્રેમ, ઘઘી રીતનું લક્ષણ ધર્મી માણસોનું છે ॥ ૧૬૧ ॥

सौजन्य जनक प्रसूरपशमस्त्यागादर सोदर ।

पत्नी पुण्यमति सुहृद्गुणगण पुत्रस्वपार्श्वगम ॥

नैदज्य जगिनी दया च छुहिता प्रीतिश्च मातृस्वसा ।

साधनदकुट कुटुम्बमिदं प्रादु सता धीधना ॥ १७० ॥

अर्थ—सज्जनतारूपी पिता, शाततारूपीमाता, दानना
आदररूपी चाइ, पुण्यनी बुद्धिरूपी स्त्री, गुणोना समू-
हरूपी मित्र, लज्जानासगरूपीपुत्र, निर्द्वन्द्वतारूपीवेहेन,
दयारूपीदीकरी, तथाप्रीतिरूपी मासी, एवी रीतनुआ-
नदनासमूहरूप सज्जनोनु कुटुम्ब बुद्धिवानोए कहेलुवे

अर्चाहता सयमिना नमस्था ।

सग सता सश्रुतिरागमानाम् ॥

दान धनाना करणागजाजा ।

मार्गोऽयमायरदित शिवस्थ ॥ १७१ ॥

अर्थ—अरिहत प्रजुओनी पूजा, सयमधारीउने
नमस्कार, सज्जनोनु सग, आगमोनु श्रवण, तथा
उव्योनु दान, एवी रीतनो मोक्षमार्ग उत्तम माण
सोए दयालु माणसोमाटे कहेलो ठे ॥ १७१ ॥

त्रिस्फुटिमत्कीतिरनिघविद्या ।

समृद्धिरिद्धा रमणीयरूपम् ॥

सौजाग्यसिद्धिविमलं बुद्ध च ।

फलानि धर्मस्य परुष्यमूनि ॥ १७२ ॥

अर्थ—स्फुरायमान यती कीर्ति, पवित्र विद्या, बुद्धि

पामेली संपदा, मनोहर रूप, सौजाग्यनी सिद्धि तथा
निर्मल कुल, ए ठए धर्मना फलो ठे ॥ १७२ ॥

सौहार्ददृष्टि सुकृतैकपुष्टि ।
परोपकार करुणाधिकार ॥
विवेकयोग समताजियोग ।
सतोपवृत्ति कृतिना प्रवृत्ति ॥ १७३ ॥

अर्थ—मित्रतावाली दृष्टि, पुण्यनी पुष्टि, परनो उप-
कार, दयालुपण, विवेकनो सयोग, समतानु धारबु,
अने सतोपवृत्ति एटली पुण्यशालीउनी प्रवृत्ति ठे १७३

ज्ञानी विनीत मुजग मुशील ।
प्रभुत्वगान्ध्यायपयप्रवृत्त ॥
त्यागी धनाढ्य प्रशमी समर्थ ।
पचाप्यमी जूमिपु कटपवृद्धा ॥ १७४ ॥

अर्थ—ज्ञानी थइने विनयी, सौजाग्यवालो थइने उ-
त्तम शीलधारी, होदेदार थइने न्यायमार्ग चालनारो,
धनाढ्य थइने दानेश्वरी, तथा सत्तावान थइने शातस्व-
जाववालो, ए पाचें आ जगतमा कटपवृद्धो (सरखा) ठे

हु स्योऽपि य. पातकजीतचेता ।
युवापि यो मारविकारहीन ॥
आढ्योऽपि यो नीतिमता धुरीण
स्वयोऽप्यमी देवनदीप्रवाहा ॥ १७५ ॥

अर्थ—दरिद्री (धनहीन) ठता पण जेनु चित्त पापो-

माला"लोकोना कंठस्थलमां रही थकी लक्ष्मीने आपो?

सत्सूत्रमौक्तिकमहोदधितुल्यगुण ।

प्राज्ञेन्द्रहेमविजयेन विनिमित्तो य ॥

आदायसूक्तजलमबुधरा इवास्माद् ।

व्याख्याजुष हितितल्ल सुखयतु सत ॥ १०० ॥

अर्थ-उत्तम सूत्ररूपी मोतीश्रोना महासागर सरखी आ रचना, विद्वानोमा चंद्र सरखा श्री हेम-विजयजी गणिए करेली ठे, तेमार्थी मेघोनी पेठे उत्तम माणसो "सूक्तरूपी" पाणीने खेडने, पृथ्वीतलपर व्याख्या करता थका सुख पामो ? ॥ १०० ॥

एवी रीते सकल विद्वानोना समूहरूपी देवोमां इंद्र सरखा पंडित श्री कमलविजयजी गणिना शिष्य पंडित श्री हेमविजय गणिजीए रचेली "कस्तूरीप्रकरण" नामनी सूक्तिमाला सपूर्ण थइ

श्री आदिजीन विनती

सुण जीनर शेरुजा धणीजी, दास तणी अगदास ॥ तुज
 आगळ गाळक परेजी, हु तो कर उपासर ॥ जीनजी मुज पापीने
 तार ॥ तुतो कण्णारम ज्योजी, तु सहजो हितकाररे जीनजी ॥
 मुज० ॥ १ ॥ हु अवगुणनो ओरडोजी, गुण तो नहीं छव
 वेश । परगुण पेखी नचि शकुजी, केम समार तरेशरे जीनजी ॥
 मुज० ॥ २ ॥ जीउतणा वध में कर्याजी, योत्र्या मृषायाद, कपट
 करी परधन हर्याजी, सेव्या प्रिय सवाद रे जीनजी ॥ मुज० ॥
 ॥ ३ ॥ हु छपट हु छाखचीजी, कर्म कीधा केई प्रोर ॥ व्रण
 छुनमा को नहींजी, जे आये मुज जोमरे जीनजी ॥ मुज० ॥
 ॥ ४ ॥ निज पराया अहनीशेजी, जोतो रहु जगनाथ ॥ कुगति
 तणी करणी करीजी, जोमयो तेहसु माथरे जीनजी ॥ मुज० ॥
 ॥ ५ ॥ कुमति कुटील कदाग्रहीजी, वारी गति मति मुज ॥
 राकी करणी महारीजी, शीसजळासु तुजरे जीनजी ॥ मुज० ॥
 ॥ ६ ॥ पुन्य विना मुज प्राणिओजी, जाणे मेळुरे आय ॥ उचा
 तरुनर मोरीयाजी, त्याही पसारे हाथरे जीनजी ॥ मुज० ॥ ७ ॥
 वीण साधा वीण जोगव्याजी, फोगट कर्म बधाय ॥ आर्तध्यान
 मीटे नहींजी, कीजे कण छपायरे जीनजी ॥ मुज० ॥ ८ ॥ काज-
 ल्यी प्रण शामळाजी, मारा मन परणाम ॥ सोणा माही ताहर
 जी, सजारु नहीं नामरे जीनजी ॥ मुज० ॥ ९ ॥ मुग्ध लोक उगया
 जणीजी, करु अनेक प्रपच ॥ कुरु कपटहु केळरीजी, पाप तणो
 करं सचरे जीनजी ॥ मुज ॥ १० ॥ मन चचळ न रहे कीमेजी,

राचे रमणीरे रूप ॥ काम विटवण शी कहुजी, पत्नीश ह्नु छु
 ति कुपरे जीनजी ॥ मुज० ॥ ११ ॥ किश्या कहु गुण माहाराज
 किश्या कहु अपवाद ॥ जेम जेम सज्जार ह्येजी, तेम तेम ग
 वसवादरे जीनजी ॥ मुज० ॥ १२ ॥ गिरआ ते नवि खेगवेज
 निगुण सेकनी वात । निचतण पण मदिरेजी, चळ न टाळे ज्ये
 तरे जीनजी ॥ १३ ॥ निगुणो तोपण ताहरोजी, नाम धराव्यु दास
 कृपा करी सज्जारजो जी, पुरजो मुजमन आशेरे जिनजी ॥ मुज०
 ॥ १४ ॥ पापी जाणी मुज जणीजी, मत भूको तिसार ॥ वि
 दळादळ आदर्योजी, ईश्वर न तजे तामरे जीनजी ॥ मुज०
 ॥ १५ ॥ उत्तम गुणकारी हुजंजी, स्वार्थ पिना सुजाण ॥ करस
 मिचे सरजरेजी, मेह न जागे दाणरे जीनजी ॥ मुज० ॥ १६
 तु उपगारि गुणनिहोजी, तु शोक प्रतिपाळ ॥ तु समग्र सु
 पूरवाजी, कर माहारी सज्जाळरे जीनजी ॥ १७ ॥ तुजने
 कहीए घणुजी, तु सौ वाते जाण ॥ मुजने थाजो साहिवाजी, ज
 न्न ताहरी आणरे जीनजी ॥ मुज० ॥ १८ ॥ नाचिराया कु
 चदखोजी, मारदेवीना नद, कहे जीन हरण निवाजज्योज
 देजो परमानदरे जीनजी ॥ मुज पापीने तार ॥ १९ ॥ इति

